Резултати от проведено представително социологическо проучване „Нагласи и употреба на психоактивни вещества сред учениците в гимназиален етап на обучение (8-12 клас) в училищата на територията на град Варна“

НАЦИОНАЛЕН ФОКУСЕН ЦЕНТЪР ЗА НАРКОТИЦИ И НАРКОМАНИИ

НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И АНАЛИЗИ

Global Metrics Ltd.

Съдържание

Въведение 8

Демографски профил на участниците в анкетата 9

Анализ на получените резултати 10

Въвеждащи въпроси 10

Употреба на медикаменти, цигари, алкохол и други психоактивни вещества 13

Медикаменти 13

Тютюнопушене 17

Възраст, на която е запалена първата цигара 23

Актуална употреба на продукти за пушене и честота на пушене 26

Алкохол 29

Възраст на консумация на първо питие 30

Актуална консумация и честота на консумиране на алкохол 33

Видове консумиран алкохол 38

Количество консумиран алкохол. Злоупотреба с алкохол 39

Проблеми в резултат от употребата на алкохол 44

Наркотични вещества 46

Наркотиците в обкръжението на младите хора 46

Употреба на наркотици 50

Употреба на дизайнерски наркотици. Източници на снабдяване и форма 62

Употреба на райски газ и никотинови торбички 65

Други зависимости 67

Информираност и нагласи относно употребата на психоактивни вещества 70

Рискове за здравето от употребата на цигари, алкохол и наркотични вещества 81

Въпроси свързани с училището и обкръжението 90

Обобщение 95

Фигура 1. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „С кои от посочените лица сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година (майка и баща)?“ 10
Фигура 2. Процентно разпределение на отговорите на въпрос :„С кои от посочените лица сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?“ 11
Фигура 3. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „С колко човека сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?“ 11
Фигура 4. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Заедно ли живеят вашите родители?“ 12
Фигура 5. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Животът нерядко предлага конфликтни ситуации. вие с кого най-често влизате в конфликт?“ 12
Фигура 6. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Пил(а) ли сте някога хапчета (медикаменти) заедно с алкохол?“ 15
Фигура 7. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Ако сте приемали медикаменти (сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови) как си ги набавихте последния път?“ 16
Фигура 8. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си употребявал(а) ли сте продукти за пушене като цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн, наргиле?“ 17
Фигура 9. Процентно разпределение на ученици, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене като цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн и/или наргиле сред употребилите поне веднъж алкохол и наркотични вещества 18
Фигура 10. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „През дните от последния месец, когато сте пушил(а) цигари, обикновено колко цигари на ден пушихте?" 28
Фигура 11. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си пил(а) ли сте алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка/кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)“ 29
Фигура 12. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си пил (а) ли сте алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка/кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)“ по клас на отговорилите с отговор „да“ ученици. 30
Фигура 13. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „На колко години бяхте, когато изпихте първото си питие (не само отделна глътка)?“ 31
Фигура 14. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте пил(а) алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка /кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)” 33
Фигура 15. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте пил(а) алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка/кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)” според класа на отговорите ученици 34
Фигура 16. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко дни сте пил(а) алкохолни питиета през последните 12 месеца“ 35
Фигура 17. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко дни сте пил(а) алкохолни питиета през последните 30 дни“ 36
Фигура 18. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Предимно какъв алкохол пиете?“ 38
Фигура 19. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Предимно какъв алкохол пиете?“ по пол на отговорилите ученици 39
Фигура 20. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В дните в които сте консумирал(а) алкохол през последния месец обикновено по колко питиета сте пил(а)“ 40

Фигура 21. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте пил(а) по 6 и повече питиета в рамките на няколко часа?“ 41
Фигура 22. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Колко често през последните 12 месеца сте консумирал(а) 6 или повече питиета в рамките на няколко часа?“ .. 42
Фигура 23. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Случвало ли ви се е да се напиете през последните 12 месеца?“ 43
Фигура 24. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Имал(а) ли сте някога някой от посочените долу проблеми във връзка с ваша употреба на алкохол“ 44
Фигура 25. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Имал(а) ли сте някога някой от посочените долу проблеми във връзка с ваша употреба на алкохол“ по пол на респондента 45
Фигура 26. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?" 46
Фигура 27. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Ако ваш приятел ви предложи да опитате някакъв наркотик, ще се съгласите ли?" 47
Фигура 28. Процентно разпределени на отговорите на въпрос: „На вас лично предлагали ли са ви наркотици през последните 12 месеца?" 49
Фигура 29. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Някога през живота си употребявал(а) ли сте наркотични вещества, вкл: канабис (марихуана, хашиш), стимуланти (амфетамин, метамфетамин, екстази, кокаин), халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди?“ 50
Фигура 30. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Инжектирали ли сте си някога наркотични вещества?" 51
Фигура 31. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) марихуана?" 52
Фигура 32. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) хашиш?" 53
Фигура 33. Процентно разпределение на въпрос: „На колко години бяхте, когато употребихте канабис за първи път?" 54
Фигура 34. Процентно разпределение на въпрос: „В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 12 месеца?" 55
Фигура 35. Процентно разпределение на въпрос: „В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 30 дни?" 56
Фигура 36. В колко дни сте употребявал(а) ли сте някога канабис в комбинация с алкохол? 57
Фигура 37. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Каква беше причината за първата ви употреба на някое от веществата, посочени в предишните два въпроса?" 61
Фигура 38. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Някога употребявал(а) ли сте нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски” наркотици) или продукти, различни от вече познатите и разпространявани, като „весел чай“, спайс, бонзай, соли за вана, билков тамян)? 62
Фигура 39. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „През последните 12 месеца в колко дни сте употребявал(а) някое от веществата, описани в предишния въпрос?" 63
Фигура 40. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „От къде се снабдихте с тях през последните 12 месеца?“ 64
Фигура 41. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Под каква форма бяха тези вещества, които се употребявал(а) през изминалата една година?“ 64
Фигура 42. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Употребявал(а) ли сте някога за забавление райски газ (вкл. в балони)?" 65

Фигура 43. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Употребявал(а) ли сте някога за забавление никотинови торбички (снус)?" 66
Фигура 44. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „През последните 30 дни колко време на ден сте прекарали играейки игри (сами или с други хора), използвайки компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства“ 67
Фигура 45. Процентно разпределение на всички отговори на въпрос: „Колко често през последните 12 месеца сте участвали в някоя от следните активности? с отговор „Поне веднъж седмично“ и „Поне веднъж месечно“ 68
Фигура 46. Процентно разпределение на всички отговори на въпрос: „Колко често през последните 12 месеца сте участвали в някоя от следните активности? с отговор „Няколко пъти или по-рядко“, „Не съм участвал(а)“ и неотговорилите 69
Фигура 47. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Според вас употребата на наркотици проблем ли е:“ 70
Фигура 48. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Откъде предимно знаете за въздействието и последствията от употребата на наркотици?“ 72
Фигура 49. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Откъде предимно знаете за въздействието и последствията от употребата на наркотици?“ по пол на респондента 74
Фигура 50. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Според вас каква е причината връстниците ви да употребяват наркотици?“ 75
Фигура 51. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Според вас каква е причината връстниците ви да употребяват наркотици?“ по пол на респондента 76
Фигура 52. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Какво е отношението ви към следните твърдения?“ 77
Фигура 53. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Какво е отношението ви към:?“ 79
Фигура 54. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Какво е отношението на родителите ви към лицата, употребяващи наркотици?“ 80
Фигура 55. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват от време на време 1 и повече кутии цигари на ден?“ .. 82
Фигура 56. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които пушат наргиле от време на време/пушат наргиле редовно?“ 83
Фигура 57. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които пушат канабис от време на време/пушат канабис редовно?“ 84
Фигура 58. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които пият алкохол от време на време/пият алкохол по 5 и повече питиета дневно поне веднъж в седмицата?“ 86
Фигура 59. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват хероин от време на време/употребяват хероин редовно?“ 87
Фигура 60. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват екстази от време на време/употребяват екстази редовно?“ 88
Фигура 61. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват кокаин от време на време/употребяват кокаин редовно?“ 89
Фигура 62. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че в училище трябва да се разговаря открито по въпросите, свързани с:“ 90

Фигура 63. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че в училище трябва да се разговаря открито по въпросите, свързани с:“ по пол на респондента, само за отговорилите с „да“ 91
Фигура 64. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Разговаряте ли по въпросите за употребата на наркотици с:“ 92
Фигура 65. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Колко учебни дни сте пропуснали през последните 30 дни:“ 93

Таблица 1. Процентно разпределение сред отговорилите на въпрос: „Употребявал/а ли сте някои от следните медикаменти без лекарско предписание“ 14
Таблица 2. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Колко често сте употребявал(а) без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос през последните 12 месеца?“ 14
Таблица 3. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Колко често сте употребявал(а) без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос през последните 30 дни?“ 15
Таблица 4. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си употребявал(а) ли сте продукти за пушене като цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн, наргиле?“ 17
Таблица 5. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) посочените по-долу продукти за пушене?“ 19
Таблица 6. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) цигари“ 20
Таблица 7. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) цигари“ 20
Таблица 8. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) електронни цигари“ 21
Таблица 9. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) електронни цигари“ 21
Таблица 10. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) устройства за нагряване на тютюн“ 22
Таблица 11. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) устройства за нагряване на тютюн“ 22
Таблица 12. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) наргиле“ 23
Таблица 13. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) наргиле“ 23
Таблица 14. Процентно разпределение по възраст при първа употреба на продукти за пушене 24
Таблица 15. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко дни през последните 12 месеца сте употребявал(а) посочените по-долу продукти за пушене?“ 26
Таблица 16. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко от последните 30 дни сте употребявал(а) посочените по-долу продукти за пушене?“ 27

Таблица 17. Кростабулация между въпроси: Някога през живота си употребявал (а) ли сте наркотични вещества, вкл. канабис (марихуана, хашиш) стимуланти (амфетамини, метамфетамини, екстази, кокаин), опиоиди (хероин, метадон), халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди и „Ако ваш приятел ви предложи да опитате някакъв наркотик ще се съгласите ли?“ 47
Таблица 18. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват:" 48
Таблица 19. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) посочените по-долу вещества?" 58
Таблица 20. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „В колко дни през последните 12 месеца сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?" 59
Таблица 21. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „В колко от последните 30 дни сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?“ 60

Въведение

В изпълнение на Договор 88 от 19.09.2023 г. с предмет: „Провеждане на социологически проучвания „Нагласи и употреба на психоактивни вещества“ по 6 (шест) обособени позиции: за обособена позиция № 3: Провеждане на социологическо проучване „Нагласи и употреба на психоактивни вещества сред учениците в гимназиален етап на обучение (8-12 клас) в училищата на територията на град Варна“ бе извършено социологическо изследване сред ученици в град Варна. Проучването бе проведено по метода на пряка групова анонимна анкета за самопопълване.

В рамките на изследването са събрани отговори на ученици от общо 14 училища, в които се обучават ученици в гимназиален етап.

В анкетата са поставени въпроси свързани със семейната среда, с училището и обкръжението, с употребата на медикаменти, цигари, алкохол и други психоактивни вещества, както и въпроси свързани с информираността и нагласите на подрастващите по отношение на употребата на психоактивни вещества.

ПРЕДМЕТ НА ПРОУЧВАНЕТО:
Нагласи и употреба на психоактивни вещества сред учениците

ТЕРИТОРИЯ НА ПРОУЧВАНЕТО:
Училища на територията на град Варна

ОБЕКТ НА ПРОУЧВАНЕТО:
Ученици (8-12 клас)

МЕТОДИКА НА РЕГИСТРАЦИЯ:
Пряка групова анонимна анкета за самопопълване в училищата

ОБЕМ НА ИЗВАДКАТА:
1006 лица

Демографски профил на участниците в анкетата

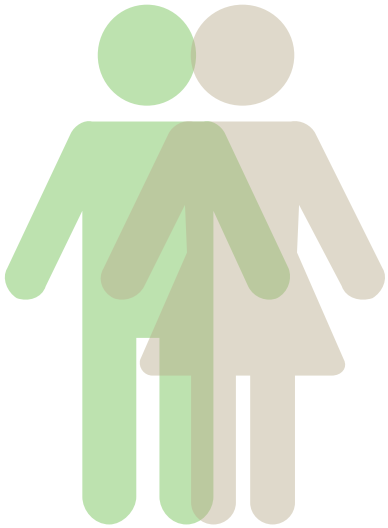

София	Процентно разпределение на учениците
8-ми клас	**22,8%**
9-ти клас	**19,6%**
10-ти клас	**23,1%**
11-ти клас	**18,3%**
12-ти клас	**16,3%**
13 години	**3,7%**
14 години	**20,5%**
15 години	**22,4%**
16 години	**20,3%**
17 години	**18,9%**
18 години	**14,3%**
Мъжки пол	**48,4%**
Женски пол	**49,2%**
Без отговор	**2,4%**

Анализ на получените резултати

Въвеждащи въпроси

Настоящата част от анализа дава обобщена информация за начините, по които учениците, взели участие в изследването, прекарват своето ежедневие. Фокусът попада най-вече върху семейната среда, заобикаляща учениците и потенциалните конфликтни ситуации, в които те най-често попадат.

Фигура 1. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „С кои от посочените лица сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година (майка и баща)?“

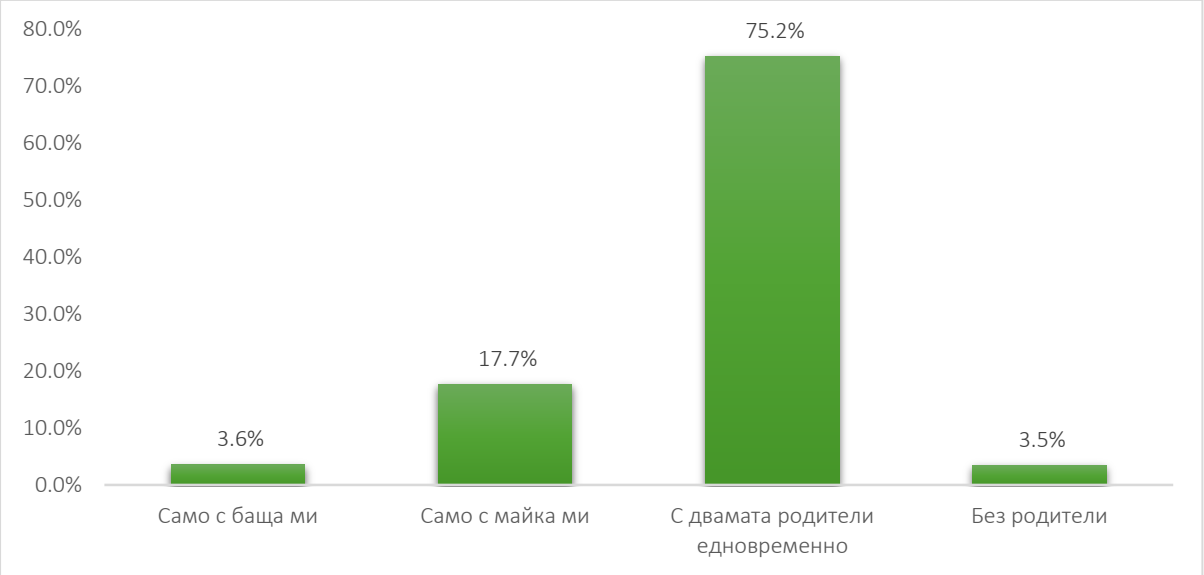

Малко над 75% от учениците живеят и с двамата си родители. Делът на тези, които през последната година са живели с единия си родител е 21,3%, като по-често младежите са живели с майка си (17,7%). Учениците, които са живели без нито един от родителите си са 3,5%. Тази група ученици най-често споделя, че е съжителствала с баба си и дядо си.

Фигура 2. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „С кои от посочените лица сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?“

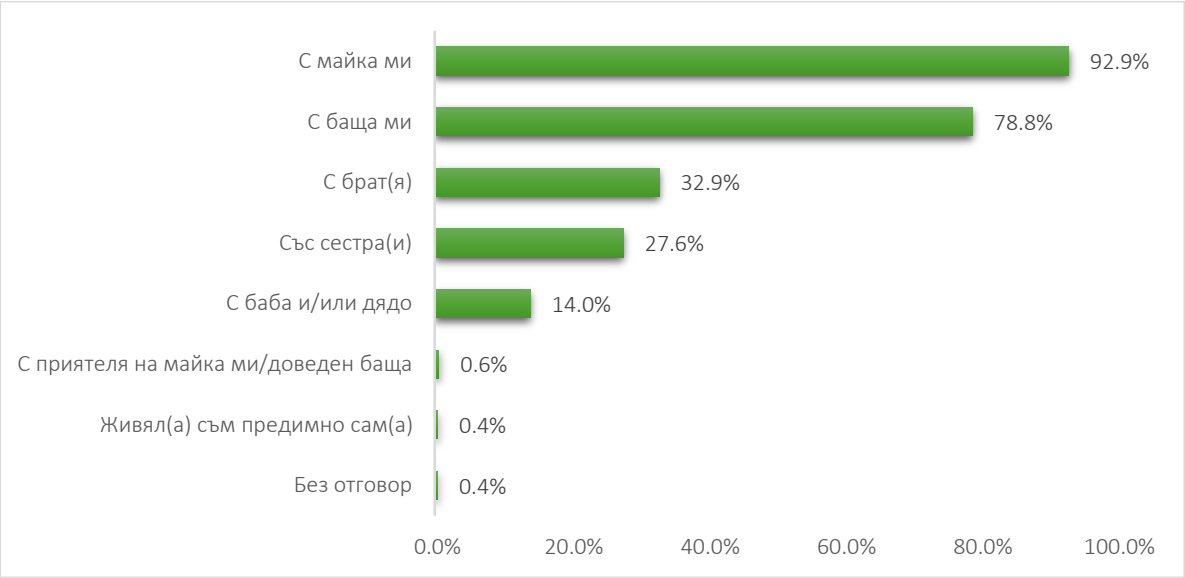

В около 93% от домакинствата учениците са съжителствали със своята майка. Близо 79% са тези, които са живели с баща си. По-голяма част от учениците са живели под един покрив с брат (32,9%), но остава висок делът на младежи, които са делили едно жилище със сестра (27,6%). 14% от подрастващите са живели заедно с баба и/или дядо си.

Фигура 3. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „С колко човека сте живял(а) постоянно в едно жилище през последната година?“

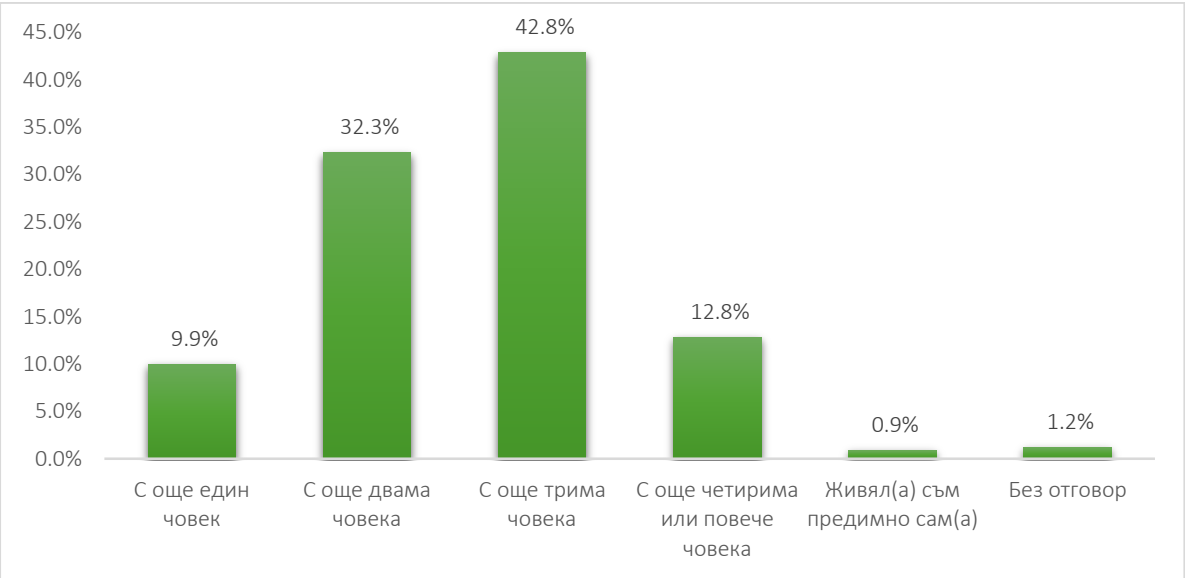

Основен дял от домакинствата са били съставени от трима души (42,8%). Малко над 32% са живели заедно с още двама човека, а 9,9% само с още един. Многобройните домакинства, с четири члена или повече, са 12,8%. Делът на младежите, които са живели сами е 0,9%.

Фигура 4. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Заедно ли живеят вашите родители?“

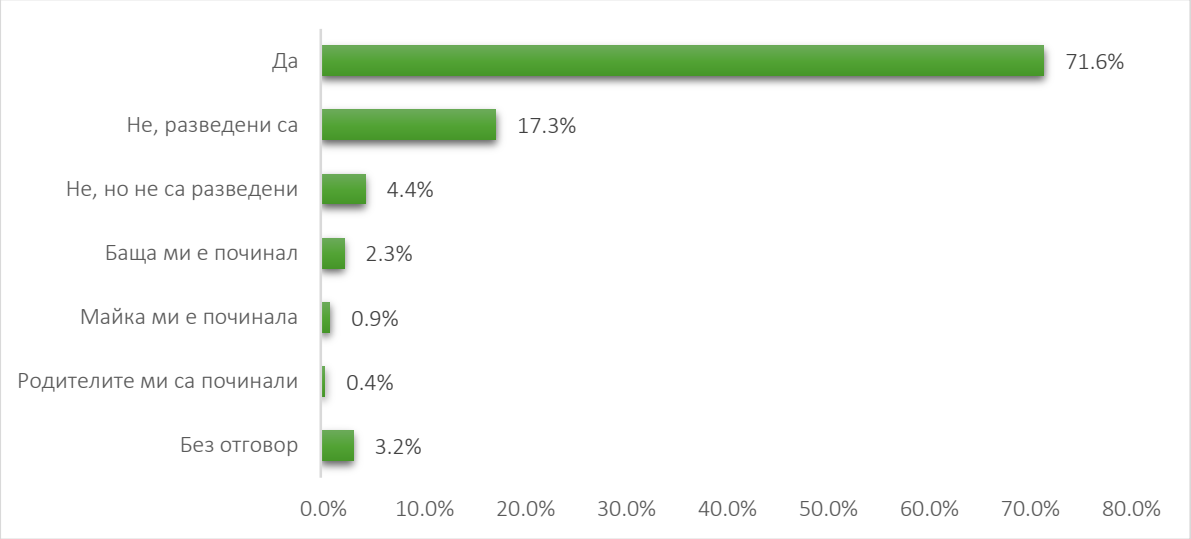

Близо 72% от учениците споделят, че родителите им живеят заедно. Малко над 17% са тези, чиито родителите са разделени и не живеят заедно. Младежите с починали родители са общо 3,2%, като в повечето случаи е починал бащата (2,3%). Делът на ученици, чиито и двама родители са починали е 0,4%.

Фигура 5. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Животът нерядко предлага конфликтни ситуации. вие с кого най-често влизате в конфликт?“

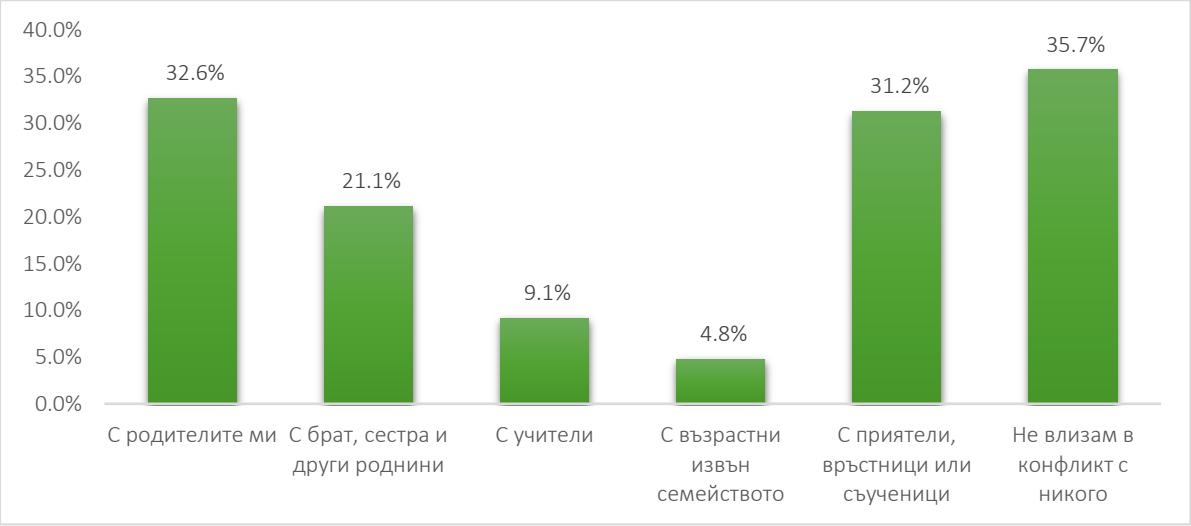

Около 36% от учениците не влизат в конфликт с никого от обкръжението си. Влизащите в конфликти най-често имат пререкания със своите родители (32,6%) и приятели/съученици (31,2%). Малко над 21% са споделили, че влизат в конфликти с братята и сестрите си, а 9,1% с учители. Най-рядко се стига до конфликтни ситуации с възрастни извън семейството (4,8%).

Употреба на медикаменти, цигари, алкохол и други психоактивни вещества

Медикаменти

Употребата на психоактивни вещества и медикаменти със специфично действие е слабо разпространена сред учениците във Варна. Средно 93,7% от учениците във Варна посочват, че никога не са употребявали без лекарско предписание нито един от изброените медикаменти в изследването.

Най-често през последния месец преди провеждане на изследването учениците заявяват, че са употребили сънотворни и успокоителни медикаменти без лекарско предписание, като Диазепам и Ксанакс – по 1,3% и Коаксил (1,0%).

Най-често през последните 12 месеца учениците посочват, че са употребили Диазепам (2,2%, в абсолютна стойност – 22 ученици), Ксанакс (2,2%, в абсолютна стойност – 26 ученици) и Коаксил (1,3%, в абсолютна стойност – 13 ученици).

Първите три медикамента са били употребявани поне веднъж през последните 12 месеца без лекарско предписание по-често от момчета, отколкото от момичета, както и предимно от ученици в 9-ти, 10-ти и 11-ти клас.

Таблица 1. Процентно разпределение сред отговорилите на въпрос: „Употребявал/а ли сте някои от следните медикаменти без лекарско предписание“ (не са включени посочените от учениците други медикаменти)

УПОТРЕБЯВАЛ(А) ЛИ СТЕ НЯКОИ ОТ ИЗБРОЕНИТЕ МЕДИКАМЕНТИ БЕЗ ЛЕКАРСКО ПРЕДПИСАНИЕ?	Да, през последните 30 дни	Да, през последните 12 месеца, макар не през последните 30 дни	Да, но преди повече от 12 месеца	Никога не съм употребявал(а) без лекарско предписание	Без отговор
Диазепам	1,3%	0,9%	0,6%	92,9%	4,3%
Ксанакс	1.3%	0,9%	1,0%	92,7%	4,1%
Коаксил	1,0%	0,3%	0,6%	93,6%	4,5%
Седалгин Нео	0,8%	0,1%	0,8%	93,8%	4,5%
Цикложил	0,8%	0,0%	0,8%	94,0%	4,4%
Ривотрил	0,7%	0,3%	0,9%	93,7%	4,4%
Транксен	0,7%	0,0%	0,7%	94,2%	4,4%
Хлофазолин	0,7%	0,2%	0,8%	93,9%	4,4%
Трамадол	0,4%	0,4%	0,7%	94,2%	4,3%

Около 9 от всеки 10 ученици в град Варна подчертават, че през последните 12 месеца не са употребявали нито един от гореизброените медикаменти без лекарско предписание. Общо 8,7% твърдят, че поне веднъж през последните 12 месеца са употребили някой от изброените медикаменти без лекарско предписание.

Таблица 2. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Колко често сте употребявал(а) без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос през последните 12 месеца?“

КОЛКО ЧЕСТО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) БЕЗ ЛЕКАРСКО ПРЕДПИСАНИЕ НЯКОИ ОТ МЕДИКАМЕНТИТЕ ОТ ПРЕДИШНИЯ ВЪПРОС ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА?	%
1-2 дни годишно	2,3%
3-10 дни годишно	1,8%
Средно веднъж месечно	1,6%
Средно 2-4 дни месечно	1,2%
Средно 2-4 дни седмично	0,5%
5 и повече дни седмично	1,4%
Не съм употребявал(а) през последните 12 месеца	90,8%
Без отговор	0,5%

През последните 30 дни преобладаващата част (93,8%) от учениците във Варна не са употребявали без лекарско предписание нито един от изброените медикаменти. По-често момчета, ученици от 10-ти и 11-ти клас заявяват, че поне веднъж през последния месец са употребили без лекарско предписание някои от изброените медикаменти.

Таблица 3. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Колко често сте употребявал(а) без лекарско предписание някои от медикаментите от предишния въпрос през последните 30 дни?“

КОЛКО ЧЕСТО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) БЕЗ ЛЕКАРСКО ПРЕДПИСАНИЕ НЯКОИ ОТ МЕДИКАМЕНТИТЕ ОТ ПРЕДИШНИЯ ВЪПРОС ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ?	%
Веднъж	1,9%
2-3 дни	1,5%
4-9 дни	0,8%
10-19 дни	0,7%
20 дни и повече	0,8%
Не съм употребявал(а) през последните 30 дни	93,8%
Без отговор	0,5%

Почти 9 от всеки 10 ученици в град Варна (88,7%) заявяват, че никога не са пробвали комбинация между алкохол и медикаменти. Приблизително всеки десети (11,9%) споделя, че поне веднъж се е случвало да употреби хапчета (медикаменти) в комбинация с алкохол.

Фигура 6. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос „Пил(а) ли сте някога хапчета (медикаменти) заедно с алкохол?“

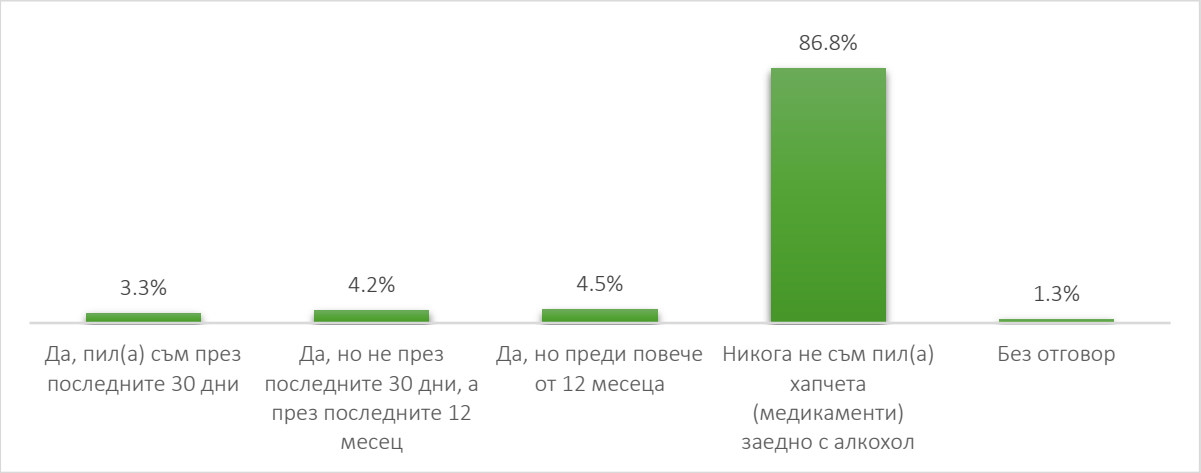

През последните 30 дни 3,3% заявяват, че са употребили хапчета (медикаменти) в комбинация с алкохол. Няма статистически значима разлика по пол, този отговор се посочва по-често от ученици в 10-ти, 11-ти и 12-ти клас.

През последните 12 месеца, но не и през последните 30 дни 4,2% са употребили хапчета (медикаменти) в комбинация с алкохол, като това са по-често момичета, ученици в 11-ти и 12-ти клас.

Преди повече от 12 месеца 4,5% от учениците във Варна са опитали комбинация между алкохол и медикаменти, като този отговор е посочван най-често от момичета, ученици в 10-ти, 11-ти и 12-ти клас.

Ученици, които споделят, че поне веднъж се е случвало да употребят хапчета (медикаменти) в комбинация с алкохол, по-често споделят, че през последните 12 месеца се е случвало да са пили 6 и повече алкохолни питиета в рамките на няколко часа.

Четирима от всеки петима ученици във Варна (80,4%) са категорични, че никога не са употребявали сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови медикаменти.

Фигура 7. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Ако сте приемали медикаменти (сънотворни, успокоителни, антидепресанти или антипаркинсонови) как си ги набавихте последния път?“

С рецепта от личен лекар заявяват, че са приемали такъв тип медикаменти 9,3% от учениците във Варна, като този отговор е посочван по-често от ученици в 10-ти и 11-ти клас. С рецепта от друг лекар за такъв тип медикаменти заявяват, че са се сдобили 2,3% от учениците, като това са били по-често момичета, ученици в 12-ти клас.

От приятел, познат или роднина с рецепта за такъв тип медикаменти са се сдобили 5,1% от учениците във Варна, като това са били по-често момичета, ученици в 9-ти, 10-ти и 12-ти клас. От непознато лице са се сдобили с рецепта 1,4% от учениците във Варна, като това са били най-често ученици в 11-ти клас, без статистически значима разлика по пол.

Тютюнопушене

Сред учениците във Варна 54,6% споделят, че са употребявали поне веднъж в живота продукти за пушене (цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн и/или наргиле). От своя страна, делът на тези, които заявяват, че никога не са употребявали никакви продукти за пушене, е 45,4%.

Фигура 8. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си употребявал(а) ли сте продукти за пушене като цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн, наргиле?“

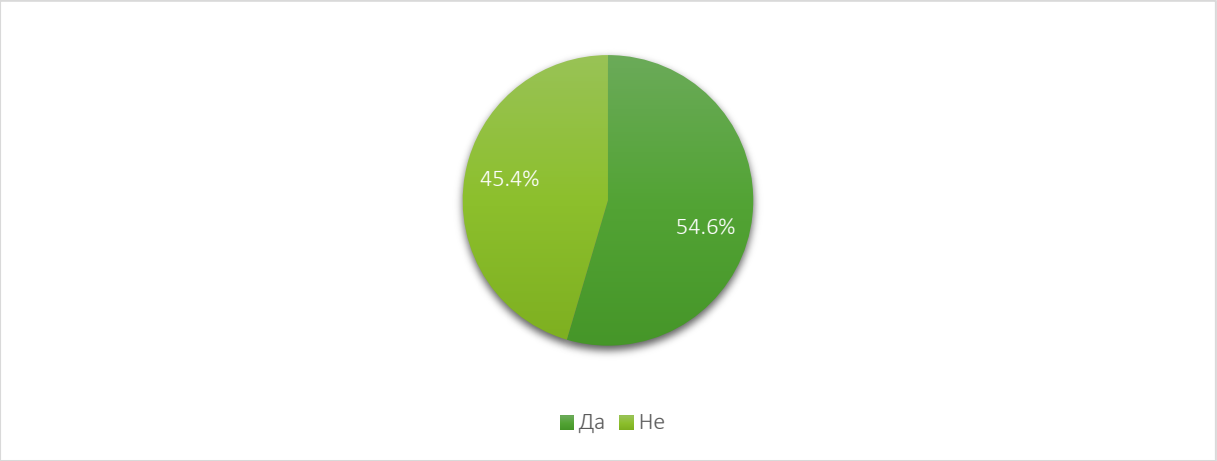

Момичетата по-често споделят, че са употребявали продукти за пушене. Близо 58% от момичетата са употребявали продукти за пушене, а сред момчетата този дял е почти 51%.

Таблица 4. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си употребявал(а) ли сте продукти за пушене като цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн, наргиле?“

НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ЛИ СТЕ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ КАТО ЦИГАРИ, ЕЛЕКТРОННИ ЦИГАРИ, УСТРОЙСТВА ЗА НАГРЯВАНЕ НА ТЮТЮН, НАРГИЛЕ?	8-ми клас	9-ти клас	10-ти клас	11-ти клас	12-ти клас	Всички
Да	35,4%	44,7%	63,8%	62,0%	72,0%	54,6%
Не	64,6%	55,3%	36,2%	38,0%	28,0%	45,4%

Делът на учениците, употребяващи продукти за пушене, нараства осезаемо с възрастта и класа. Около 35% от осмокласниците посочват, че са употребявали продукти за пушене (цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн и/или наргиле). Сред деветокласниците делът на опитвали поне веднъж продукти за пушене е 44,7%, сред учениците в 10-ти клас – 63,8%, 11-ти клас – 62%, а сред дванадесетокласниците – 72%.

Делът на употребяващите продукти за пушене е по-висок сред ученици, чиито родители са разведени или разделени, отколкото сред тези, чиито родители живеят заедно.

Учениците, които са употребявали поне веднъж през живота си продукти за пушене, по-често от непушачите смятат, че в училище трябва да се разговаря открито по проблеми, свързани с безопасен секс, насилието в живота, употребата на наркотици, тютюнопушенето и употребата на алкохол. Учениците, които са употребявали поне веднъж през живота си продукти за пушене, по-често отколкото непушачите споделят, че през последните 30 дни са отсъствали от училище по неизвинителни причини.

Сред учениците, които са употребявали поне веднъж през живота си продукти за пушене, 9 от всеки 10 са изпили поне едно алкохолно питие, около една трета поне веднъж са употребили наркотично вещество, трима на всеки десет – райски газ, а всеки пети – снус.

Фигура 9. Процентно разпределение на ученици, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене като цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн и/или наргиле сред употребилите поне веднъж алкохол и наркотични вещества

В сравнение със средното ниво на употреба на продукти за пушене сред учениците във Варна (54,6%), около две трети (67,4%) от тези, които са изпили поне едно алкохолно питие през живота си и почти всички (94%), които са опитвали поне веднъж наркотично вещество, заявяват, че поне веднъж през живота си са употребявали продукти за пушене.

Сред учениците, които споделят, че през последните 30 дни са употребили продукти за пушене, най-висок е делът на тези, които са употребявали електронни цигари (48,8%) и цигари (46,6%). Делът на учениците, които през последните 30 дни са употребявали устройства за нагряване на тютюн, е 36,2%. Приблизително всеки четвърти ученик (22,2%) посочва, че през последните 30 дни е пушил наргиле.

Учениците, които заявяват, че по-рядко употребяват продукти за пушене, т.е. пушили са през последните 12 месеца, но не и през последните 30 дни, са средно 17,4%, като сред тях е по-висок делът на тези, които са пушили наргиле (24,8%) и електронни цигари (19,9%) а по-нисък – делът на пушилите през този период цигари (13,9%) или устройства за нагряване на тютюн (10,9%).

Учениците, които са употребявали значително по-рядко продукти за пушене и са пушили за последно преди повече от 12 месеца, най-често посочват наргиле (20,6%), цигари (17,6%), е-цигари (15,5%) и устройства за нагряване на тютюн (6,7%).

Таблица 5. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) посочените по-долу продукти за пушене?“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?	През последните 30 дни	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	Преди повече от 12 месеца	Никога
Цигари	46,6%	13,9%	17,6%	21,9%
Електронни цигари	48,8%	19,9%	15,5%	15,8%
Устройства за нагряване на тютюн	36,2%	10,9%	6,7%	46,1%
Наргиле	22,2%	24,8%	20,6%	32,4%

За последно през последните 30 дни са пушили цигари най-често учениците в 12-ти клас (61,9%). Всеки втори единадесетокласник (49,6%) е пушил за последно цигара в рамките на последните 30 дни, а делът сред десетокласниците е 43,9%. Двама от всеки

петима ученици в 8-ми клас споделят, че са запалили цигара през последния месец. Сред учениците в 9-ти клас е най-нисък делът на пушилите цигари през последните 30 дни (33,3%).

Таблица 6. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) цигари“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		8-ми клас	9-ти клас	10-ти клас	11-ти клас	12-ти клас
Цигари	През последните 30 дни	39,5%	33,3%	43,9%	49,6%	61,9%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	11,1%	16,1%	13,5%	17,7%	11,0%
	Преди повече от 12 месеца	17,3%	16,1%	19,6%	15,9%	17,8%
	Никога	32,1%	34,5%	23,0%	16,8%	9,3%

Сред учениците във Варна момичетата по-често са пушили цигари през последните 30 дни, отколкото момчетата. В същото време делът на момчетата, които са запалили за последен път цигара преди повече от 12 месеца, е по-висок от този на момичетата.

Таблица 7. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) цигари“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		Момчета	Момичета
Цигари	През последните 30 дни	41,1%	48,9%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	14,6%	13,4%
	Преди повече от 12 месеца	23,6%	13,4%
	Никога	20,7%	24,3%

Електронните цигари са най-често употребяваният продукт за пушене от учениците във Варна. За разлика от традиционните цигари, при които употребата им се увеличава с нарастването на възрастта/класа на учениците, употребата на електронните цигари е висока сред всички изследвани класове. Сред учениците, които посочват, че са пушили е-цигари през последните 30 дни, учениците в 10-ти и 12-ти клас най-често са посочвали, че са употребявали е-цигари.

Таблица 8. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) електронни цигари“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		8-ми клас	9-ти клас	10-ти клас	11-ти клас	12-ти клас
Електронни цигари	През последните 30 дни	44,4%	46,6%	54,1%	45,6%	50,0%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	19,8%	19,3%	19,6%	23,7%	16,9%
	Преди повече от 12 месеца	21,0%	19,3%	12,2%	13,2%	15,3%
	Никога	14,8%	14,8%	14,2%	17,5%	17,8%

Делът на пушилите е-цигари през последните 30 дни е значително по-висок сред момичетата, отколкото сред момчетата. В същото време делът на момчетата, които за последен път са пушили е-цигари преди повече от 12 месеца, е по-висок от този на момичетата. Сред учениците, които са употребявали поне веднъж продукти за пушене, по-често момчетата, отколкото момичетата споделят, че никога не са опитвали електронни цигари.

Таблица 9. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) електронни цигари“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		Момчета	Момичета
Електронни цигари	През последните 30 дни	42,9%	53,0%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	19,0%	19,6%
	Преди повече от 12 месеца	19,4%	13,0%
	Никога	18,6%	14,4%

Сред учениците, употребявали поне веднъж продукти за пушене, около 36% заявяват, че през последните 30 дни са пушили устройство за нагряване на тютюн, около 11% – през последните 12 месеца, макар и не през последните 30 дни, а 6,7% – преди повече от 12 месеца.

Като цяло сред учениците в 10-ти и 12-ти клас се отчита най-висок дял на употребявалите през последните 30 дни устройство за нагряване на тютюн, а най-нисък е сред учениците в 8-ми клас.

Таблица 10. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) устройства за нагряване на тютюн“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		8-ми клас	9-ти клас	10-ти клас	11-ти клас	12-ти клас
Устройства за нагряване на тютюн	През последните 30 дни	24,7%	31,8%	39,2%	32,5%	47,5%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	6,2%	4,5%	13,5%	15,8%	11,0%
	Преди повече от 12 месеца	6,2%	5,7%	6,8%	11,4%	3,4%
	Никога	63,0%	58,0%	40,5%	40,4%	38,1%

През последните 30 дни по-често момичета отколкото момчета са употребявали устройства за нагряване на тютюн. Сред учениците, които поне веднъж са употребявали продукти за пушене момчетата малко по-често от момичетата заявяват, че никога не са употребявали устройства за нагряване на тютюн.

Таблица 11. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) устройства за нагряване на тютюн“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		Момчета	Момичета
Устройства за нагряване на тютюн	През последните 30 дни	33,6%	38,2%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	10,5%	10,9%
	Преди повече от 12 месеца	6,1%	7,0%
	Никога	49,8%	43,9%

Употребата на наргиле през последните 30 дни е по-висока сред учениците в 10-ти, 11-ти и 8-ми клас. Сред учениците, които са пушили наргиле през последните 12 месеца, но не през последните 30 дни, делът е най-висок сред единадесетокласниците. Ученици в 12-ти клас по-често споделят, че са пушили наргиле преди повече от 12 месеца. Сред учениците, които са употребявали някакъв продукт за пушене, най-често осмокласници и деветокласници заявяват, че не са употребявали наргиле.

Таблица 12. Процентно разпределение по клас на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) наргиле“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		8-ми клас	9-ти клас	10-ти клас	11-ти клас	12-ти клас
Наргиле	През последните 30 дни	22,2%	18,2%	26,4%	24,6%	17,8%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	21,0%	15,9%	26,4%	30,7%	26,3%
	Преди повече от 12 месеца	11,1%	17,0%	20,9%	17,5%	32,2%
	Никога	45,7%	48,9%	26,4%	27,2%	23,7%

Делът на употребявалите наргиле през последните 30 дни е по-висок сред момчетата, отколкото сред момичетата. Близо 26% от момчетата заявяват, че са пушили наргиле през последните 30 дни, докато делът на момичетата, които са го употребявали през същия период, е приблизително 17%. Сред учениците, които поне веднъж са употребявали продукти за пушене, момичетата значително по-често от момчетата отговарят, че никога не са опитвали наргиле.

Таблица 13. Процентно разпределение по пол на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) наргиле“

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?		Момчета	Момичета
Наргиле	През последните 30 дни	25,9%	17,2%
	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	23,5%	26,7%
	Преди повече от 12 месеца	22,3%	20,0%
	Никога	28,3%	36,1%

Възраст, на която е запалена първата цигара

Учениците в град Варна най-често са опитали за първи път продукт за пушене между 14- и 15-годишна възраст. Единствено по отношение на цигарите средната възраст е по-ниска – под 14 години. Средната възраст, на която учениците във Варна са опитали за първи път продукти за пушене, е 13,8 години за цигари, 14,2 години за наргиле, 14,3 години за електронни цигари, 14,8 години за устройства за нагряване на тютюн.

Средно около 26% от учениците, които поне веднъж са пробвали продукт за пушене, са предпочели да се въздържат от отговор на каква възраст са опитали за първи път някой от посочените продукти за пушене.

Таблица 10. Процентно разпределение по възраст при първа употреба на продукти за пушене

ВЪЗРАСТ ПРИ ПЪРВА УПОТРЕБА НА ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ	под 10 г.	11-12 г.	13-14 г.	15-16 г.	17-18 г.	Не съм употре-бявал(а)	Без отговор
Цигари	6,2%	8,9%	31,7%	22,4%	6,7%	3,6%	20,4%
Електронни цигари	2,2%	7,3%	31,7%	32,6%	8,6%	3,5%	14,2%
Устройства за нагряване на тютюн	1,1%	2,2%	18,8%	23,5%	8,2%	6,0%	40,3%
Наргиле	3,3%	5,7%	26,2%	26,0%	6,0%	4,0%	28,8%

Около 15% от учениците във Варна, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене, заявяват, че са пропушили първата си цигара под 13-годишна възраст. Най-често учениците са били на възраст между 13 и 14 години при първа употреба на цигара. Трима от всеки десет ученици, които поне веднъж са опитвали продукт за пушене, са запалили за първи път цигара между 13- и 14-годишна възраст, а всеки пети – когато е бил на възраст между 15 и 16 години.

Общо около 10% са учениците във Варна, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене заявяват, че са употребили за първи път електронна цигара под 13-годишна възраст. Около 32% от учениците, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене, са употребили за първи път електронна цигара между 13- и 14-годишна възраст, сходен дял (32,6%) – между 15- и 16-годишна възраст.

Около 3% от учениците във Варна, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене, заявяват, че са опитали за първи път устройство за нагряване на тютюн под 13-годишна възраст. Най-често първата употреба на устройства за нагряване на тютюн е на възраст между 15 и 16 години (23,5%) и между 13- и 14-годишна възраст (18,8%).

Общо около 9% са учениците във Варна, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене, заявяват, че са опитали за първи път наргиле под 13-годишна възраст. Около 26% от учениците, които поне веднъж са опитвали продукти за пушене, са употребили за първи път наргиле между 13- и 14-годишна възраст, сходен дял – между 15- и 16-годишна възраст. Около 29% от учениците, които поне веднъж са опитвали продукт за пушене, се въздържат от отговор.

Не се наблюдават съществени статистически значими разлики по пол по отношение на възраст при употреба на продуктите за пушене, с изключение на употребата на електронните цигари и наргиле. Момчетата малко по-рано от момичетата опитват за първи път е-цигара и наргиле.

Най-често осмокласниците запалват първата цигара на възраст 13-14 години.

Разпространението и ранната употреба на електронни цигари се откроява главно сред учениците в 8-ми и 9-ти клас. Учениците в 10-12 клас по-често употребяват е-цигара за първи път на възраст 15-16 години, докато учениците в 8-ми и 9-ти клас – на възраст 13-14 години.

Устройствата за нагряване на тютюн навлизат сред учениците в 8-10 клас още на 13-годишна възраст, а учениците в 11-ти и 12-ти клас най-често посочват, че за първи път са употребили този тип продукти за пушене на 15-16-годишна възраст.

Пушенето на наргиле навлиза сред учениците между 8-ми и 10-ти клас още на 13-14 годишна възраст. Учениците в 11-ти и 12-ти клас най-често употребяват наргиле за първи път на 15-16 годишна възраст.

По-често първото питие алкохол изпреварва първата употреба на продукти за пушене. Средната възраст, на която учениците във Варна са опитали за първи път алкохол, е 13 години години, докато средната възраст, на която децата са употребили цигари, е 13,8 години, наргиле – 14,2 години, електронни цигари – 14,3 години, устройства за нагряване на тютюн – 14,8 години.

Актуална употреба на продукти за пушене и честота на пушене

Сред учениците, които споделят, че употребяват продукти за пушене, през последните 12 месеца 23,3% пушат цигари почти всеки ден или ежедневно (5 и повече дни седмично). По отношение на останалите продукти за пушене ежедневно или поне 5 дни седмично 16,9% от учениците посочват, че употребяват електронни цигари, 15,1% – устройства за нагряване на тютюн, 3,1% – наргиле.

Сред учениците във Варна, които споделят, че употребяват продукти за пушене, кумулативният дял на тези, които през последните 12 месеца два или повече дни седмично пушат цигари, е 29,9% , електронни цигари – 24,4%, устройства за пушене на тютюн – 23,1%, а наргиле – 5,1%.

Таблица 14. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко дни през последните 12 месеца сте употребявал(а) посочените по-долу продукти за пушене?“

В КОЛКО ДНИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?	1-2 дни годишно	3-10 дни годишно	Веднъж месечно	2-4 дни месечно	2-4 дни седмично	5 и повече дни седмично	Не през последните 12 месеца	Без отговор
Цигари	10,0%	4,6%	5,3%	4,7%	6,6%	23,3%	38,4%	7,1%
Електронни цигари	11,8%	8,2%	12,4%	9,8%	7,5%	16,9%	27,3%	6,0%
Устройства за нагряване на тютюн	5,8%	6,9%	5,5%	5,3%	8,0%	15,1%	43,5%	9,8%
Наргиле	13,5%	13,3%	10,2%	4,6%	2,0%	3,1%	45,7%	7,7%

Сред учениците във Варна, които са употребявали продукти за пушене през последните 30 дни, електронните цигари и устройствата за нагряване на тютюн са с най-висока честота на употреба. Около 44% от учениците споделят, че са употребили поне веднъж през последните 30 дни е-цигара, а 40% – поне веднъж устройство за нагряване на тютюн. Употребата на цигари (20,6%) и наргиле (21,1%) поне веднъж през последните 30 дни е била с по-нисък интензитет.

В рамките на 20 и повече дни е-цигарите са с най-висока степен на употреба (13,5%), следвани от устройства за нагряване на тютюн (10%), наргиле (2,9%) и цигари (2,4%).

Таблица 16. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко от последните 30 дни сте употребявал(а) посочените по-долу продукти за пушене?“

В КОЛКО ОТ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ПРОДУКТИ ЗА ПУШЕНЕ?	Веднъж	2-3	4-9	10-19	20 и повече	Не през послед-ните 30 дни	Без отговор
Цигари	9,5%	6,8%	1,6%	0,4%	2,4%	66,1%	13,3%
Електронни цигари	11,7%	9,7%	6,6%	2,9%	13,5%	48,1%	7,5%
Устройства за нагряване на тютюн	9,3%	10,6%	7,7%	2,7%	10,0%	47,9%	11,8%
Наргиле	7,5%	7,3%	2,7%	0,7%	2,9%	63,9%	14,9%

Интересно е да се отбележи, че делът на учениците, които през последните 30 дни не са запалили нито един път цигара, е най-висок. Допустимо е да се предположи, че през следващите години тенденцията ще се запази и електронните цигари и устройствата за нагряване на тютюн ще продължат да изместват традиционните цигари по отношение на употреба и интензитет сред младите.

Момичетата пушат малко-често от момчетата е-цигари и устройства за нагряване на тютюн. Сред пушещите цигари и наргиле делът на момчетата е по-висок, отколкото този на момичетата.

Цигари се употребяват най-често от ученици в 8-ми, 11-ти и 12-ти клас.

Електронните цигари са най-често употребявани сред учениците в 12-ти и 10-ти клас. Степента на употреба на е-цигари е най-висока в сравнение с всички останали продукти за пушене – употреба на е-цигари минимум един път през последните 30 дни се отчита сред близо 53% от учениците в 12-ти клас, 47% от учениците в 10-ти клас, 43% от учениците в 11-ти клас, 40% от учениците в 9-ти клас и 36% от осмокласниците.

Устройствата за нагряване на тютюн са най-често посочвани като употреба през последните 30 дни сред ученици в 10-ти и 12-ти клас, а наргиле се пуши най-често в 10-

ти и 11-ти клас.

Сред учениците, които споделят, че поне веднъж през живота си са употребявали продукти за пушене, общо 23% са изпушили минимум една цигара дневно през последния месец, 75% не са запалили нито един път цигара през последните 30 дни, а 2,4% са предпочели да се въздържат от отговор на този въпрос.

3,5% от учениците във Варна са изпушили през последните 30 дни повече от 20 цигари дневно, общо 12,9% – минимум по 8 цигари дневно, общо 17,8% – минимум по 4 цигари дневно.

Осмокласниците най-често посочват, че са пушили поне една цигара през последните 30 дни, като най-често са пушили между 4 и 7 цигари дневно. Учениците в 11-ти и 12-ти клас по-често са пушили между 8 и 12 цигари дневно. Най-често дванадесетокласници посочват, че през последните 30 дни са пушили 20 и повече цигари дневно.

Фигура 15. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „През дните от последния месец, когато сте пушил(а) цигари, обикновено колко цигари на ден пушихте?"

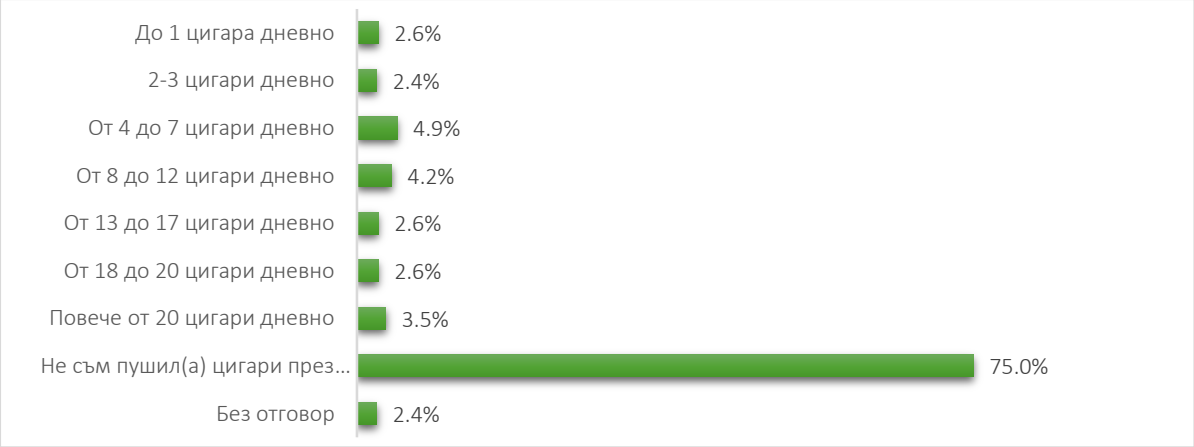

Практически почти всички ученици, които са пушили поне една или повече цигари дневно през последните 30 дни, са опитвали поне веднъж алкохолно питие. От данните е видно, че сред всички ученици, които поне веднъж са опитали алкохолно питие, делът на тези, които са пушили най-малко по една цигара дневно през последните 30 дни, е около 23%, като те представляват около 12% от цялата изследвана съвкупност.

Алкохол

Сред учениците в гимназиален етап (между 8-12 клас), участвали в проучването в град Варна, 76% заявяват, че са пили алкохол някога през живота си. Този процент е с по-висок с малко над 20% от процентът на заявили, че някога са употребили цигари или други тютюневи изделия, който за град Варна е около 54,6%. Това показва по-високо разпространение на консумацията на алкохолни изделия в сравнение с тютюневите сред учениците в гимназиален етап в град Варна.

Фигура 11. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си пил(а) ли сте алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка/ кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)“

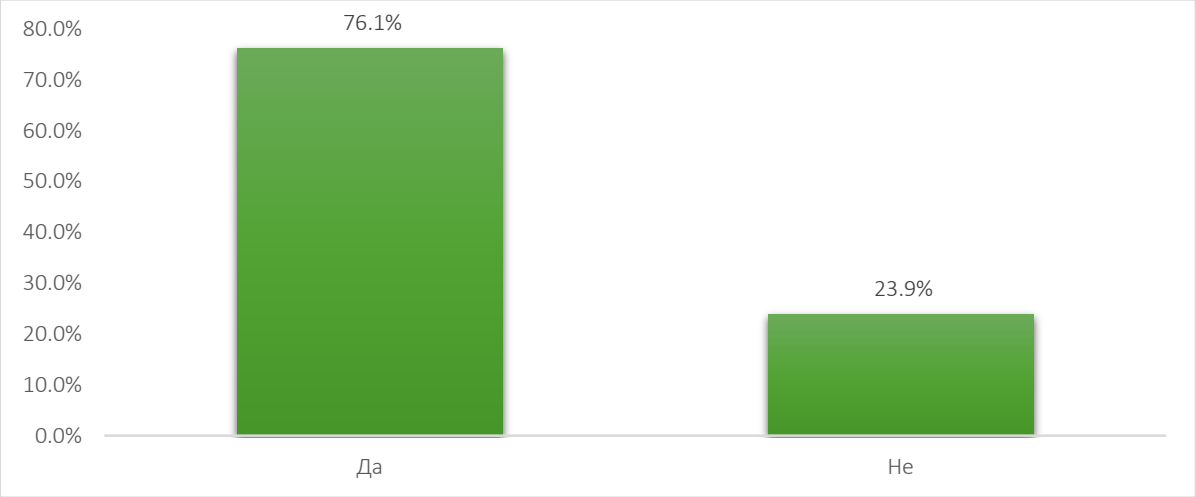

Приблизително един и същи дял лица от мъжки и от женски пол заявяват, че някога в живота си са консумирали алкохолна напитка – 75% от отговорилите от мъжки пол и 78% от отговорилите от женски пол. Наблюдава се тенденция на увеличение на дела на учениците, заявили, че някога в живота си са консумирали алкохолна напитка с напредването на тяхната възраст. Така, докато в 8-ми клас делът на учениците, които са опитвали някога алкохол е 54%, то в 12-ти клас този процент е вече 91%.

Фигура 12. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Някога през живота си пил(а) ли сте алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка/ кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)“ по клас на отговорилите с отговор „да“ ученици.

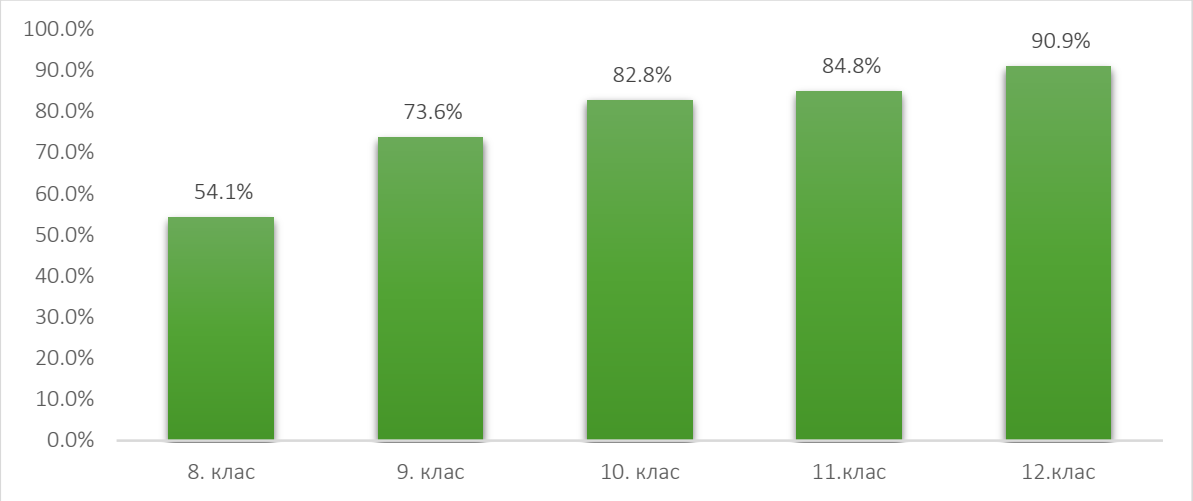

Сред лицата, които са заявили, че някога са употребявали алкохолна напитка, около 67% казват, че са опитвали и тютюневи изделия като цигари, електронни цигари, устройства за нагряване на тютюн и наргиле. Останалите около 33% от учениците, които са опитвали алкохолни изделия, не са опитвали и тютюневи такива. От неопитвалите алкохол ученици, тютюневи изделия са употребявали около 14% от учениците. Около 21% от всички ученици, не са опитвали нито алкохол, нито тютюневи изделия през живота си.

Възраст на консумация на първо питие

Най-голям дял от учениците в гимназиален етап, които учат в град Варна са посочили, че са изпили първото си питие на възраст между 13 и 14 години – 41,0% от всички ученици, някога опитвали алкохол. На възраст под 10 години твърдят, че са изпили първото си питие около 14% от учениците в град Варна, а около 16% твърдят, че са го изпили на възраст между 11 и 12 години. На възраст между 15 и 16 години са изпили първото си питие почти 22% от учениците. Само под 4% от учениците са изпили първото си питие на възраст между 17 и 18 години.

Фигура 13. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „На колко години бяхте, когато изпихте първото си питие (не само отделна глътка)?“

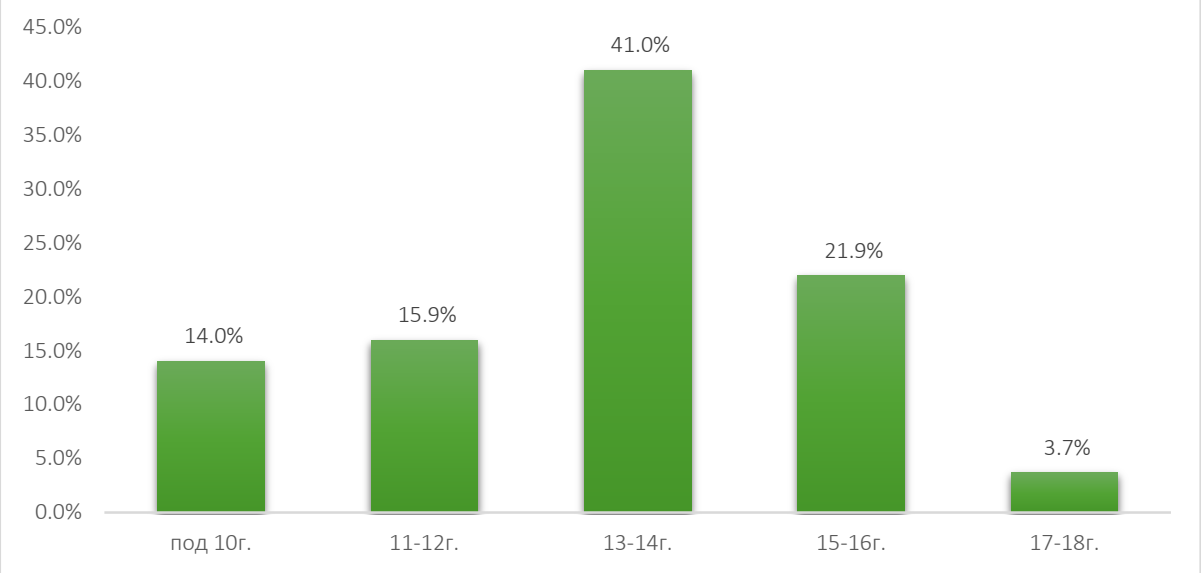

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Приблизително 19% от учениците, които са опитали първото си питие на възраст до 10 години, също са употребили и тютюневи изделия на под 10-годишна възраст. Както сред пилите алкохол на възраст до 10 години, така и сред лицата пробвали алкохол между 11 и 12 години, както и между 13 и 14 години, най-голям дял са опитвали алкохол предимно на възраст между 13 и 14 години. От друга страна се забелязва, че онези ученици, които опитват алкохол за първи път на по-висока възраст са и по-склонни по-късно да опитат за първи път и някакво тютюнево изделие.

До 10-годишна възраст своето първо питие са изпили 18,4% от момчетата и 8,9% от момичетата. Сред употребилите първото си алкохолно питие на възраст между 11 и 12 години, също делът на момчетата е по-висок – 17,8%, в сравнение с 13,5% сред момичетата. Най-голям дял от момичетата е изпил първото си питие на възраст 13-14 години, това са почти 46% от всички момичета в гимназиален етап, които някога са опитвали алкохол. За първа употреба на алкохол на възраст между 15 и 16 години съобщават 24,7% от момичетата и 19,5% от момчетата. Това показва, че момичетата започват да употребяват алкохол за първи път на по-висока възраст в сравнение с момчетата в гимназиален етап.

По отношение на употребата на алкохол в прекомерни количества се наблюдава, че сред учениците, които споделят, че са изпили първото си алкохолно питие на възраст до 10 години има по-високи дялове на лицата, които казват, че в последните 12 месеца преди изследването са се напивали веднъж седмично или по-често, включително до 6-7 пъти седмично (10,9%). Сред лицата, които за първи път са изпили алкохолно питие на възраст между 11 и 12 години, този процент спада до 7,8% и продължава да спада с покачването на възрастта, в която учениците са опитали за първи път алкохолно питие.

Всички ученици споделят, че имат проблеми с основно няколко групи – непознати хора, техни приятели/връстници/съученици, с родителите им, както и с братята, сестрите и другите си роднини. Според възрастта на която учениците са изпили първото си питие се наблюдават различни дялове на лицата, които споделят, че са преживели конфликт с някоя от тези групи. При лицата, които са изпили първото си питие до 10 години, най-големи дялове лица са имали конфликт с приятелите си/съучениците си (38,3%), както и с родителите си (29%). От друга страна, при лицата, които са пили за първи път между 11 и 12 години, по-често са имали конфликти с родителите си (46%).

Пропилите за първи път на възраст между 13 и 14 години, които са и най-големия дял сред учениците в град Варна, са имали проблеми със съучениците си/приятелите (37,6%), следвани от лицата, които са имали конфликти с родителите им (29,6%). При лицата, които са пили за първи път на възраст над 15 години, обикновено се наблюдават по-висок дял на лицата, които са изпадали в конфликти с родителите си, повече, отколкото с приятелите си.

Сред лицата, които са пили алкохол за първи път под 10 години, както и между 11 и 13 години се наблюдават по-високи дялове на лицата, които споделят, че някога са употребявали и наркотици. Средно за тези три групи, употребили алкохол под 13-годишна възраст, средният процент на лицата, употребили някакво наркотично вещество е 28,2%. Този процент спада до 15,5% сред употребилите алкохол на възраст между 15 и 16 години и до 10,7%, при употребили алкохол за първи път между 17 и 18 години.

Сред лицата в гимназиален етап в град Варна, независимо от възрастта на която за първи път са опитали алкохол, причините, поради които са опитвали някога наркотични вещества са най-често от любопитство или за удоволствие. Единствено сред лицата, които са опитали алкохол за първи път до 10-годишна възраст се наблюдава малко по-висок дял на онези, които са опитали наркотични вещества, за да бъдат приети от другите.

Актуална консумация и честота на консумиране на алкохол

Почти 64% от учениците в гимназиален етап в град Варна споделят, че за последно за пили алкохол в последните 30 дни преди изследването, като около една трета споделят, че са пили алкохол в последните 12 месеца, но не в последните 30 дни. Близо 4% от учениците посочват, че са пили алкохол за последно преди повече от 12 месеца.

Фигура 14. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте пил(а) алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка/ кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)"

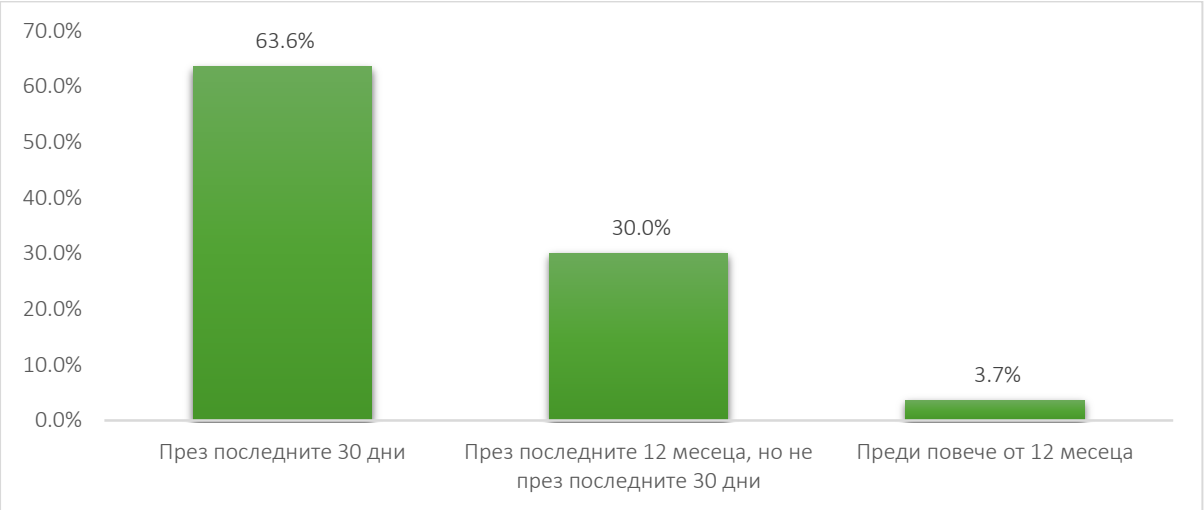

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

С увеличаването на възрастовата група, респективно на класа, в който се намират учениците, се наблюдава увеличение в дела на лицата, които споделят, че са употребявали алкохол за последно в последните 30 дни преди изследването. Докато в 8-ми клас около 45% от учениците споделят, че са консумирали за последно алкохол в

последните 30 дни преди изследването, то този процент се увеличава до 57% в 9-ти клас и продължава да расте до 12-ти клас, където 75% от учениците споделят, че са консумирали алкохол за последно през 30 дни предхождащи изследването.

Фигура 15. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте пил(а) алкохол? (поне едно питие – това означава или бутилка/ кутия бира 330 мл, или чаша вино 170 мл, или 50 грама концентрат)" според класа на отговорите ученици

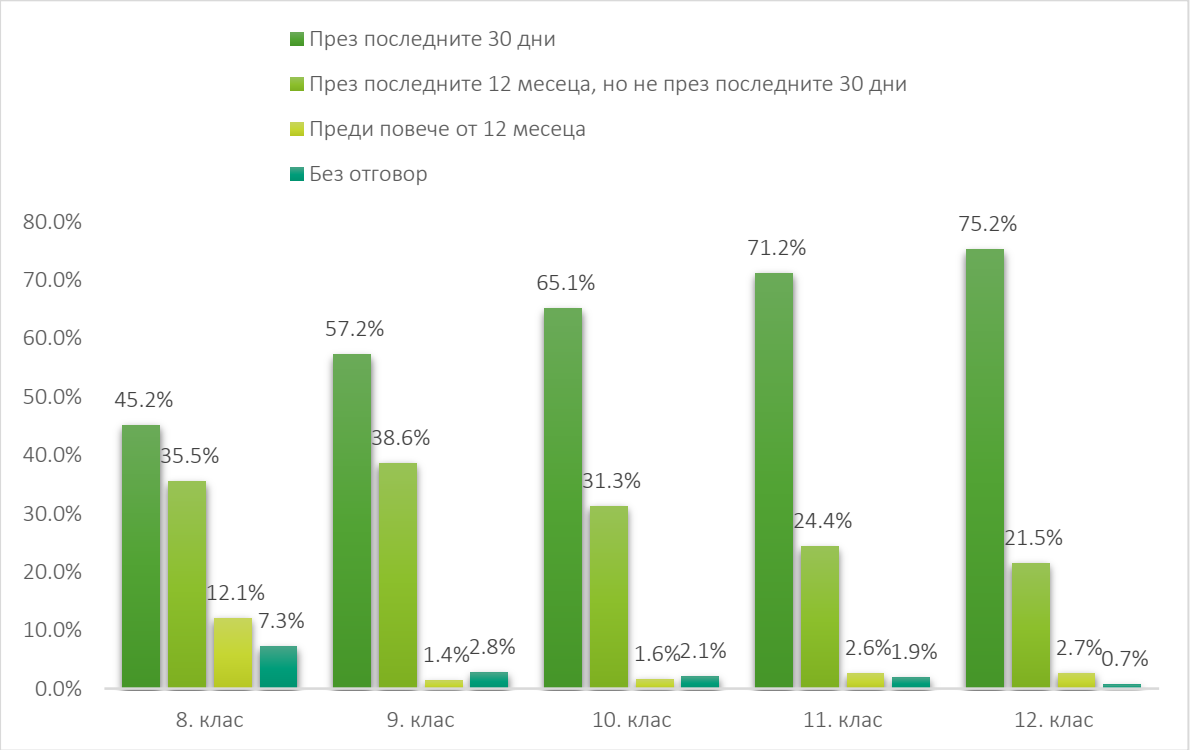

В последните 12 месеца, преди осъществяването на изследването, приблизително 13% от участвалите в изследването гимназисти са употребявали алкохол поне 2 дни седмично. Това са лицата с най-честа употреба на алкохол, като най-голям дял от анкетираните лица споделят, че пият с честота един и четири дни месечно (45,7%). Малко под една трета от лицата или 32,8% споделят, че в последните 12 месеца са консумирали алкохол с честота 1 до 10 дни в годината. Не се наблюдават много съществени разлики по отношение на честотата на консумация на алкохол в последните 12 месеца преди изследването по пол, но момичетата по-често споделят, че пият алкохол в между 3 и 10 пъти в годината (22,7%), докато при момчетата този процент е 14%. Сред момчетата се наблюдава и малко по-висок дял на онези, които

консумират алкохол с по-висока честота (поне 2 дни седмично) в сравнение с момичетата. Докато при момчетата делът на онези, които консумират алкохол с по-висока честота в последните 12 месеца е 14,2%, то този процент сред момичетата е 11,5%.

Тенденцията за консумация на алкохол с по-голяма честота сред по-големите ученици се запазва. Делът на лицата, които заявяват, че консумират алкохол поне 2 дни седмично нараства от 5,6% сред осмокласниците до почти 17% сред учениците в 12-ти клас.

Фигура 16. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко дни сте пил(а) алкохолни питиета през последните 12 месеца“

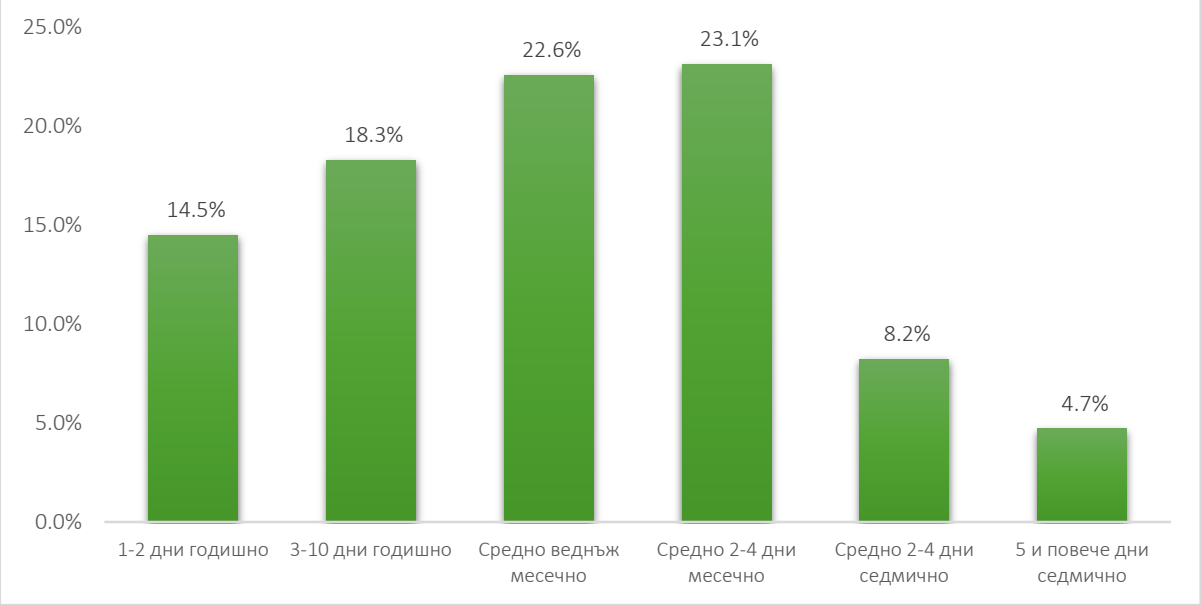

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Малко под една трета от учениците в гимназиален етап споделят, че не са пили никакви алкохолни напитки в последните 30 дни преди изследването. От онези лица, които са пили алкохол в последните 30 дни, най-голям е делът на онези, които са пили алкохол в между 1 и 3 дни в последния месец (45,0%). С честота 4 до 9 дни, т.е. между веднъж и два пъти седмично в последните 30 дни са пили алкохол около 8% от респондентите. 7,3% от учениците са консумирали алкохол с висока честота в последния месец преди изследването (поне 10 дни месечно).

Не се наблюдават съществени разлики в честотата на консумация в последния месец, според пола на респондентите, но тенденцията учениците в по-големите класове да консумират алкохол с по-голяма честота се запазва, като дяловете на учениците, които консумират алкохол с висока честота се увеличава с покачването на класа на учениците. Докато в 8-ми клас около 1,6% споделят, че са консумирали алкохол поне 10 дни седмично, то в за учениците в 9-12 клас, процентът на учениците, които споделят, че консумират алкохол с такава честота в последния месец е около 8-10%.

Фигура 17. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В колко дни сте пил(а) алкохолни питиета през последните 30 дни“

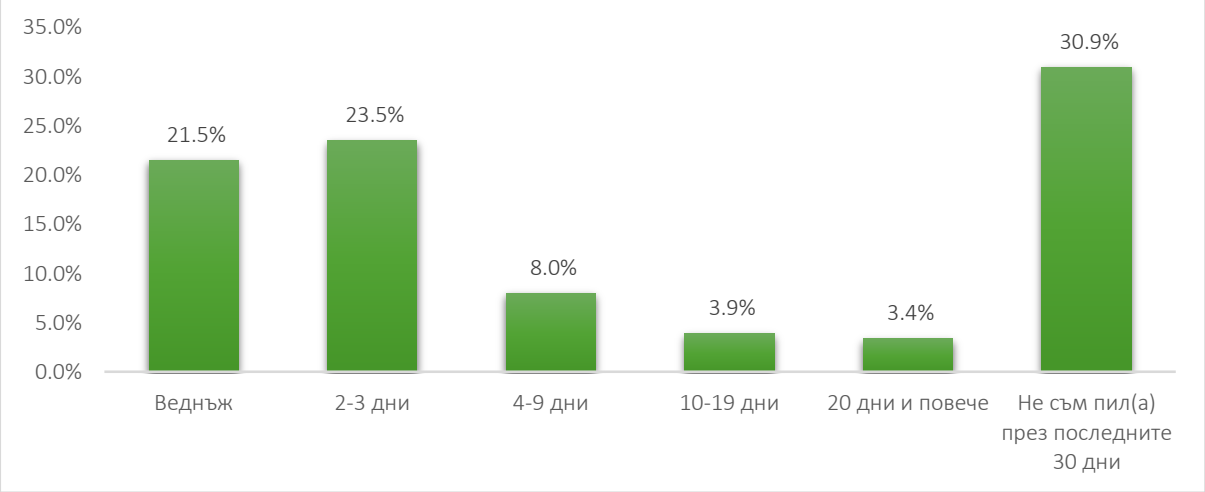

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Учениците, които консумират алкохол поне 10 дни в последния месец, по-често споделят, че често са присъствали на купони, където са се взимали наркотици. От друга страна, лицата, които по-рядко консумират алкохол в последния месец споделят и че по-рядко са присъствали на купони, на които са се употребявали наркотици. Вероятно учениците, които по-често консумират алкохол, го правят на купони, където освен алкохол се употребяват и наркотици, докато лицата, които по-рядко консумират алкохол, по-рядко присъстват на купони като цяло, респективно по-рядко присъстват на такива, на които се употребяват наркотици.

Учениците, които консумират алкохол в повече от 4 дни месечно са много по-склонни да опитат наркотик, ако техен приятел им предложи такъв. Близо 15% от учениците, които са пили алкохол в между 4 и 9 дни в последния месец биха опитали наркотик, ако има бъде предложен от техен приятел, като процентът се увеличава с увеличаването на дните, в които ученикът е консумирал алкохол в последния месец. Така, сред учениците, които са пили алкохол в 10-19 дни в последните 30, почти 17% биха били склонни да опитат наркотик, ако им бъде предложен от приятел, а сред учениците, които консумират алкохол в 20 и повече дни месечно, този процент е 38,5%. Най-голям дял на учениците, които категорично не биха опитали наркотик, предложен от приятел има сред лицата, които са употребявали алкохол по-рядко в последния месец преди изследването. Сред онези, които са пили само един път в последния месец, почти 79% категорично не биха опитали наркотици, докато сред лицата, които са пили в 20 и повече дни, този процент е 46,2%.

Според заявените от учениците количества на употребен алкохол, когато консумират такъв в последния месец се наблюдава интересна тенденция. Колкото по-често един ученик пие алкохол, толкова и повече алкохол консумира, когато пие. Сред лицата, който пият алкохол само веднъж месечно (в последния месец преди изследването), най-голям дял са тези, които казват, че са пили само едно питие – почти една трета. Сред лицата, които консумира алкохол в 2-3 дни месечно, най-голям дял имат онези, които консумират по 2-3 питиета, когато консумират алкохол в последния месец. Когато консумират алкохол в 4 до 9 дни месечно, най-голям дял от тези лица консумират 3-4 питиета, а сред употребявалите алкохол в 10-19 дни месечно, най-голям е делът на онези, които пият по 5 питиета. Сред по-често консумиращите, като например лицата, които пият в 10 до 19 дни месечно има и лица, които консумират по 1 или 2 питиета на излизане, т.е. се обособява една група на често, но по-малко консумиращите. Същата група се наблюдава и сред лицата, които консумират алкохол в 20 и повече дни месечно, където, въпреки че най-голям дял имат лицата, които пият по 7 и повече питиета, има и група на лица, които консумират само по 1 или 2 питиета на излизане.

Видове консумиран алкохол

Сред учениците в гимназиален етап в град Варна, най-предпочитаният алкохол са концентратите, като водка, уиски, ракия и др. Повече от половината от лицата, които са заявили, че някога са консумирали алкохол предпочитат силните питиета. Виното е предпочитано питие от 40% от учениците, а бирата и коктейлите са харесвани от около 33-34% от консумиращите алкохол в гимназиален етап.

Фигура 18.. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Предимно какъв алкохол пиете?“

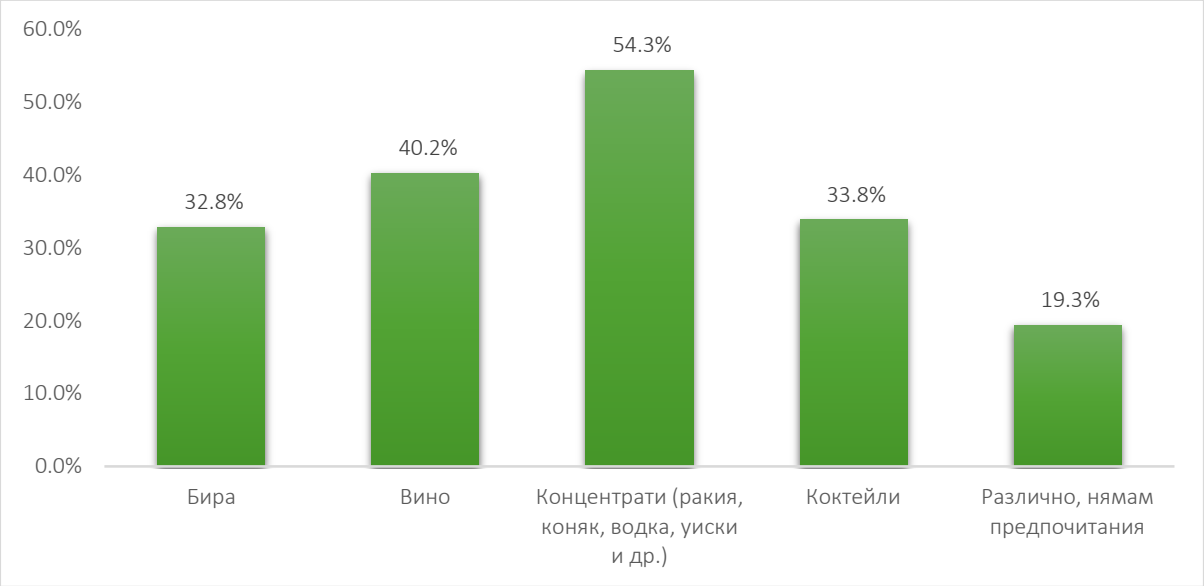

**Сборът на процентите на отговорите по въпроса надвишава 100%, тъй като на лицата е дадена възможност да дадат повече от един отговор на въпроса.*

Наблюдават се съществени разлики в предпочитанията към алкохол по полов признак. Момчетата по-често предпочитат концентрати и бира, в сравнение с момичетата, а момичетата предпочитат повече от момчетата вино и коктейли. Концентратите са предпочитани питиета и сред момичетата. Сред учениците в 8-ми клас около 38% предпочитат да пият концентрати, като водка, уиски, ракия и прочее, но в 9-12 клас над половината от учениците, които някога са консумирали алкохол изразяват предпочитание към концентратите.

Фигура 19. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Предимно какъв алкохол пиете?“ по пол на отговорилите ученици

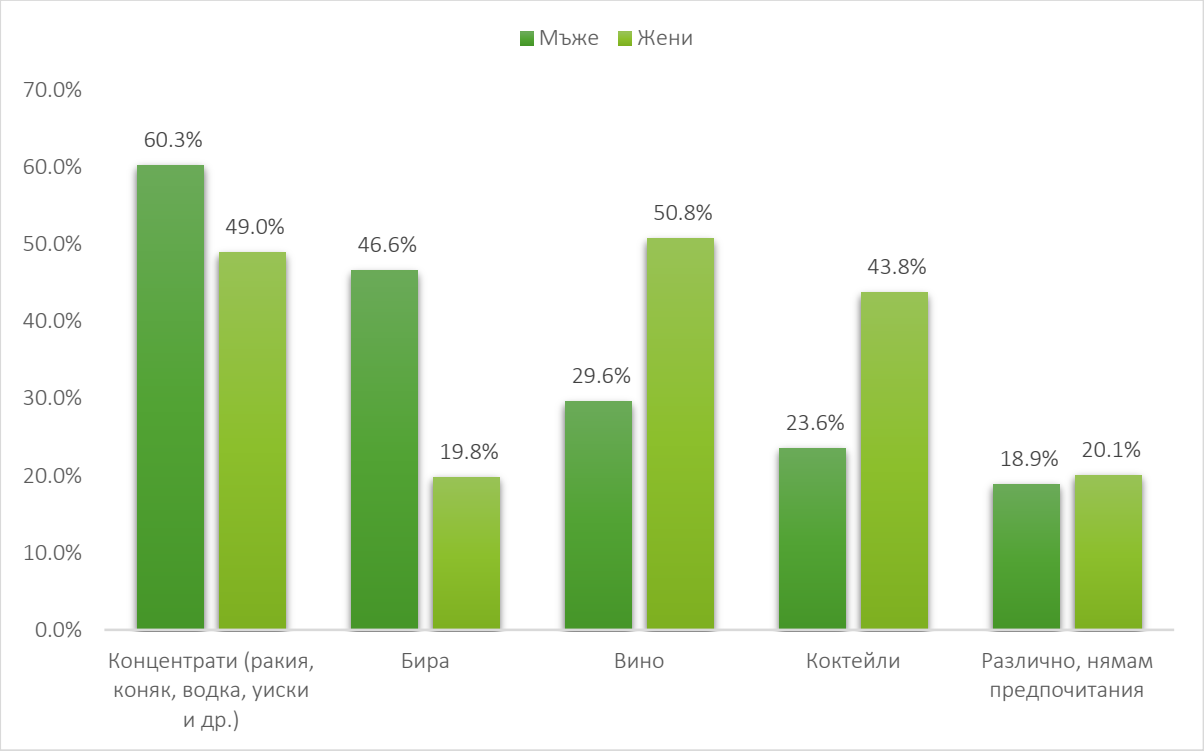

**Сборът на процентите надхвърля 100%, тъй като на респондентите е дадена възможност да посочат повече от един отговор.*

Количество консумиран алкохол. Злоупотреба с алкохол

Малко над 1/4 от всички ученици между 8-ми и 12-ти клас в град Варна не са пили алкохол в последния месец преди изследването. Делът на онези, които консумират над три питиета, когато консумират алкохол е около една четврт от всички ученици, които някога са консумирали алкохол, а онези, които консумират 3 и по-малко питиета, когато консумират алкохол са около 35% от всички някога консумирали алкохол. Около 28% от момичетата, както и 22% от момичетата пият над три питиета, когато пият алкохол в последния месец преди изследването.

Сред осмокласниците има най-висок дял на учениците, които не са пили в последните 30 дни преди изследването (48,6% от употребявалите алкохол), като с увеличението на възрастовата група на учениците, намалява делът на онези, които не са консумирали алкохол в последните 30 дни преди изследването. В девети клас, в последния месец не

са пили 40,6% от учениците, употребявали алкохол. В 10-ти клас това са 32,3% от тези ученици, в 11-ти са около 29%, а в 12-ти клас – около 27%.

Фигура 20. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „В дните в които сте консумирал(а) алкохол през последния месец обикновено по колко питиета сте пил(а)“

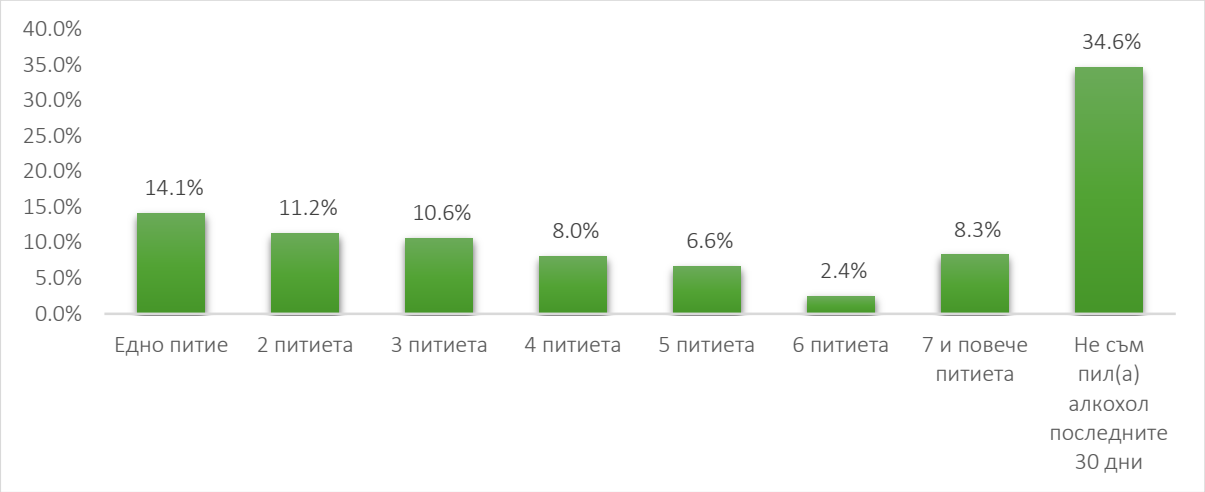

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

6 и повече питиета, в рамките на няколко часа, за последно през последните 30 дни преди изследването са пили почти 22% от употребявалите алкохол ученици, като приблизително 34% са пили това количество алкохол в последните 12 месеца, но в последните 30 дни преди изследването. Малко над 28% споделят, че последно, шест и повече питиета са пили преди повече от 12 месеца.

По-голям дял от учениците в по-горните класове на гимназиалния етап на обучение съобщават, че в последните 30 дни са пили 6 и повече алкохолни питиета, докато сред учениците в 8- ти клас, най-голям е делът на онези, които са пили 6 и повече питиета в рамките на няколко часа преди повече от 12 месеца.

Фигура 21. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Кога за последно сте пил(а) по 6 и повече питиета в рамките на няколко часа?“

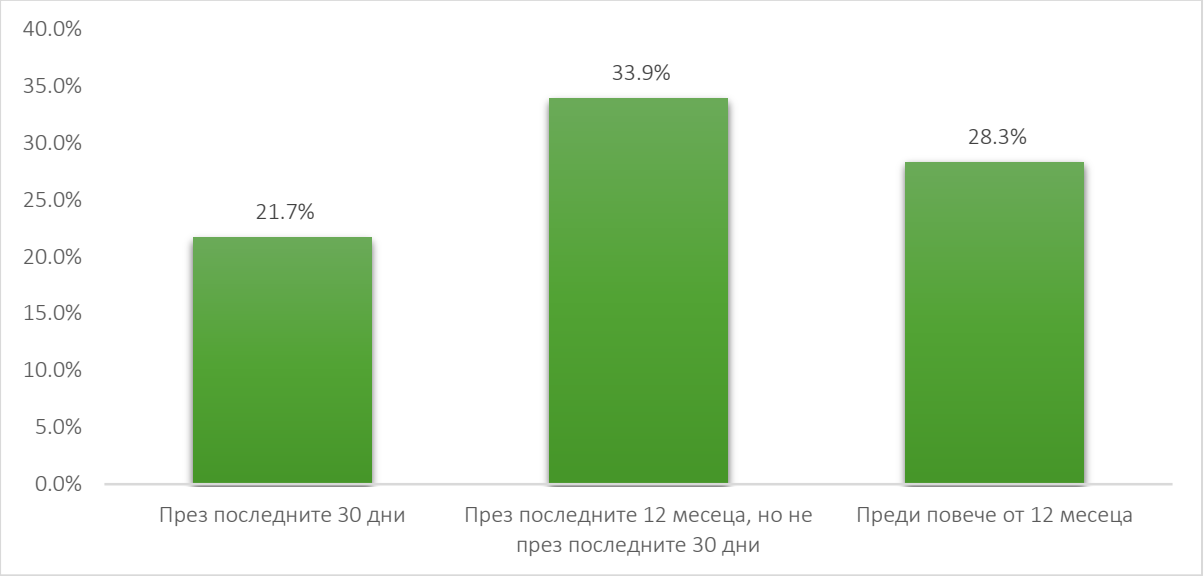

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

1/3 от учениците в гимназиален етап твърдят, че през последните 12 месеца не са консумирали 6 и повече питиета в рамките на няколко часа. Делът на учениците, които твърдят, че са изпивали такова количество алкохол средно веднъж месечно или по-рядко са 37,4% от употребявалите алкохол ученици, като средно 2 до 4 пъти месечно, т.е. веднъж седмично или веднъж на две седмици, 6 и повече питиета са пили 6,8% от тях. Малко над 5% е делът на онези ученици, които твърдят, че поне 2 дни седмично са консумирали по 6 и повече алкохолни питиета в рамките на няколко часа.

Сред момчетата, делът на редовно пиещите такова количество алкохол в последните 12 месеца, т.е. лицата, които са съобщили, че пият 6 и повече питиета 2 и повече пъти седмично е малко по-висок, отколкото при момичетата. Сред момчетата, 6,6% консумират това количество алкохол с такава честота, а сред момичетата този процент е 3,8%.

Фигура 22. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Колко често през последните 12 месеца сте консумирал(а) 6 или повече питиета в рамките на няколко часа?“

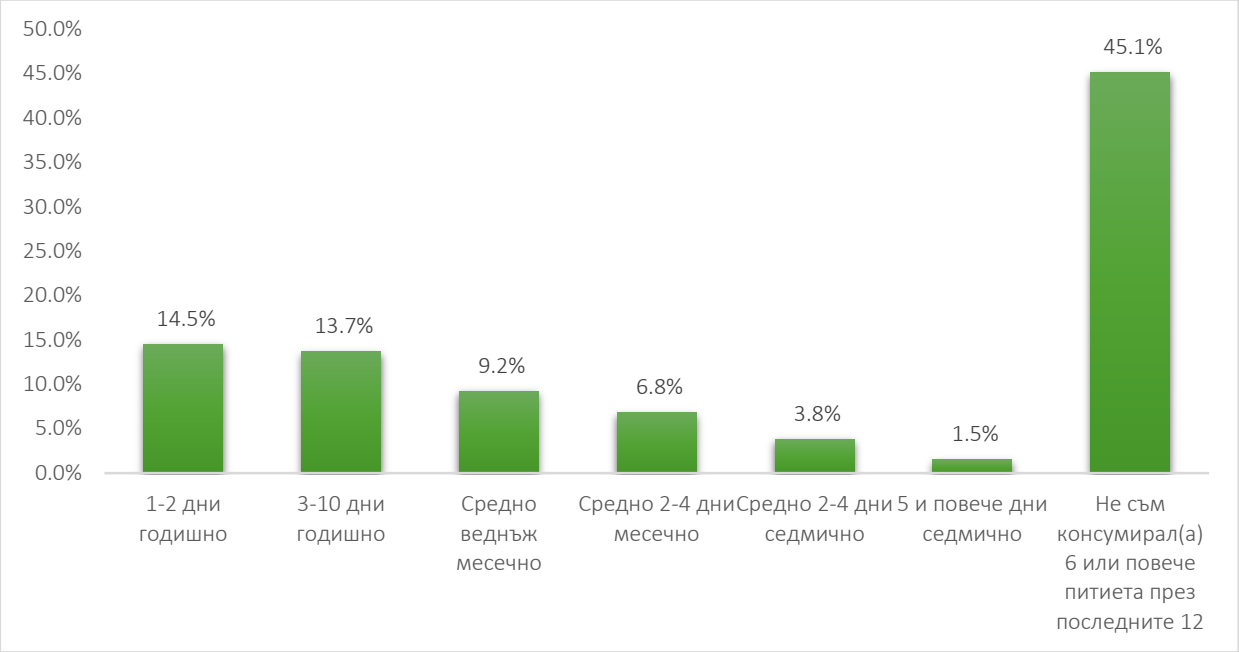

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

През последните 12 месеца не са се напивали малко над една трета от употребявалите алкохол ученици в гимназиален етап на обучение в град Варна. Останалите ученици са се напивали с различна честота, като най-голям дял имат учениците, които са се напивали само веднъж или 2 пъти за последните 12 месеца (30,5%). От лицата, които са се напивали с по-голяма честота – 4,3% от употребявалите алкохол ученици са се напивали от веднъж седмично до 6-7 дни седмично.

Фигура 23. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Случвало ли ви се е да се напиете през последните 12 месеца?“

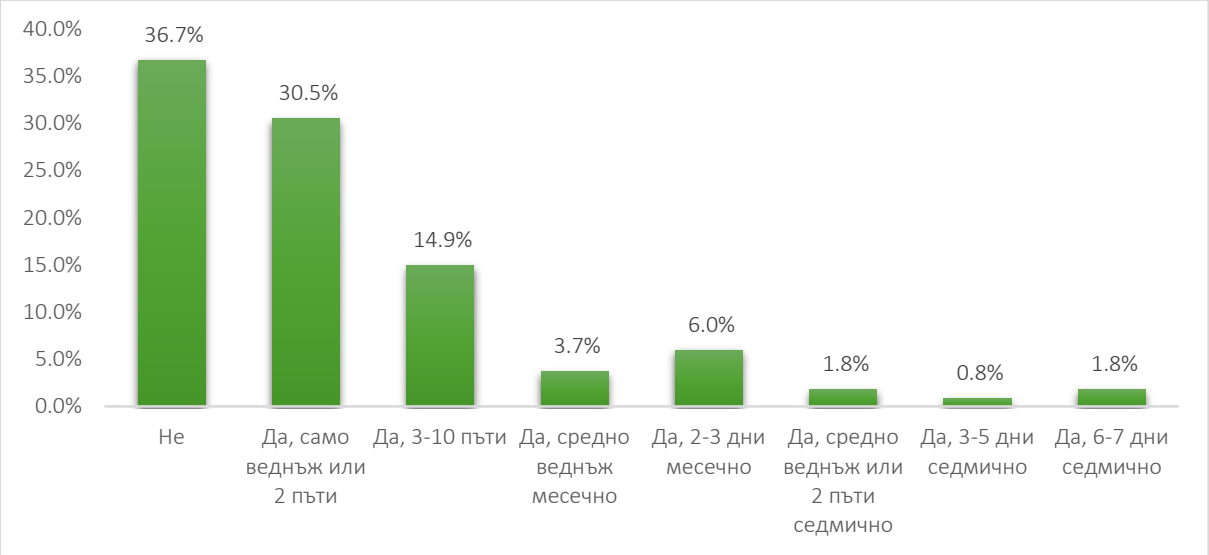

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Сред лицата, които за първи път са пили алкохол на възраст над 15 години се наблюдават по-високи дялове на лицата, които твърдят, че не са се напивали в последната година, в сравнение с лицата, които са опитали алкохол по-рано през живота си. Сред лицата, които са опитали алкохол до 10-годишна възраст се наблюдава по-висок дял на онези, които твърдят, че през последните 12 месеца са се напивали между 1 и 7 дни в седмицата (10,9%), като процентът леко намалява при лицата, които за първи път са опитали алкохол на възраст между 11 и 12 години – 7,8%. Делът на напивали се с такава честота спада до 2,6% сред учениците, които за първи път са опитали алкохол между 13 и 14 години и 1,2% сред лицата, опитали за първи път алкохол между 15 и 16 години.

Сред учениците, които са се напивали между 1 и 10 пъти в последната година основна част от тях не са употребявали алкохол в комбинация с канабис. Сред останалите групи, т.е. сред учениците, които са се напивали веднъж месечно и по-често, се наблюдават по-високи дялове на комбинираните алкохол и канабис, като за тези, които се напиват с честота един или два пъти седмично, и тези, които се напиват с честота 6-7 пъти седмично, най-голяма е групата на използвалите комбинацията между алкохол и канабис в последните 30 дни преди изследването.

Проблеми в резултат от употребата на алкохол

Във връзка с употребата си на алкохол, лицата, отговорили, че някога в живота си са опитвали алкохол споделят, че най-често във връзка с употребата си на алкохол са имали проблеми с непознати лица (10,1%) и приятели (10,0%). По-малък дял съобщават за проблеми в семейството, във връзка с употребата си на алкохол (6,8%), здравни проблеми (6,6%), проблеми в училище (5,8%), както и проблеми с полицията или детска педагогическа стая (4,9%).

Фигура 24.. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Имал(а) ли сте някога някой от посочените долу проблеми във връзка с ваша употреба на алкохол“

Наблюдават се известни разлики в дела на лицата, изпитали проблеми във връзка с употребата си на алкохол спрямо тяхната полова принадлежност. Сред момчетата има по-висок дял на учениците, които са изпитвали проблеми с непознати лица, проблеми в училище или с полиция/детска педагогическа стая във връзка с употребата си на алкохол.

Сред момичетата се наблюдават по-високи дялове на учениците, изпитали проблеми с приятели си във връзка с употребата си на алкохол, както и изпитали здравни проблеми.

Фигура 25. Процентно разпределение на отговорилите на въпрос: „Имал(а) ли сте някога някой от посочените долу проблеми във връзка с ваша употреба на алкохол“ по пол на респондента

Независимо от типа проблеми, които лицата са изпитвали във връзка с употребата си на алкохол, употребата му от време на време се смята за относително безрисково поведение от здравна гледна точка, като между една трета и една четвърт от учениците смятат употребата на алкохол от време на време за умерен риск за здравето.

По отношение на употребата на алкохол в количества от 5 питиета и повече поне веднъж в седмицата, над половината от учениците, независимо от типа проблеми, които са изпитвали вече във връзка с употребата си на алкохол смятат това поведение за голям риск за здравето, като около една трета го смятат за по-скоро умерен здравен риск.

Наркотични вещества

Наркотиците в обкръжението на младите хора

Около 22% от учениците са присъствали на приятелски събирания, където са се употребявали наркотични вещества. 7,5% са посочилите, че това се е случвало често, докато 14,2% са били в такива ситуации един или два пъти през изминалата година.

Фигура 26. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „През последната година присъствал(а) ли сте на купон, на който са се вземали наркотици?"

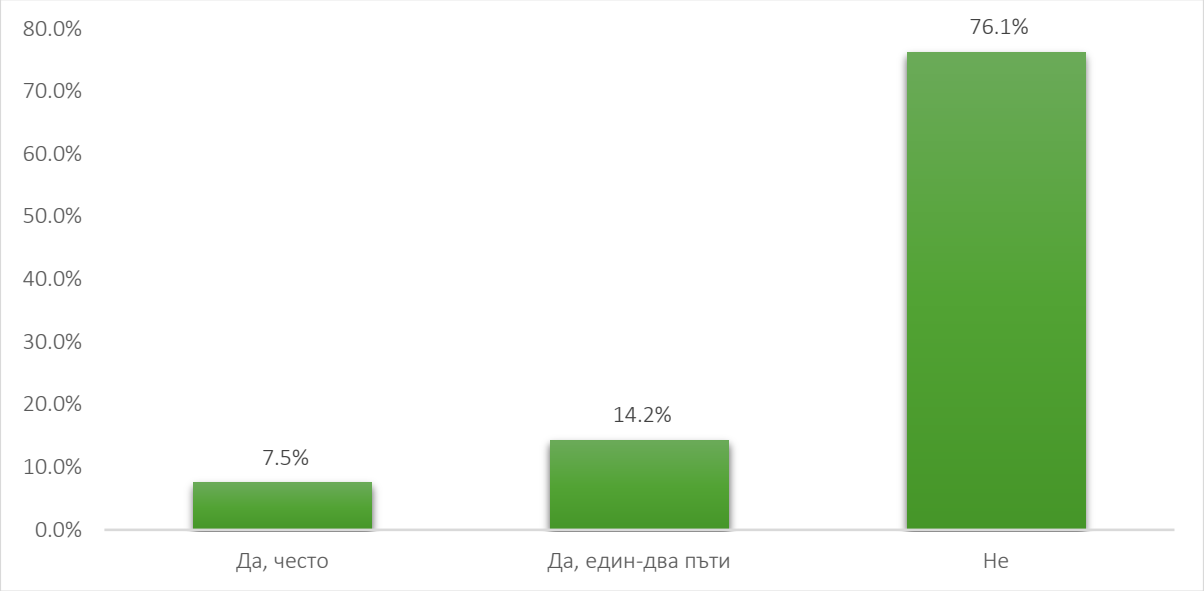

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Момчетата по-често присъстват на събирания, където се употребяват наркотични вещества. Приблизително всеки десети ученик в дванадесети клас е присъствал регулярно на подобни събирания, а всеки пети е присъствал веднъж или два пъти. Данните сочат, че колкото по-често един ученик присъства на събирания, на които се употребяват наркотични вещества, толкова по-склонен е да приеме наркотик, ако приятел му предложи. В обкръжението на младежите, които често попадат на такива срещи – се употребява предимно марихуана (68%) и кокаин (50,7%).

Фигура 27. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Ако ваш приятел ви предложи да опитате някакъв наркотик, ще се съгласите ли?"

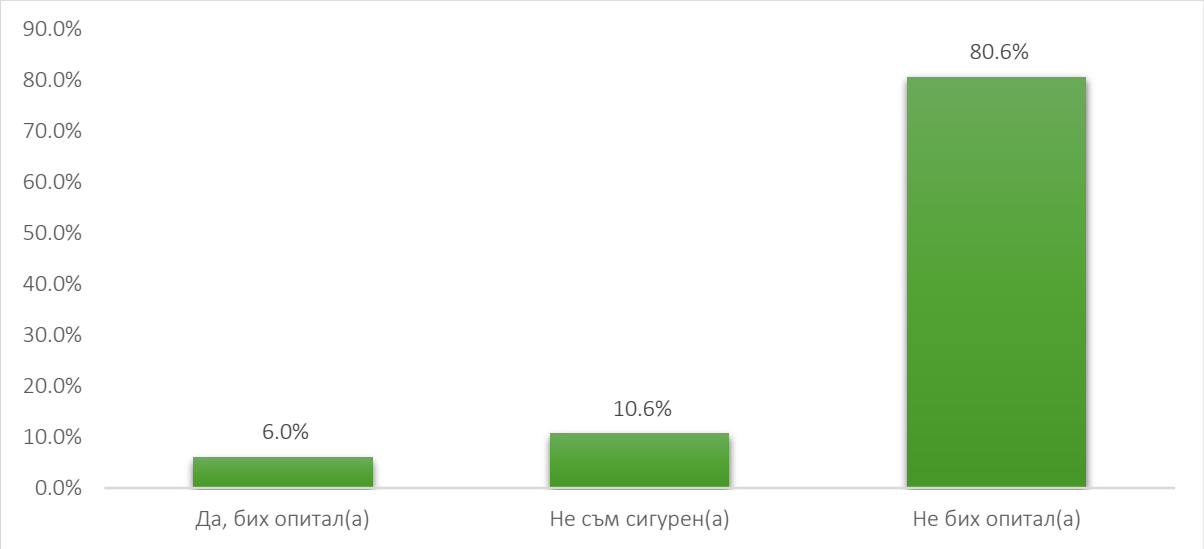

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Делът на младежите, които биха опитали, ако им предложат наркотик е 6%, а около 11% се колебаят как ще постъпят. Момчетата и учениците в 10-ти клас изразяват най-силна готовност да приемат предложен наркотик. Според получените данни приблизително всеки десети десетокласник би приел подобно предложение.

Таблица 16. Кростабулация между въпроси: Някога през живота си употребявал (а) ли сте наркотични вещества, вкл. канабис (марихуана, хашиш) стимуланти (амфетамини, метамфетамини, екстази, кокаин), опиоиди (хероин, метадон), халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди и „Ако ваш приятел ви предложи да опитате някакъв наркотик ще се съгласите ли?“

		АКО ВАШ ПРИЯТЕЛ ВИ ПРЕДЛОЖИ ДА ОПИТАТЕ НЯКАКЪВ НАРКОТИК ЩЕ СЕ СЪГЛАСИТЕ ЛИ?			
		Да, бих опитал(а)	Не съм сигурен(а)	Не бих опитал(а)	Без отговор
		Row %	Row %	Row %	Row %
НЯКОГА ПРЕЗ ЖИВОТА СИ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ЛИ СТЕ НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА, ВКЛ. КАНАБИС (МАРИХУАНА, ХАШИШ), СТИМУЛАНТИ (АМФЕТАМИНИ, МЕТАМФЕТАМИНИ, ЕКСТАЗИ, КОКАИН), ОПИОИДИ (ХЕРОИН, МЕТАДОН), ХАЛЮЦИНОГЕНИ, ИНХАЛАНТИ, АНАБОЛНИ СТЕРОИДИ?	Да	23,5%	25,7%	46,4%	4,4%
	Не	2,0%	7,4%	88,9%	1,7%

23,5% от учениците, които са употребявали наркотични вещества – биха приели наркотик, ако техен приятел им предложи такъв. Сред учениците, които не са употребявали този дял е едва 2,0%. Въпреки това 7,4% от неупотребявалите ученици се колебаят как биха постъпили. Това са по-често момчета и ученици от 10-ти и 11-ти клас.

Таблица 17. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Има ли хора в обкръжението ви, които употребяват:"

ИМА ЛИ ХОРА В ОБКРЪЖЕНИЕТО ВИ, КОИТО УПОТРЕБЯВАТ	Да	Не	Не знам
Марихуана	30,8%	49,6%	17,5%
Халюциногенни гъби	12,8%	64,3%	20,4%
Кокаин	12,7%	64,6%	20,0%
Хашиш	11,3%	65,4%	20,3%
Анаболни стероиди	10,5%	65,6%	21,2%
Комбинация от две и повече вещества	9,3%	66,6%	21,5%
Амфетамини	9,2%	67,8%	20,3%
Екстази	8,8%	68,4%	20,1%
Метамфетамини (пико и др.)	8,5%	69,2%	19,5%
LSD	8,4%	68,1%	20,9%
Синтетични канабиноиди (Спайс и др.)	7,4%	70,1%	19,7%
Хероин	6,8%	70,9%	19,9%
„Дишане" на лепила, бронз и др.	6,2%	71,9%	19,3%
Морфин, Кодеин и др. опиати	5,1%	72,1%	20,1%
Метадон	3,8%	73,4%	20,0%
Попърс	3,4%	73,6%	20,3%

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

В обкръжението на учениците най-често се употребява марихуана (30,8%). Следващите наркотични вещества, които се употребяват по-често в компаниите на младежите са, както следва: халюциногенни гъби (12,8%), кокаин (12,7%), хашиш (11,3%), анаболни стероиди (10,5%), амфетамини (9,2%) и екстази (8,8%). Приблизително половината от младежите в последен гимназиален клас на обучение са декларирали, че в компанията им се употребява марихуана. Сред учениците в 11-ти и 10-ти клас този дял е малко над

една трета от учениците. В компаниите на момичетата относително по-често се употребява марихуана. Халюциногенните гъби и кокаинът са по-типични за компаниите на момчетата и отново се употребяват по-често от обкръжението на ученици в последен гимназиален клас. Хашишът присъства в ежедневието на учениците все по-често във всеки следващ по-горен клас, като в 12-ти клас приблизително 15 на 100 от младежите са в обкръжение на употребяващи. Анаболните стероиди се употребяват по-често от обкръжението на ученици в 11-ти клас, но се наблюдават сходни нива на употреба и сред приятелските компании на младежи в 9-ти клас.

Фигура 28. Процентно разпределени на отговорите на въпрос: „На вас лично предлагали ли са ви наркотици през последните 12 месеца?"

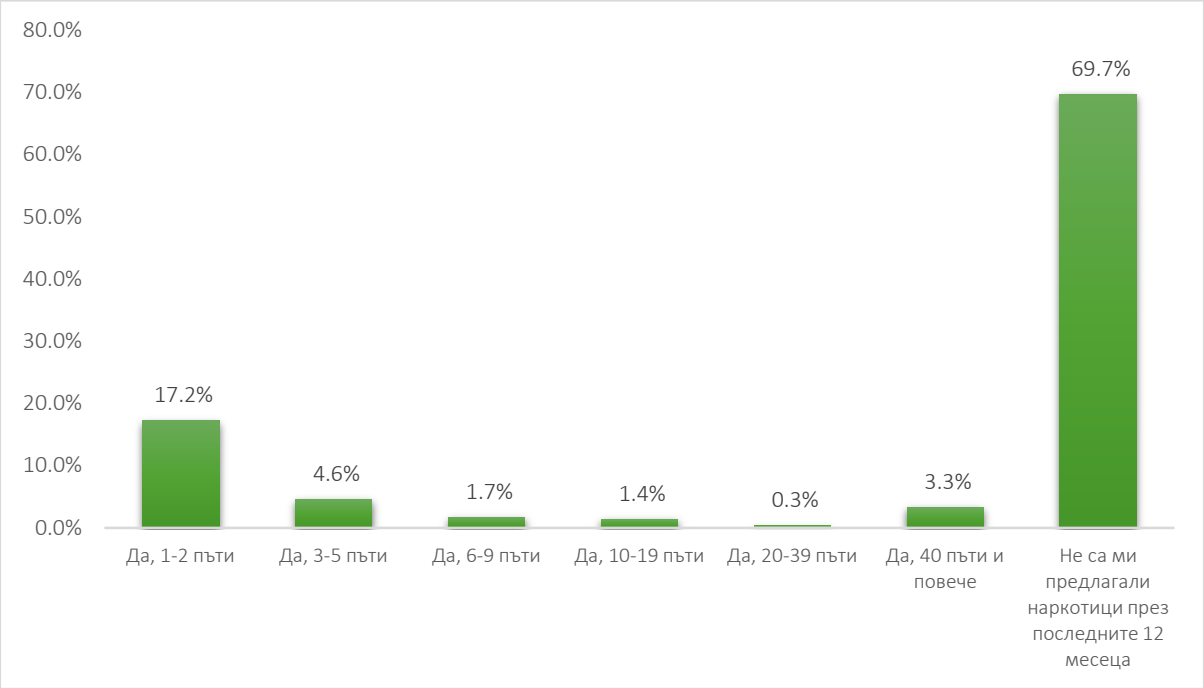

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

На над 28% от учениците са били предлагани наркотични вещества през последната година. Това най-често се е случвало в рамките на един два пъти (17,2%). Около 5% са получавали подобни предложение между 3 и 5 пъти. Учениците, на които е бил предлаган наркотик 40 и повече пъти – са 3,3%. Момчетата и учениците в 12-ти клас по-често от останалите са споделяли, че са им били предлагани наркотици над 40 пъти. Делът на дванадесетокласниците, които са получавали подобно предложение, без

значение колко често, е около 40%. Сходни са тенденциите и сред учещите в 11-ти клас. Това означава, че огромен дял от учениците в последни класове се сблъскват с употребата на наркотични вещества. Трябва да се отбележи обаче, че основните групи на ученици, които получават такива предложения, като цяло са ученици, в чиито обкръжения се употребяват наркотици. На учениците в 8-ти и 9-ти клас най-рядко са били предлагани наркотични вещества.

Употреба на наркотици

Приблизително една пета от учениците са опитвали наркотично вещество (вкл: канабис, стимуланти, екстази, кокаин, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди) някога в живота си (18,2%).

Фигура 29. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Някога през живота си употребявал(а) ли сте наркотични вещества, вкл: канабис (марихуана, хашиш), стимуланти (анфетамин, метамфетамин, екстази, кокаин), халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди?“

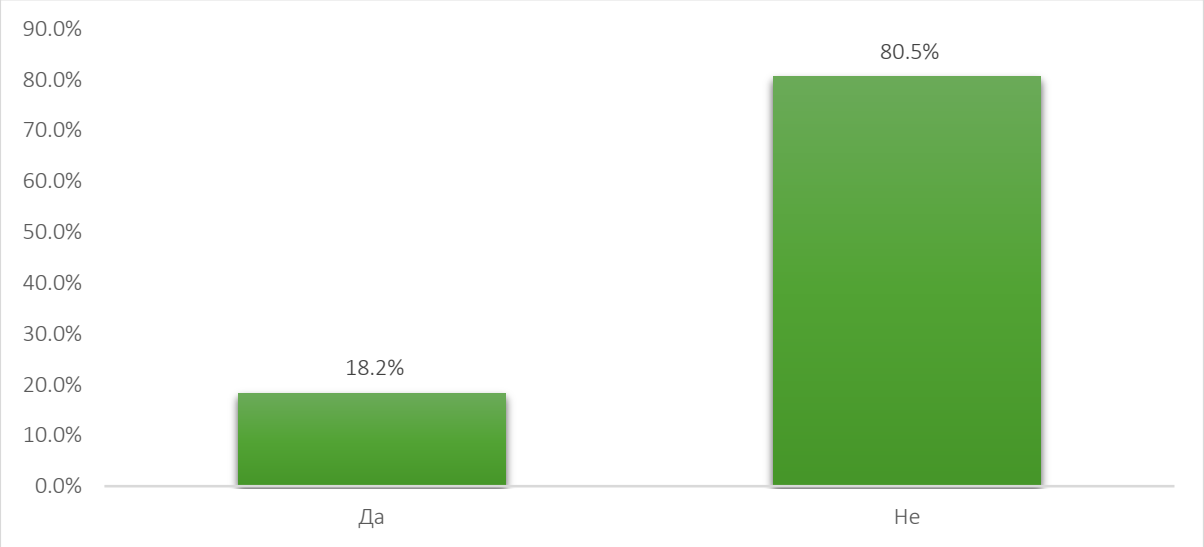

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Употребата на наркотични вещества бележи ръст в периода след 9-ти клас, като в 10-ти клас достига до една пета от всички ученици. Сред дванадесетокласниците обаче, този дял вече достига до около 38% от учениците. Момчетата относително по-често са опитвали наркотични вещества, но с малка статистическа разлика. Младежите, които

са употребили алкохол и цигари в по-ранна възраст по-често са употребявали и наркотични вещества. Тази група ученици много по-често влиза в конфликти с родителите си и с приятели и връстници. Статистическото разпределение сочи, че употребявалите наркотични вещества влизат приблизително три пъти по-често в конфликт със своите преподаватели в училище. Употребявалите наркотични вещества по-често от останалите си позволяват да играят над 4 часа на електронни устройства по време на учебните дни. Те много по-често се занимават и с хазартни игри, най-често залагания в интернет, които биха могли да се правят и от телефон.

Малка част от учениците в град Варна са си инжектирали наркотични вещества. 7,1% от употребявалите наркотици ученици са го правили поне веднъж инжекционно, като 3,3% (6 ученици) декларират, че това е ставало през последните 30 дни.

Фигура 30. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Инжектирали ли сте си някога наркотични вещества?"

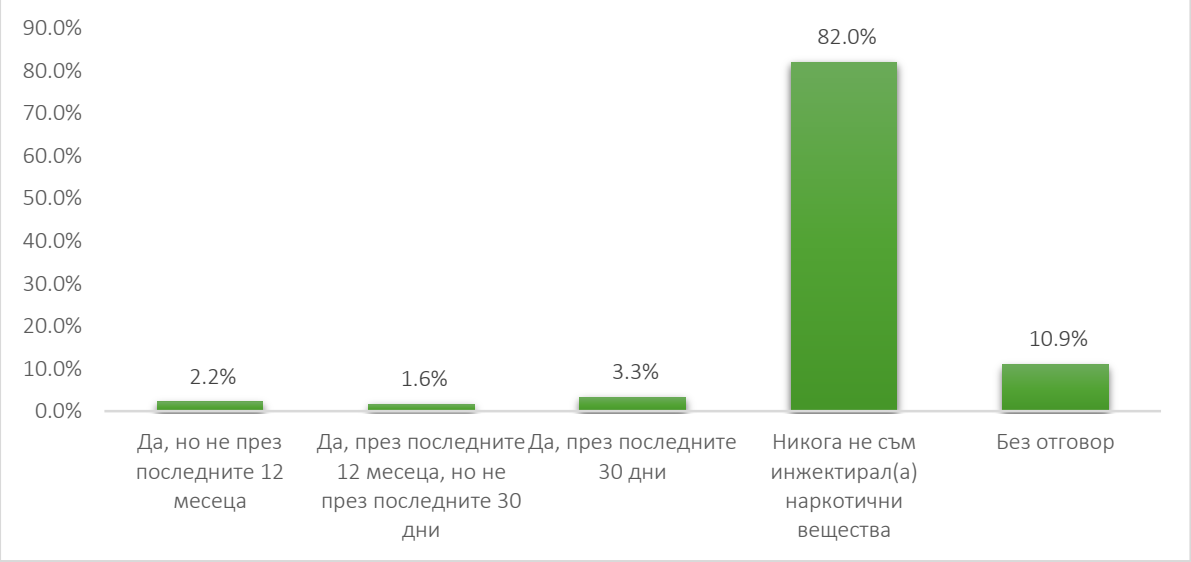

Учениците, които са си инжектирали наркотични вещества през последните 12 месеца, но не през изминалите 30 дни, са 1,6%. Тези, които са го правили преди повече от година са 2,2%. Близо 11% от учениците употребявали наркотици не са отговорили на този въпрос.

Марихуаната е един от най-често използваните наркотици сред гимназистите. Общо 51,4% от младежите, които някога са опитвали наркотично вещество – са употребявали

марихуана през изминалата година. Малко над 30,1% са споделили, че са употребявали марихуана преди повече от година.

Фигура 31. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) марихуана?"

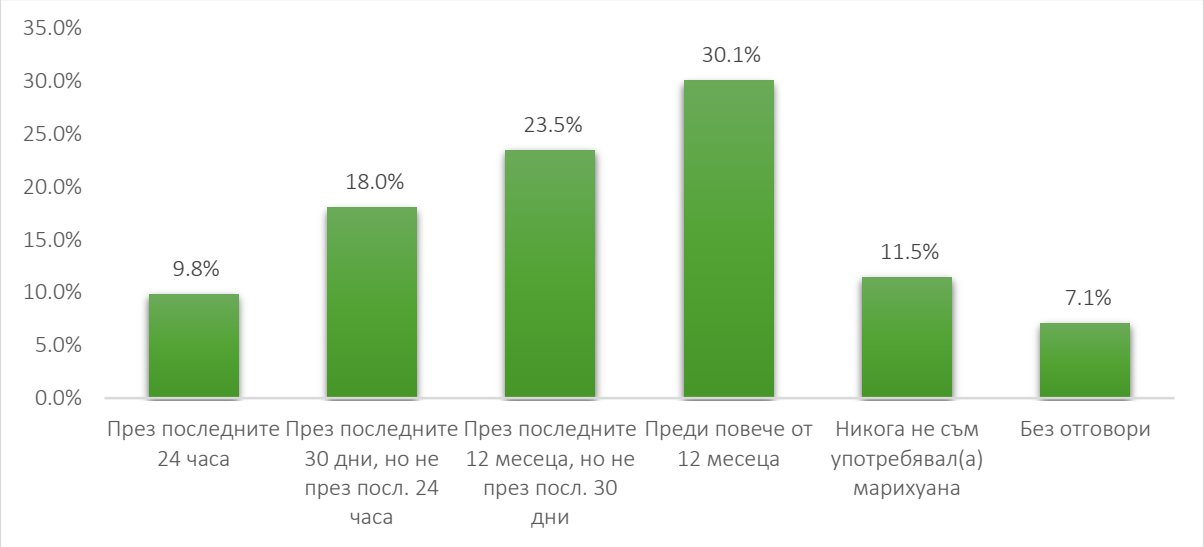

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

За целите на анализа се приема, че групата на активно употребяващите марихуана е тази на употребилите през последните 24 часа. Според получените данни техният дял е близо 10% (18 ученици). Момчетата по-често са употребявали през изминалото денонощие. Сред учениците от 9-ти клас се наблюдава най-висок дял на употребили през последните 24 часа (23,5%). Тази група ученици взема превес и сред употребилите през последните 30 дни, но не през изминалите 24 часа. Употребявалите през последното денонощие по-често са ученици, които прекарват 6 и повече часа на електронните си устройства, както и такива, които са отсъствали от училище повече от 5 дни. При тях употребата на цигари и алкохол е започвала в по-ранна възраст, на 12 или по-малко години. Според статистически разрез по причина за първа употреба на наркотични вещества, употребявалите марихуана през последното денонощие изтъкват някои причини по-често, спрямо употребявалите преди по-голям период от време – нужда да бъдат приети от приятелската си компания, скука, самота, както и защото е част от съвременния начин на развлечение. Трябва да се вземе предвид, че статистическите натрупвания са прекалено малки, за да бъдат направени категорични

изводи.

Употребилите преди повече от година по-често са момичета и ученици от 11-ти и 12-ти клас. Делът на неупотребявалите е най-висок сред младежите от 8-ми клас и сред момичетата.

Фигура 32. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) хашиш?"

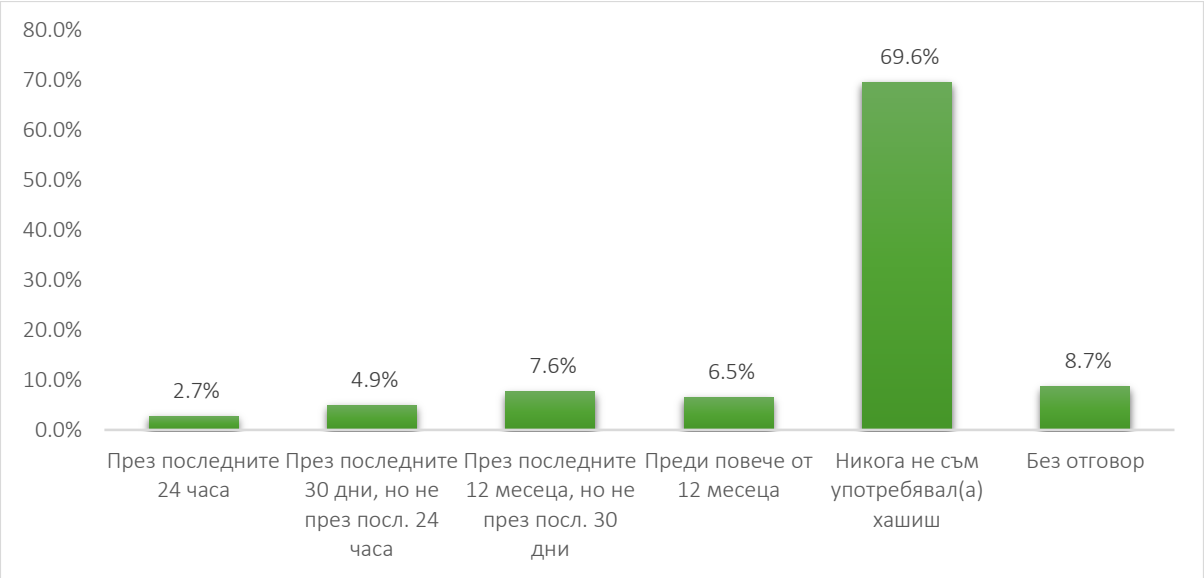

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

Общият дял на употребявали хашиш, сред учениците, които са употребявали поне веднъж наркотично вещество, е 21,9% (40 ученици). Малко над 15% (28 ученици) са употребявали хашиш през последната година. Употребата през последните 24 часа отново е по-типична за момчетата, макар и с малка статистическа разлика. Учениците от 9-ти клас най-често са употребявали веществото през последните 24 часа, като сред тях е по-висок и делът на употребили през последните 30 дни, но не през изминалите 24 часа.

Фигура 33. Процентно разпределение на въпрос: „На колко години бяхте, когато употребихте канабис за първи път?"

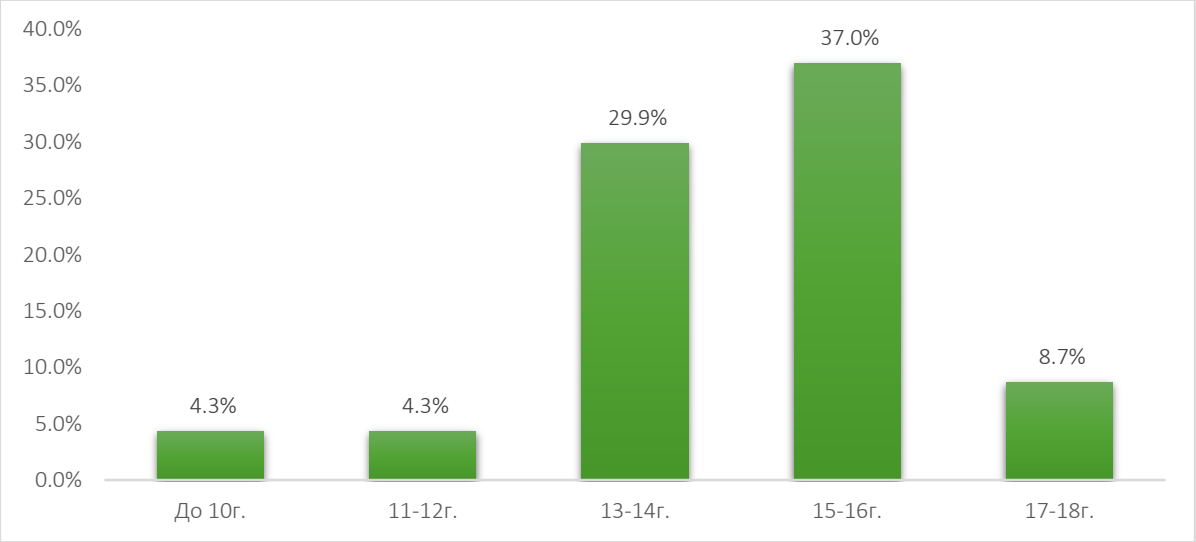

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

Възрастта, на която за пръв път се употребява канабис най-често е между 15 и 16 години (37%). Въпреки това е висок и делът на учениците, които са употребили за пръв път на възраст между 13 и 14 години. Момичетата най-често са започвали да пушат канабис на възраст между 13 и 14 години, докато момчетата по-често са започвали на възраст между 15 и 16 години. Най-ранната употреба, на възраст до 10 години, е по типична за момчетата. Учениците, които са употребили канабис на възраст под 13 години, често пъти са започвали тогава и употребата си на алкохол и цигари. Обратната тенденция, също е валидна, употребилите канабис след навършване на 17 години – най-често са консумирали алкохол и цигари за пръв път на възраст между 15 и 16 години. Според данните учениците, които са започнали да употребяват канабис на възраст до 10 години много по-често от останалите влизат в конфликти със свои приятели и съученици. Те много по-рядко от останалите са декларирали и че не влизат в конфликти с никого.

Фигура 34. Процентно разпределение на въпрос: „В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 12 месеца?"

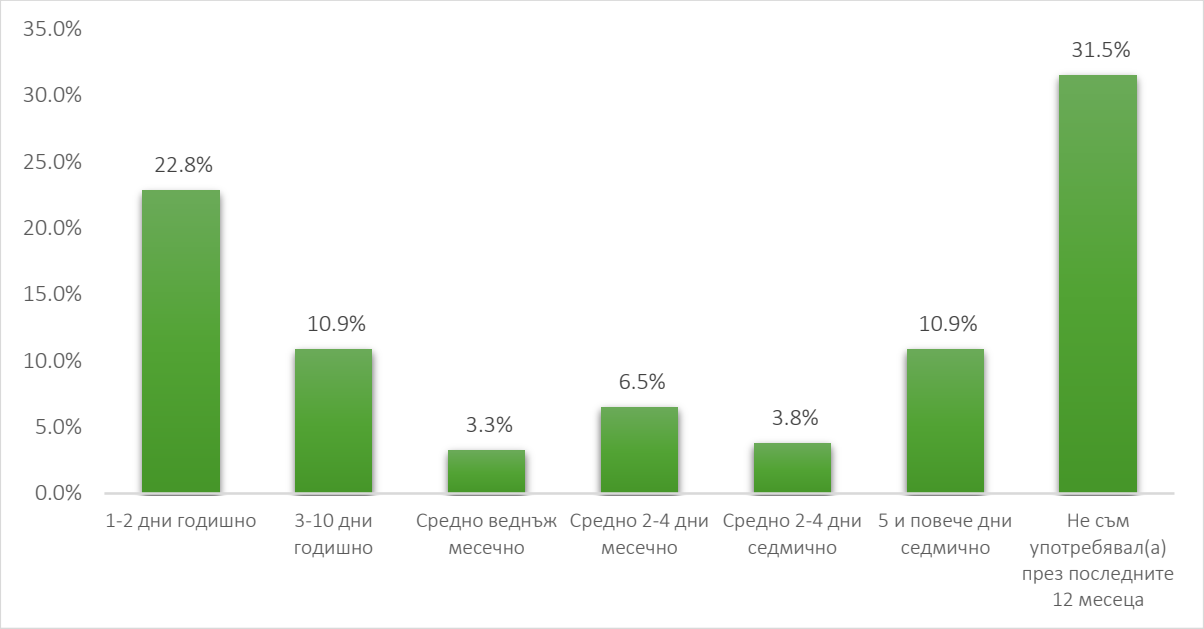

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса

Около 15% от учениците, които поне веднъж са употребявали наркотични вещества, са употребявали канабис средно 2 и повече дни седмично през последните 12 месеца, като 10,9% са го правили 5 и повече дни седмично. Около 10% са употребявали канабис между 1 и 4 дни от месеца, а 33,7% в рамките на до 10 дни от годината. Най-висок е делът на учениците, които са употребявали канабис само през един или два дни от годината (22,8%). Активно употребяващите, през почти всеки ден от седмицата, са предимно момчета и ученици от 8-ми клас. Момичетата, от своя страна, значително по-често са употребявали веднъж или два пъти през годината. Учениците в 11-ти клас, също по-често са употребявали 1-2 дни годишно, докато тези в 10-ти клас вземат превес сред употребяващите поне веднъж месечно.

Фигура 35. Процентно разпределение на въпрос: „В колко дни сте употребявал(а) канабис през последните 30 дни?"

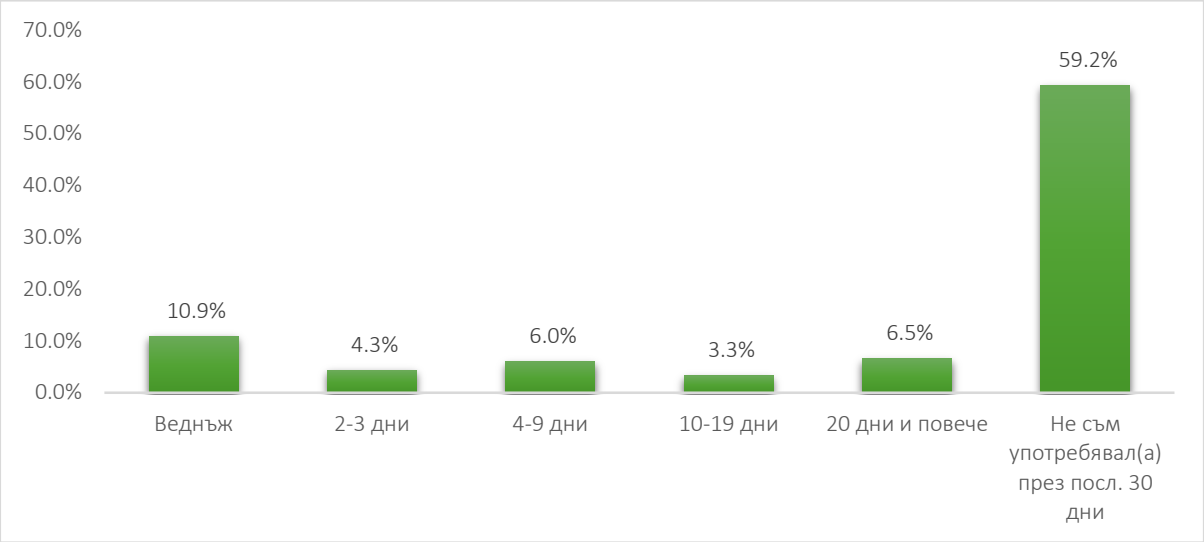

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)
**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса

Според декларираната честота на употреба около 6,5% (12 ученици) от учениците, които са употребявали поне веднъж наркотично вещество, са употребявали канабис почти всеки ден от изминалите 30 дни. Най-висок е делът на учениците, които са го правили само веднъж (10,9% или 20 ученици). Аналогично с предходно анализираните данни, момчетата се обособяват с по-висока честота на употреба. Ежедневно употребяващите марихуана са по-често ученици от 9-ти клас. Въпреки това трябва да се отбележи, че статистическите натрупвания са прекалено малки, за да бъдат направени категорични изводи за профила на най-активно употребяващите ученици.

Фигура 36. В колко дни сте употребявал(а) ли сте някога канабис в комбинация с алкохол?

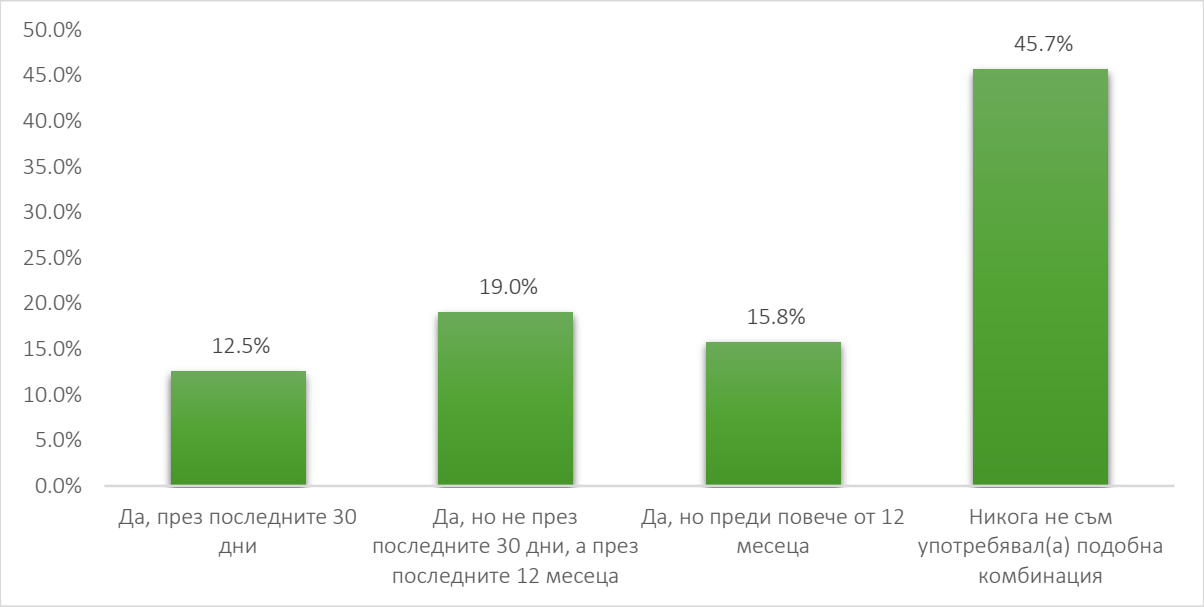

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса

Почти половината от учениците, които поне веднъж са употребявали наркотично вещество, са комбинирали канабис с алкохол. За най-голям дял от учениците това се е случвало през последните 12 месеца, но не през последните 30 дни (19% или 35). Учениците, които са правили тази комбинация през последния месец по-често влизат в конфликти с учители и често са опитвали алкохол и цигари в по-ранна възраст. Забелязва се също, че учениците, които са комбинирали канабис с алкохол през последния месец или година, по-често посещават събирания, на които се употребяват наркотични вещества и по-често от останалите споделят, че биха опитали наркотик, ако приятел им предложи такъв.

Таблица 18. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Кога за последно сте употребявал(а) посочените по-долу вещества?"

КОГА ЗА ПОСЛЕДНО СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ВЕЩЕСТВА?	През последните 30 дни	През последните 12 месеца, но не последните 30 дни	Преди повече от 12 месеца	Никога
Марихуана	27,9%	23,5%	30,1%	11,5%
Синтетични канабиноиди	10,4%	8,2%	2,2%	73,8%
Хашиш	7,7%	7,7%	6,6%	69,9%
Кокаин	7,7%	2,7%	3,3%	79,8%
Екстази	7,7%	1,1%	3,3%	81,4%
Халюциногенни гъби	7,1%	3,3%	1,6%	81,4%
LSD	6,6%	2,7%	2,2%	82,5%
Амфетамини	6,6%		3,8%	83,6%
Анаболни стероиди	6,6%	0,5%	1,1%	84,7%
„Дишане" на лепила, бронз и др.	6,0%	1,1%	0,5%	85,8%
Метамфетамини (пико и др.)	5,5%	1,6%	1,6%	85,2%
Хероин	5,5%		2,2%	86,3%
Метадон	4,4%	1,1%	1,6%	86,9%
Морфин, Кодеин и др. опиати	4,4%	1,6%	0,5%	87,4%
Попърс	4,4%	0,5%	3,3%	85,8%
Комбинация на две и повече вещества	8,7%	3,3%	0,5%	80,3%

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса

За целите на анализа се приема, че употребилите наркотични вещества през последния месец, е по-вероятно да са от групата на активно употребяващите. От получените данни може да се съди, че употребата на тежки наркотични вещества сред учениците – е слаба и затворена в частни случаи. През последния месец най-често са били употребявани марихуана (27,9% от употребявалите наркотици, 51 ученици), синтетични канабиноиди (10,4%, 19 ученици), хашиш (7,7%, 14 ученици), кокаин (7,7%, 14 ученици), екстази (7,7%, 14 ученици) и халюциногенни гъби (7,1%, 13 ученици). Малко по-рядко подрастващите са употребявали: LSD, амфетамини, анаболни

стероиди, инхаланти, метамфетамини и хероин. Тези данни сочат, че учениците често употребяват веществата, които се употребяват в обкръжението им. Статистическите натрупвания не са достатъчно големи, за да се направят категорични изводи за разпределенията по пол и клас на учениците.

Таблица 19. Процентно разпределение на отговорите на въпроса: „В колко дни през последните 12 месеца сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?"

В КОЛКО ДНИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) НЯКОЕ ОТ ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ВЕЩЕСТВА?	1-2 дни годишно	3-10 дни годишно	Веднъж месечно	2-4 дни месечно	2-4 дни седмично	5 и повече дни седмично	Не през последните 12 месеца
Канабис	22,8%	10,9%	3,3%	6,5%	3,8%	10,9%	31,5%
Синтетични канабиноиди	2,7%	4,4%	3,3%	1,1%	1,6%	3,8%	61,2%
Кокаин	1,6%		1,1%	2,2%	2,7%	2,7%	67,8%
Халюциногенни гъби	3,3%	1,1%	1,6%	2,2%	0,5%	2,7%	67,8%
Екстази	2,2%	1,1%	0,5%	1,6%	1,1%	2,7%	68,3%
Анаболни стероиди	0,5%			1,1%	1,6%	4,4%	68,9%
LSD	3,8%	2,2%		0,5%	0,5%	2,7%	68,9%
„Дишане" на лепила, бронз и др.	1,6%	1,1%	0,5%	1,1%	1,1%	2,7%	69,9%
Амфетамини	1,1%			1,6%	1,1%	3,3%	71,0%
Метамфетамини (пико и др.)	1,1%	0,5%	0,5%	1,1%	1,6%	2,7%	71,0%
Морфин, Кодеин и др. опиати	1,1%	0,5%		0,5%	1,1%	2,7%	71,0%
Метадон	0,5%	1,6%	0,5%	0,5%		2,7%	71,6%
Хероин	1,6%		0,5%	0,5%		2,7%	72,1%
Попърс	1,1%		1,6%			2,7%	72,7%
Комбинация на две и повече вещества	2,2%		2,2%	2,7%	2,2%	3,3%	66,1%

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса

През последната година, 5 и повече дни седмично, са били употребявани най-често канабис (10,9%, 20 ученици), анаболни стероиди (4,4%, 8 ученици), синтетични канабиноиди (3,8%, 7 ученици) и амфетамини (3,3%, 6 ученици). Сравнително често е била правена и комбинация от две и повече вещества (3,3%, 10 ученици). Веществата, които най-рядко са били употребявани през последната година са хероин, метадон и попърс. Наркотиците, които най-често са били опитвани веднъж или два пъти, освен канабис, са LSD, халюциногенни гъби, синтетични канабиноиди и екстази. Данните не

позволяват разглеждане на употребата на веществата през статистически разбивки по пол и клас.

Таблица 20. Процентно разпределение на отговорите на въпроса: „В колко от последните 30 дни сте употребявал(а) някое от посочените по-долу вещества?“

В КОЛКО ОТ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ДНИ СТЕ УПОТРЕБЯВАЛ(А) НЯКОЕ ОТ ПОСОЧЕНИТЕ ПО-ДОЛУ ВЕЩЕСТВА?	Веднъж	2-3	4-9	10-19	20 и повече	Не през посл. 30 дни
Канабис	10,9%	4,3%	6,0%	3,3%	6,5%	59,2%
Синтетични канабиноиди	2,2%	0,5%	1,6%	1,6%	4,9%	67,8%
Анаболни стероиди	0,5%	0,5%	0,5%	3,3%	3,3%	70,5%
Кокаин		0,5%	2,2%	2,2%	3,3%	70,5%
Екстази	1,6%		1,1%	2,2%	3,3%	70,5%
Халюциногенни гъби	1,1%	1,6%	1,6%	1,6%	2,2%	71,0%
Амфетамини		1,1%		2,7%	3,3%	71,6%
Метамфетамини (пико и др.)		0,5%	1,1%	2,2%	3,3%	71,6%
„Дишане” на лепила, бронз и др.	1,6%		1,1%	2,2%	1,6%	71,6%
LSD	1,6%		0,5%	1,6%	2,7%	72,1%
Хероин		0,5%	1,6%	1,1%	2,7%	72,7%
Метадон			0,5%	2,7%	1,6%	73,2%
Морфин, Кодеин и др. опиати			1,1%	1,1%	2,2%	73,8%
Попърс	0,5%		0,5%	2,2%	1,6%	73,8%
Комбинация на две и повече вещества	0,5%		1,1%	2,7%	5,5%	67,8%

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса

Наркотиците, които най-често са били употребявани през последните 30 дни са канабис, синтетични канабиноиди, анаболни стероиди, кокаин, екстази. Най-рядко употребяваните вещества са попърс, морфин и метадон. Веществата, които най-често са употребявани ежедневно или почти ежедневно са: канабис (6,5%, 12 ученици), синтетични канабиноиди (4,9%, 9 ученици), анаболни стероиди (3,3%, 6 ученици), кокаин (3,3%, 6 ученици) и екстази (3,3%, 6 ученици).

Според декларираните данни на учениците, най-ранна средна възраст на първа употреба сред учениците в град Варна се наблюдава по отношение на употреба на опиоиди, инхаланти, амфетамини и метамфетамини (13 г.). Употребата на канабис, екстази, халюциногени и синтетични канабиноиди започва средно на 14-годишна

възраст. Въпреки това трябва да се отбележи, че статистическите натрупвания са прекалено ниски, за да се направи категоричен извод за всяко от веществата.

Фигура 37. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Каква беше причината за първата ви употреба на някое от веществата, посочени в предишните два въпроса?"

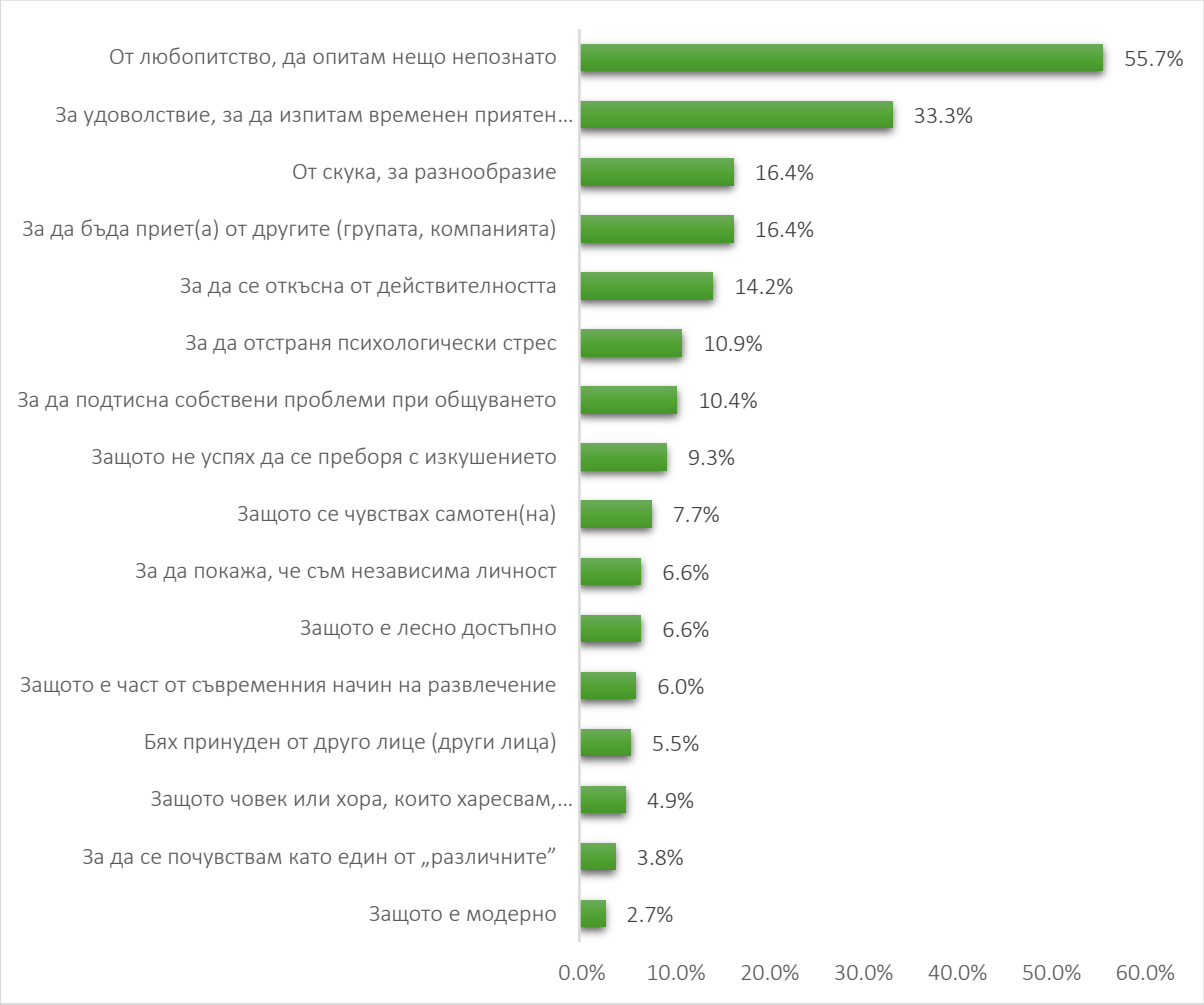

*Статистическо разпределение сред употребявалите някога наркотични вещества (вкл. канабис, стимуланти, опиоиди, халюциногени, инхаланти, анаболни стероиди)

Любопитството е основната причина, поради която учениците опитват наркотични вещества (55,7%). Следващата най-често изтъквана причина е удоволствието от временния ефект на веществата. С дялове от малко над 16% се посочва от скука и за да бъдат приети от приятелската си компания. 14,2% са опитали наркотик за пръв път, поради желанието да се откъснат от действителността, а с дялове от около 10-11% се посочват нуждата да се отстрани психологически стрес и проблеми в общуването.

Момичетата относително по-често споделят, че употребяват забранени вещества, заради желание да изпитат временен приятен ефект от наркотика. Въпреки това заради ефекта, от любопитство и от скука са водещи причини за употреба на наркотици и сред двата пола. Учениците в 10-ти и 11-ти клас най-често са изтъквали като причина личностните проблеми – откъсване от действителността, самота и проблеми при общуването. Отстраняването на психологически стрес най-често е било причина за учениците от 9-ти клас.

Учениците, които често влизат в конфликти с възрастни извън семейството много по-често изтъкват като причина за първата си употреба – желание да бъдат приети в приятелска компания, проблеми в общуването, защото харесват човек, който употребява и защото искат да се докажат като независими личности. Учениците, които са отсъствали често по неизвинителни причини, също изтъкват сходни причини. Сред тях е по-висок и делът на онези, които са употребили за пръв път, защото са се чувствали самотни.

Употреба на дизайнерски наркотици. Източници на снабдяване и форма

Общият дял на ученици, които са опитвали нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски" наркотици) е 4,3%, като 2,4% (24 ученици) декларират, че са го правили през последните 30 дни.

Младежите, които са употребявали дизайнерски наркотици по-често влизат в конфликти с обкръжението си, като се наблюдава връзка между консумация на алкохол и цигари в по-ранна възраст и прием на наркотични вещества. Данните сочат, че за учениците е от съществено значение в какъв етап от живота си се сблъскват за пръв път с веществата, които са забранени за непълнолетни, но се разпространяват свободно в търговската мрежа.

Аналогично с употребявалите и други наркотични вещества, употребявалите дизайнерски наркотични вещества са по-склонни да приемат наркотик от приятел и по-често присъстват на събирания, на които се употребяват наркотични вещества.

Фигура 38. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Някога употребявал(а) ли сте нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски" наркотици) или продукти, различни от вече познатите и разпространявани, като „весел чай", спайс, бонзай, соли за вана, билков тамян)?

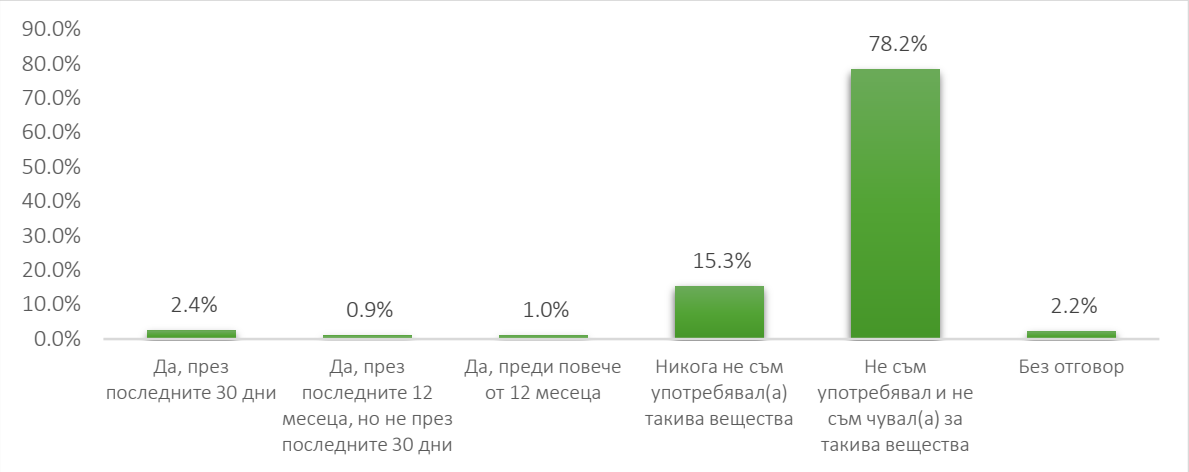

Повечето ученици са употребявали дизайнерски наркотици в рамките на 1 или 2 дни годишно (33,3%, 11 ученици). Малко над 12% (12,1%, 4 ученици) са го правили през 3 до 10 дни годишно.

Фигура 39. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „През последните 12 месеца в колко дни сте употребявал(а) някое от веществата, описани в предишния въпрос?"

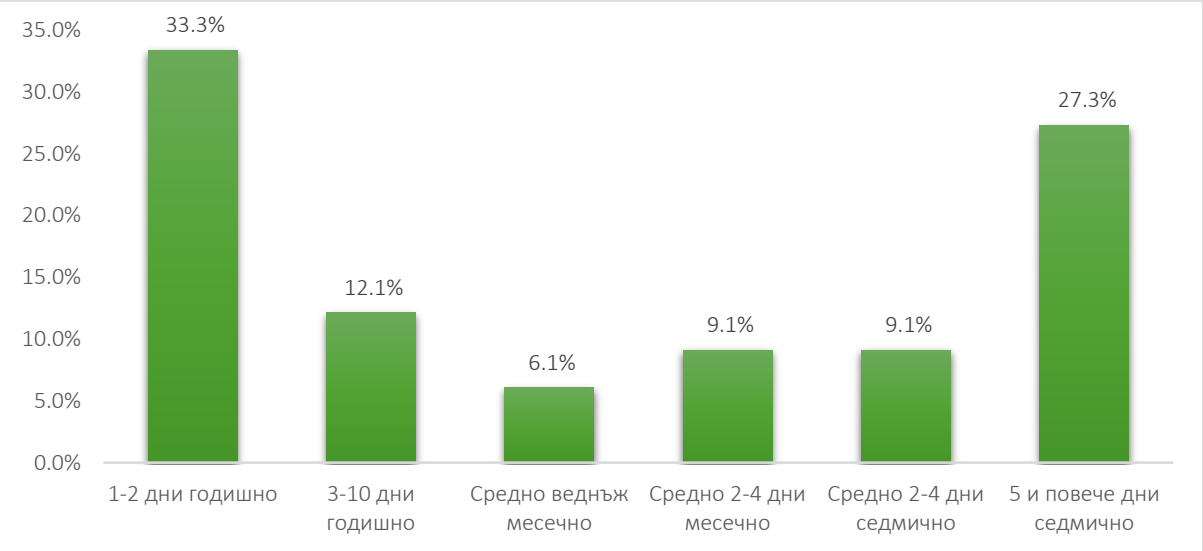

*Статистическото разпределение е сред употребявалите нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски" наркотици) или продукти, различни от вече познатите и разпространявани, като „весел чай", спайс, бонзай, соли за вана, билков тамян)

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса

Фигура 40. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Откъде се снабдихте с тях през последните 12 месеца ?“

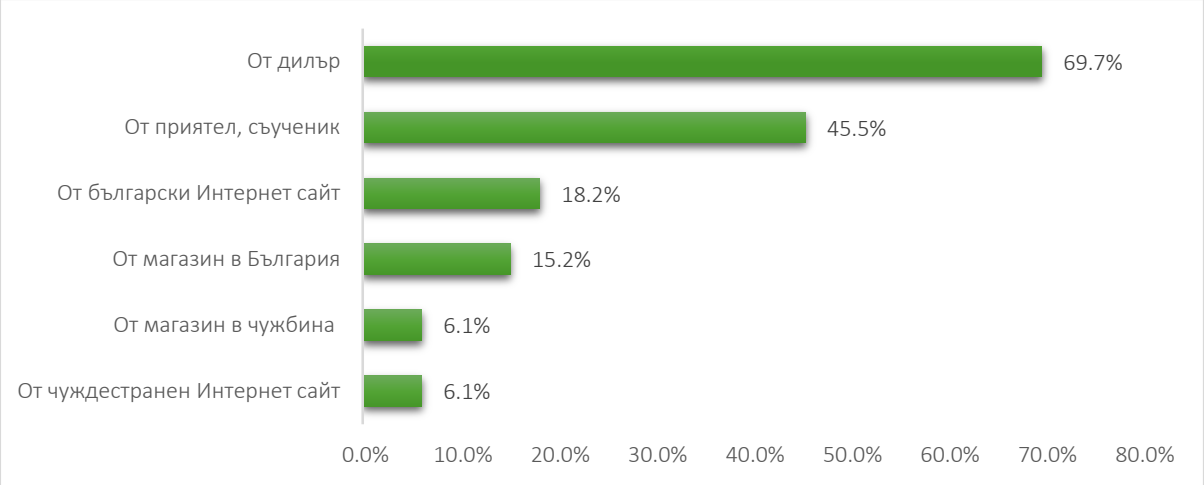

*Статистическото разпределение е сред употребявалите нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски” наркотици) или продукти, различни от вече познатите и разпространявани, като „весел чай“, спайс, бонзай, соли за вана, билков тамян)

Основният начин за снабдяване с дизайнерски наркотични вещества е чрез дилър (69,7%, 23 ученици). Следва снабдяването чрез приятели/съученици (45,5%, 15 ученици) и от интернет сайтове (18,2%, 6 ученици).

Фигура 41. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Под каква форма бяха тези вещества, които се употребявал(а) през изминалата една година?“

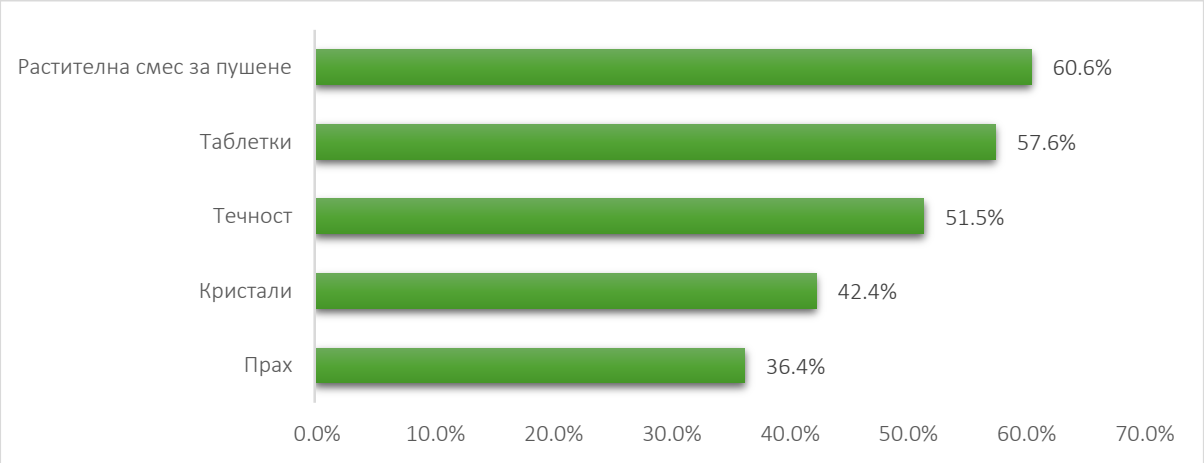

*Статистическото разпределение е сред употребявалите нови психоактивни вещества (т.нар. от медиите „дизайнерски” наркотици) или продукти, различни от вече познатите и разпространявани, като „весел чай“, спайс, бонзай, соли за вана, билков тамян)

Вещества, които учениците са употребявали са били предимно под формата на смес за пушене. Въпреки това сходен дял споделят, че са закупували дизайнерски наркотични вещества под формата на таблетки. Следват веществата, които са били приемани под формата на течност и кристали. Най-рядко са били употребявани психоактивни вещества под формата на прах. Момичетата по-често са приемали наркотиците под формата на растителна смес, докато при момчетата са били приемани повече вещества под формата на таблетки. Данните не позволяват да бъде направен статистически разрез по клас, който да позволява сформирането на категорични изводи за това под каква форма се приемат веществата в различните класове.

Употреба на райски газ и никотинови торбички

Употребата на райски газ е силно разпространено сред учениците в гимназиални класове от град Варна. Приблизително една четвърт (23,9%) от подрастващите са опитвали райски газ поне веднъж в живота си.

Фигура 42. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Употребявал(а) ли сте някога за забавление райски газ (вкл. в балони)?"

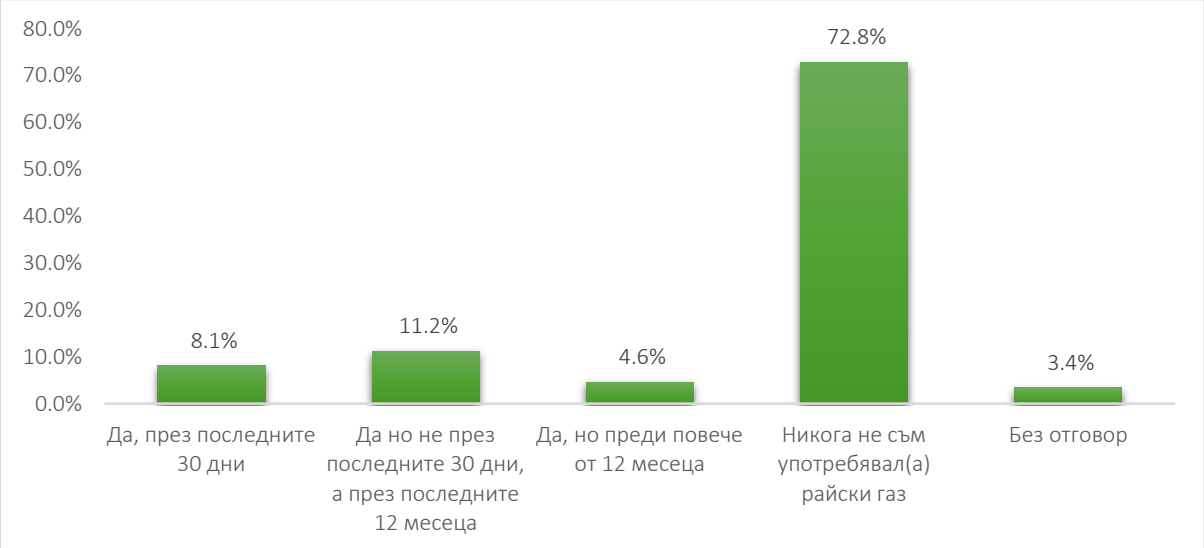

Делът на учениците, които са употребявали райски газ през последната година е 19,3%, като 8,1% са го правили през последния месец. Не се наблюдават сериозни разлики по отношение на употребата на момчета и момичета. Ясно се забелязва обаче, че

употребата е значително по-сериозна сред учениците в 10-12 клас. Както сред употребяващите други забранени за непълнолетни вещества, така и сред употребяващите райски газ се наблюдава по-голям дял ученици, които влизат в конфликти с обкръжението си. Около 40% от учениците, които са употребявали райски газ през последните 30 дни, присъстват често на приятелски събирания, на които се вземат наркотични вещества. Около една трета от употребявалите веществото през последния месец признават, че биха приели наркотик, ако приятел им предложи такъв. Въпреки това сходен дял посочват, че биха отказали, ако им бъде предложено наркотично вещество. Тези данни сочат, че употребата на райски газ е разпространена както сред младежите, които употребяват наркотични вещества, така и сред неупотребяващите.

Въпреки това се наблюдават сходства между употребявалите райски газ и употребявалите психоактивни вещества. Активните пушачи, които пушат повече от половин кутия цигари на ден, по-често са употребявали райски газ. Тенденциите са сходни и по отношение на учениците, които активно употребяват алкохол. Аналогично с тенденциите сред употребявалите психоактивни вещества, използвалите райски газ през последния месец са по-склонни да подкрепят приемането на по-леки законови мерки срещу употребяващите наркотични вещества.

Фигура 43. Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Употребявал(а) ли сте някога за забавление никотинови торбички (снус)?"

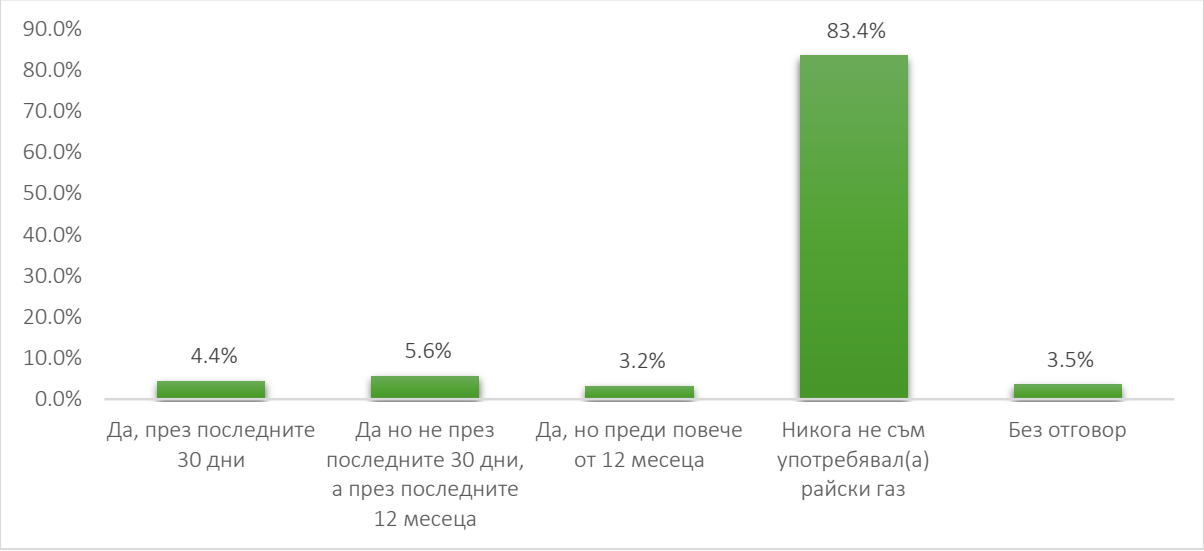

Малко над 13% от учениците са употребявали никотинови торбички (снус). Делът на употребявали през последната година е 9,9%. Малко над 4% от учениците са употребявали никотинови торбички през последния месец. Употребата на продукта е по-силно разпространена сред момчетата и учениците в 10-ти клас. Въпреки това се наблюдава относително висок процент на употребявали през последната година, но не през последните 30 дни, сред учениците от 12-ти клас. Учениците от 8-ми клас най-рядко са употребявали никотинови торбички, макар че сред тях е по-висок и делът на учениците, които не са отговорили на въпроса. Наблюдават се тенденции за повишена консумация на алкохол и цигари сред употребяващите никотинови торбички, сходни с тези при употребявалите райски газ.

Други зависимости

Около една пета от учениците прекарват 6 часа и повече играйки игри на електронни устройства през почивните си дни. Около 17% прекарват между 4 и 5 часа, а 22,9% между 2 и 3 часа. Малко над 18% са посочили, че използват електронни устройства за около час или по-малко, когато не са на училище.

Фигура 44. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „През последните 30 дни колко време на ден сте прекарали играйки игри (сами или с други хора), използвайки компютър, таблет, смартфон, конзоли или други електронни устройства“

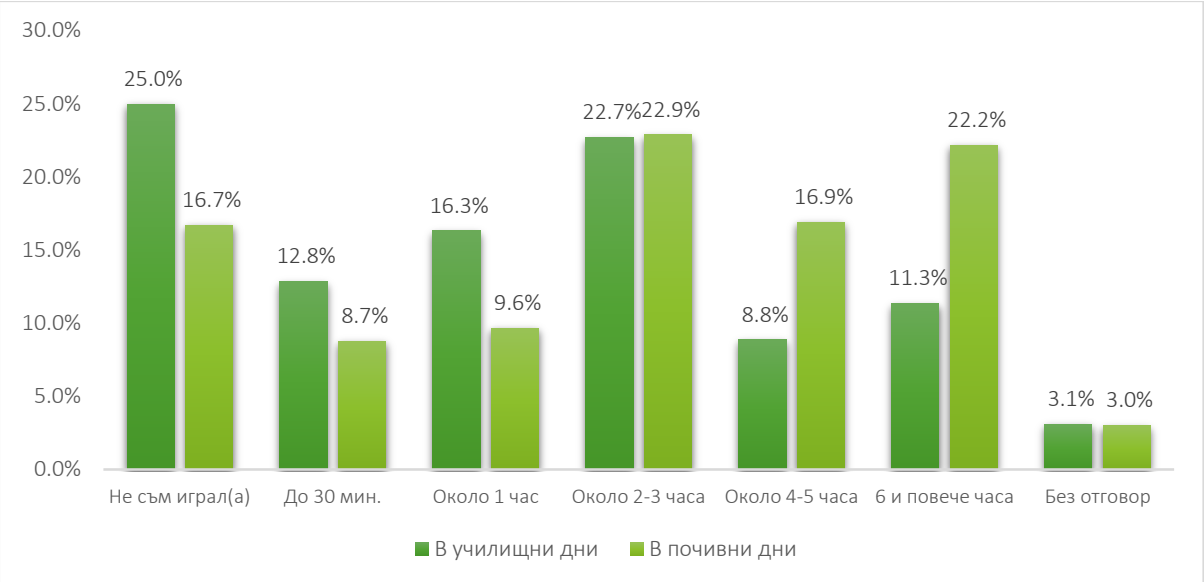

През учебните дни учениците най-често прекарват между 2 и 3 часа играейки на електронни устройства (22,7%). Въпреки това делът на учениците, които прекарват около час или по-малко е 29,1%. Притеснителен е делът на учениците, които използват електронни устройства през 6 или повече часа по време на учебния ден (11,3%). Като цяло момичетата и учениците в 12-ти клас най-рядко използват електронни устройства както през учебните, така и през почивните дни. Учениците в 9-ти клас най-често използват електронни устройства над 6 часа през почивните си дни. Учещите в 10-ти и 11-ти клас по-често от останалите използват електронни устройства през 4 часа и повече по време на учебния ден. Учениците, които използват електронни устройства през голяма част от деня много по-често влизат в конфликти с братята и сестрите си. Играещите с голям интензитет през учебните дни по-често от останалите влизат и в конфликти в учители. Сред тях е по-често срещана активна консумация на алкохол и изразени предпочитания към алкохолни напитки с висока концентрация на алкохол. Забелязва се също, че учениците, които играят през голяма част от училищните дни по-често са активни пушачи.

Фигура 45. Процентно разпределение на всички отговори на въпрос: „Колко често през последните 12 месеца сте участвали в някоя от следните активности?“ с отговор „Поне веднъж седмично“ и „Поне веднъж месечно“

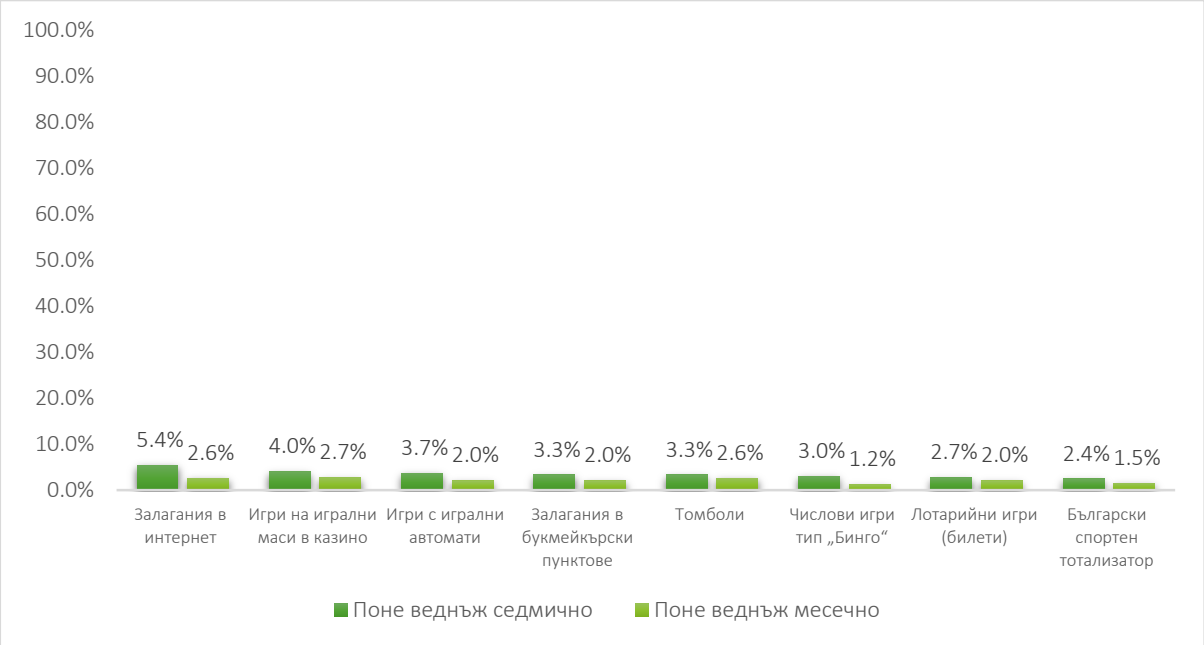

Хазартните игри, в които учениците най-често са участвали поне веднъж седмично са залагания в интернет (5,4%). Следват игри на игрални маси в казино (4,0%), игри на игрални автомати (3,7%), залагания в букмейкърски пунктове (3,3), томболи (3,3%), числови игри тип „Бинго“ (3%). Момчетата и учениците в 10-ти клас най-често са участвали в най-предпочитаните хазартни игри поне веднъж седмично. Честото участие в томболи е по-типично за учениците от 11-ти клас. Макар да не играят повече от момчетата, момичетата най-често предпочитат игри на игрални маси в казино. Играта на игрални маси е и хазартната дейност, която най-често се осъществява поне веднъж месечно от учениците.

Учениците, които прекарват повече от 6 часа на електронните си устройства по-често от останалите участват в изброените хазартни дейности. Близо 40% от младежите, които залагат в интернет, прекарват повече от 6 часа с електронно устройство по време на учебните дни. Учениците, които участват в изброените хазартни игри, също така много по-често отсъстват от училище. Дяловете на отсъствалите 5 или повече дни по неизвинителни причини, сред участвалите в хазарт поне веднъж седмично, са по около 40%.

Фигура 46. Процентно разпределение на всички отговори на въпрос: „Колко често през последните 12 месеца сте участвали в някоя от следните активности?“ с отговор „Няколко пъти или по-рядко“, „Не съм участвал(а)“ и неотговорилите

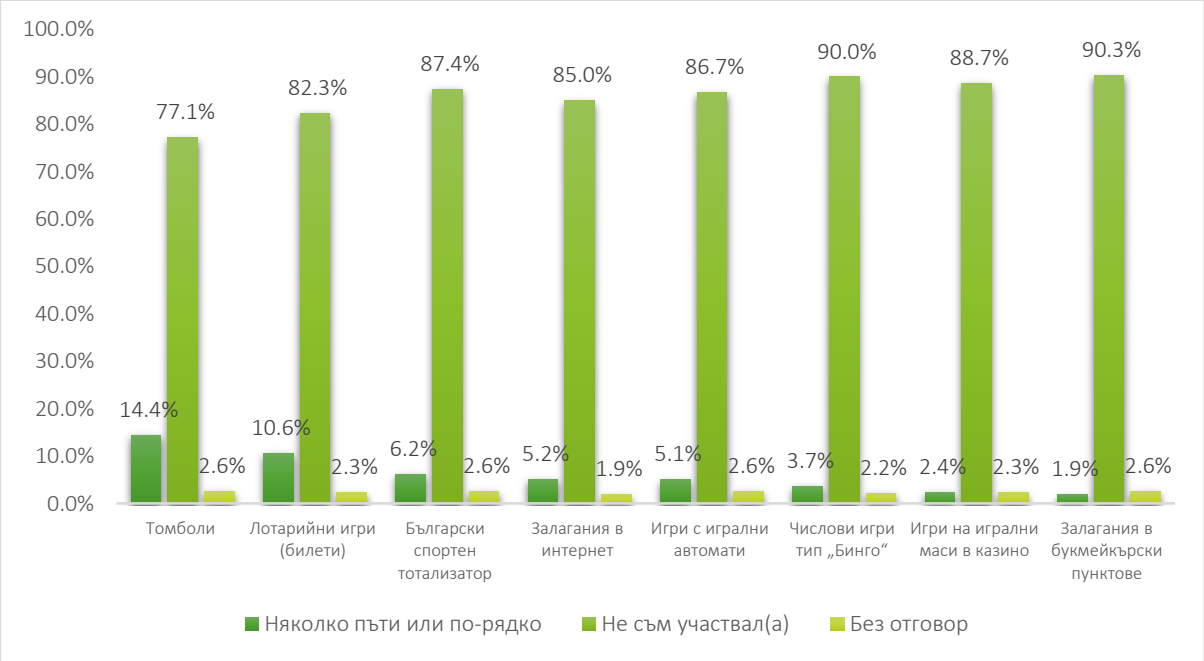

Хазартните игри, в които учениците най-често участват по няколко пъти в годината са томболи (14,4%), лотарийни билети (10,6%). Малко над 6% залагат спорадично чрез Български спортен тотализатор, 5,2% чрез залагания в интернет, 5,1% на игри с игрални автомати. Най-слабо популярни сред подрастващите са залаганията на букмейкърски пунктове и числовите игри тип Бинго.

Информираност и нагласи относно употребата на психоактивни вещества

По-голям дял от учениците в гимназиален етап на обучение в град Варна възприемат употребата на наркотици като проблем на национално ниво, както и на ниво града, отколкото като проблем на тяхното училище. Около 62% смятат обаче, че употребата на наркотици е проблем за тяхното училище.

Фигура 47. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Според вас употребата на наркотици проблем ли е:“

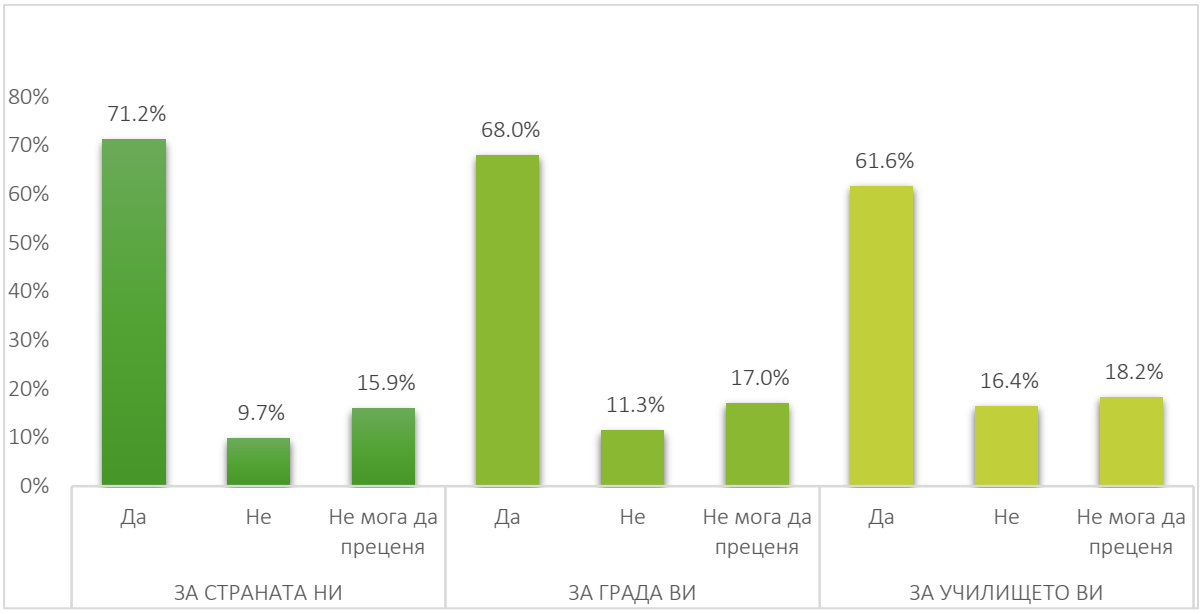

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

По отношение на това дали употребата на наркотици е проблем както на национално, така, и на местно, и на училищно ниво, момичетата между 8-ми и 12-ти клас в град Варна са склонни да отговарят по-често, че не могат да преценят в сравнение с

момчетата, като момчетата са по-склонни да смятат, че употребата на наркотици не е проблем на нито едно от трите нива, в сравнение с момичетата. Учениците в 8- 10 клас са по-склонни да оценяват употребата на наркотици като проблем, както на национално, така и на градско, и на училищно ниво.

Филмите (57,4%), разказите на познати и приятели (51,4%), разговорите с родители (49,3%), интернет сайтовете (48,6%) и социалните мрежи, форумите и чатовете (47,0%) са петте основни източници на информация за учениците от град Варна относно въздействието и последствията от употребата на наркотични вещества. 39,2% от респондентите посочват, че са получили информация от предавания по телевизията, а учителите и педагогическите съветници и личните наблюдения върху лица, употребяващи наркотици, са основен източник на информация по темата съответно за 32,9% и за 31,1% от анкетираните. Малко под една четвърт е делът на учениците, получили информация за въздействието на наркотичните вещества от разговори с други роднини. Специализираните лекции и обучения (15,3%) и книгите (14,3%) са сред останалите по-разпространени източници на информация. 6,7% е делът на респондентите, които не знаят нищо за въздействието и последствията от употребата на наркотични вещества.

Сред учениците, които смятат, че употребата на наркотици е проблем на национално ниво, основна част се информират, чрез филми (61,3%), от разговори с родителите им (53,9%) и разкази на приятели и познати (53,5%). Това са и основните три източника, що се отнася до лицата, които смятат, че употребата на наркотици е проблем в техния град, но сред тях, разговорите с приятели и познати (54,2%) изпреварват разговорите с родителите им (52,6%) като източник на информация. Гледането на филми и сред тази група е най-широко разпространеният източник на информация по отношение на въздействието на наркотичните вещества (60,5%). Така са наредени по честота на посочване и източниците на информация за въздействието и последствията от употребата на наркотици, от лицата, които смятат, че в тяхното училище има проблем с тази употреба.

Фигура 48. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Откъде предимно знаете за въздействието и последствията от употребата на наркотици?“

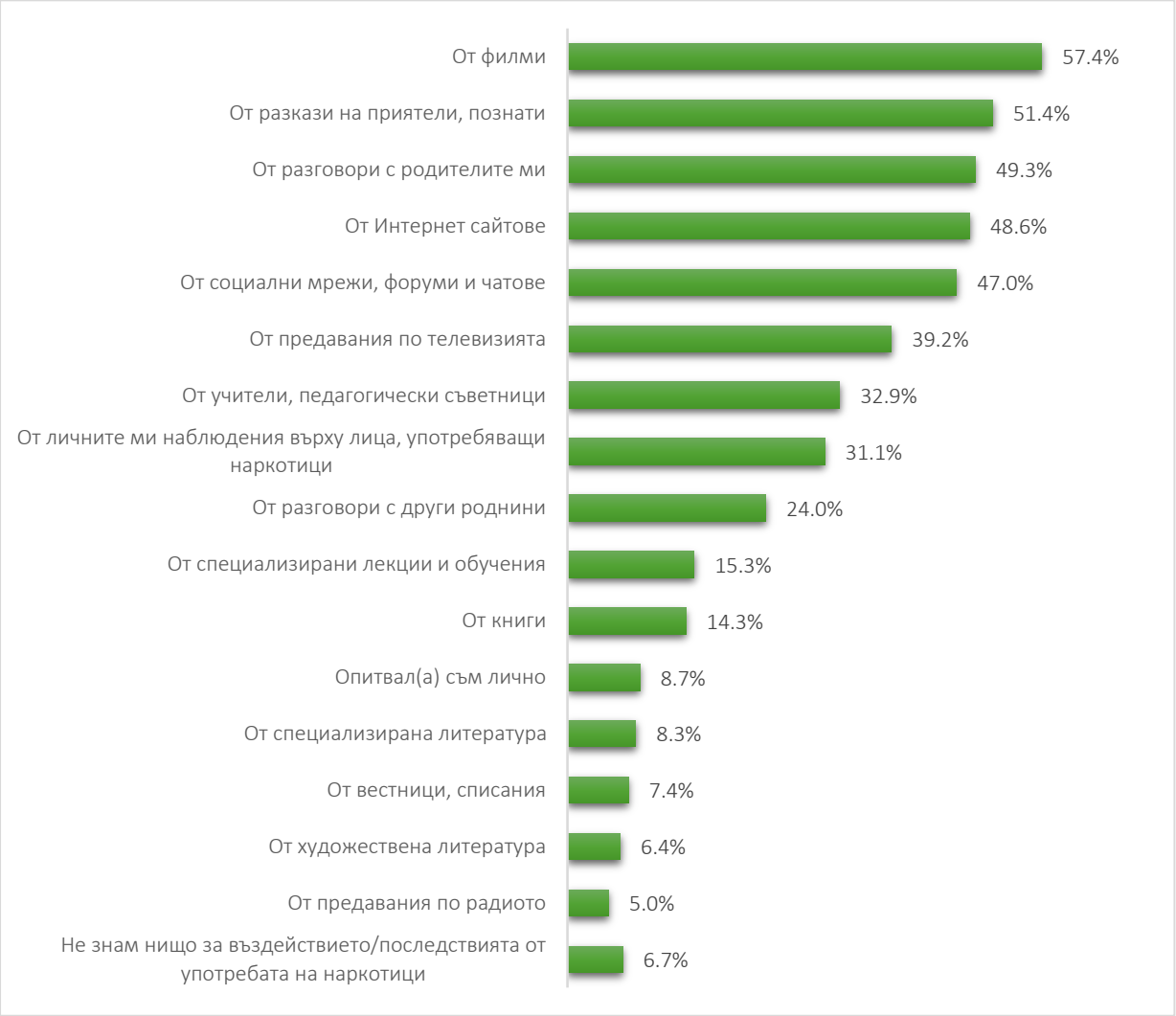

**Сборът от процентите от отговорите на въпроса е повече от 100%, тъй като на респондентите е дадена възможност за повече от един отговор.*

Наблюдават се разлики в източниците на информация, които момичетата и момчетата използват по отношение на въздействието и последствията от употребата на наркотици. Момичетата в по-голяма степен от момчетата в гимназиален етап на обучение се информират от филми (66,9%), от разкази на приятели и познати (60,6%), от социални мрежи, форуми и чатове (55,2%), от разговори с родители (54,7%). Те са по-склонни и да се информират от учители (37,6%), в сравнение с момчетата (29%). С еднакъв дял и двата пола се информират от интернет сайтове (около 49%). Като цяло, момчетата посочват по-малко източници, от които се информират, в сравнение с момичетата между 8-ми и 12-ти клас в град Варна.

Въпреки че основните 10 източника на информация по отношение на въздействието и последствията от употребата на наркотици са почти един и същи сред учениците между 8-ми и 12-ти клас се наблюдават разместванията в тяхното ранжиране, т.е. сред учениците в 8-ми клас например, основните източници са разговорите с родители (53,7%) и филмите (53,3%), следвани от предаванията по телевизията (43,7%) и интернет сайтовете (41,9%), докато при учениците в 9-ти клас филмите започват да заемат още по-централна роля по отношение на информираността (64%), следвани от разговорите с родители (55,8%), социалните мрежи, форумите и чатовете (50,3%) и интернет сайтовете (48,7%).

Сред учениците в 10-ти клас разговорите с родителите като източник на информация остават на по-заден план (50%), за сметка на филмите (59,5%), разказите от приятели и познати (59,5%) и интернет сайтовете (53%).

В 11-ти клас източниците на информация са предимно филмите (62%), социалните мрежи и форумите (54,3%), разказите на приятели и познати (53,8%), както и интернет сайтовете (52,2%). Разговорите с родителите са чак на 6-то място като източник на информация, като 41,3% от учениците в 11-ти клас споделят, че използват родителите си като източник на информация по отношение на въздействието и последствията от употребата на наркотици.

Сред учениците в 12-ти клас на първо място като източник на информация излизат разказите на приятели и познати (59,1%), следвани от социалните мрежи и форумите (48,2%), сайтовете в интернет (47,6%) и филмите (47%). Намаляването на дела на филмите, в общия дял на източниците на информация и увеличаването на дела на разказите на приятели и познати показва, че вероятно във възрастовата група след 10-ти клас става все по-разпространена употребата на наркотици в близките приятелски кръгове, така че лицата да биха могли да се информират от свои приятели и познати.

Фигура 49. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Откъде предимно знаете за въздействието и последствията от употребата на наркотици?“ по пол на респондента

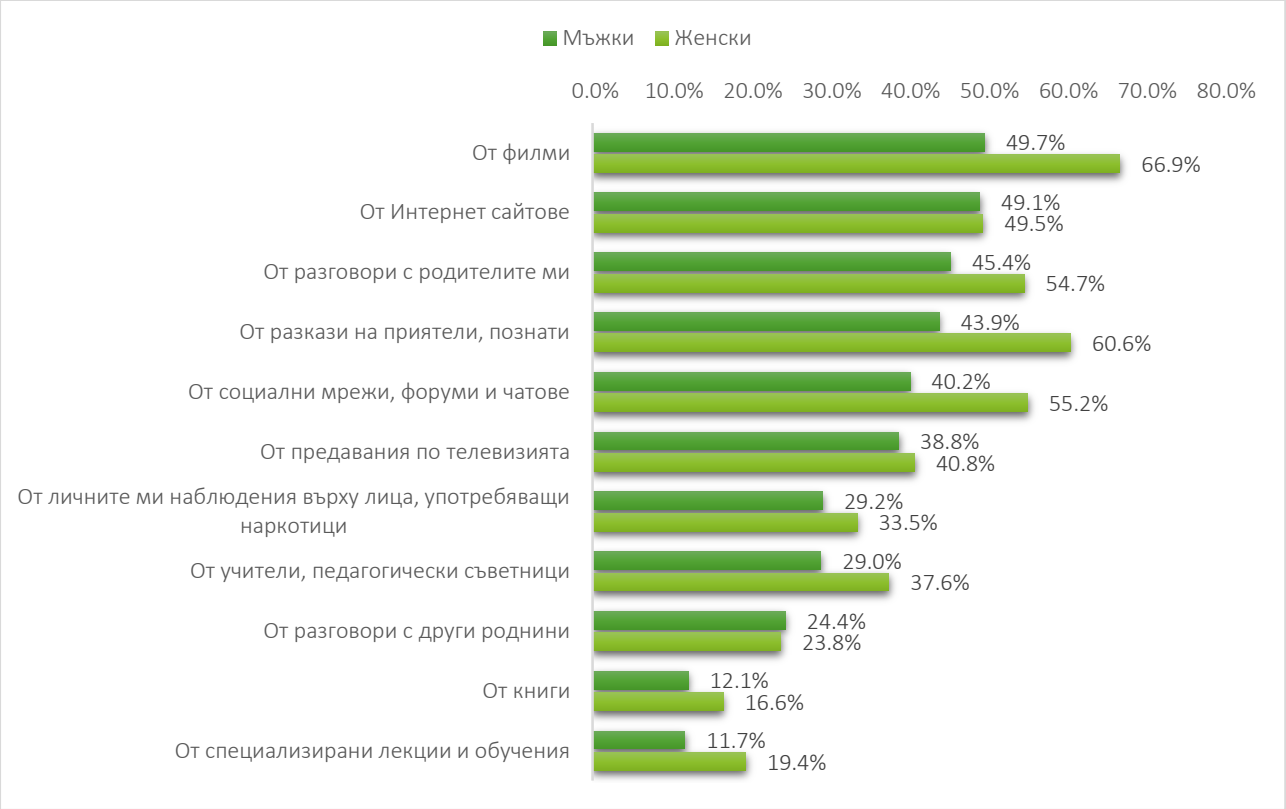

**Сборът от процентите от отговорите на въпроса е повече от 100%, тъй като на респондентите е дадена възможност за повече от един отговор.*

Удоволствието и изпитването на временен приятен ефект (57,7%), приемането от другите (53,8%) и любопитството (48,6%) са откроени от учениците от град Варна като трите основни мотива за употреба на наркотични вещества от страна на техните връстници. С еднакви относителни дялове от по 41,4% са посочилите откъсването от действителността и потискането на собствени проблеми в общуването. Малко под 40% отчитат желанието за отстраняване на психологически стрес, малко над една трета – скуката, а 32,5% – чувството за самота. За 28,4% водещ мотив за използване на наркотици от страна на техните връстници е обстоятелството, че човек или хора, които харесват, употребяват наркотични вещества. Желанието да се почувстват различни от останалите, е изтъкнато като водеща причина от 27,7% от респондентите. Лесната достъпност (19%), желанието да се покажат като самостоятелни личности (16,4%) и принудата от някой друг (15,8%) са сред останалите по-разпространени мотиви за

употреба на наркотични вещества. 17,8% е делът на учениците, които не могат да преценят защо техните връстници употребяват наркотици.

Фигура 50. Процентно разпределение на отговорите на въпрос „Според вас каква е причината връстниците ви да употребяват наркотици?“

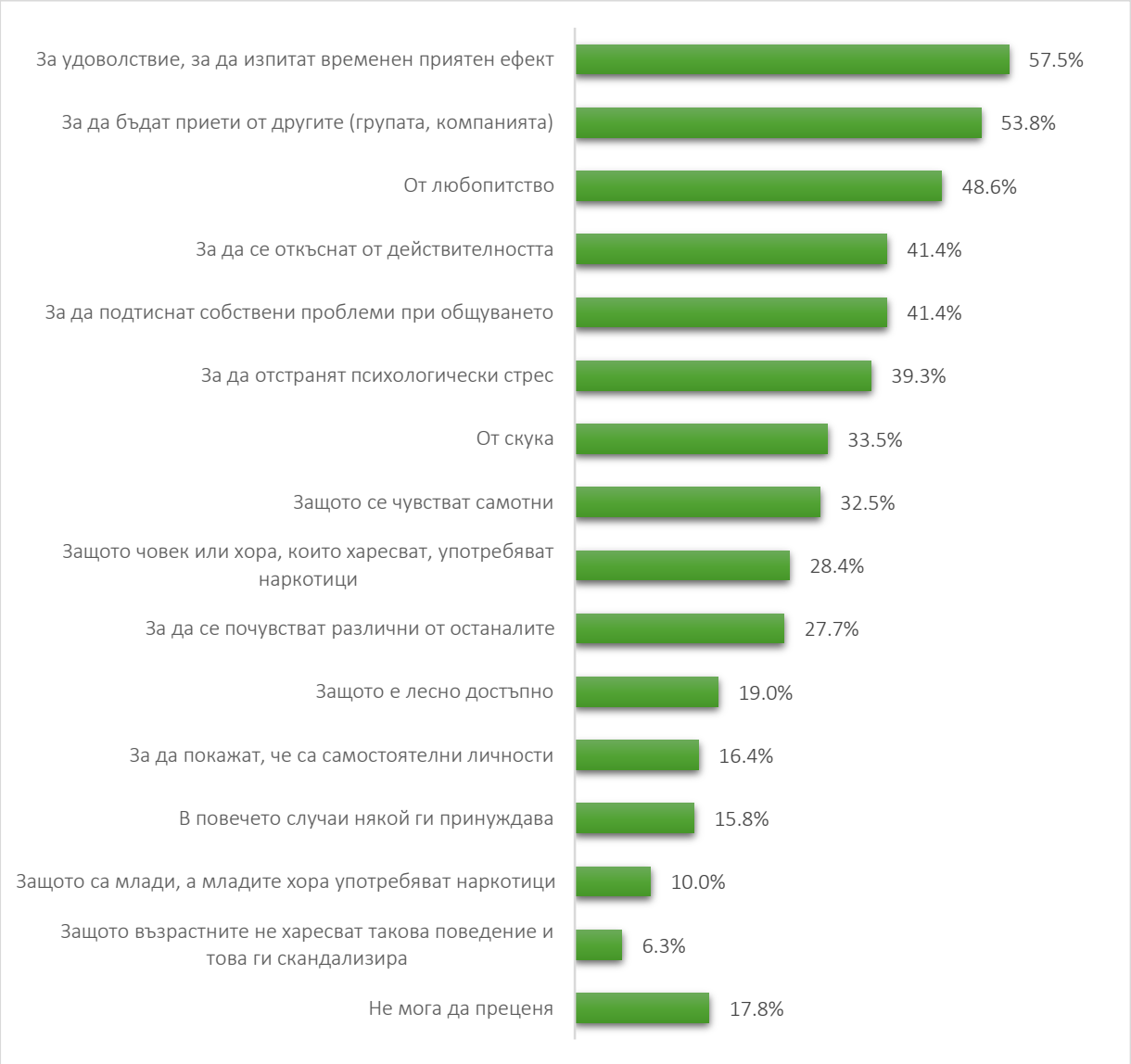

**Сборът от процентите от отговорите на въпроса е повече от 100%, тъй като на респондентите е дадена възможност за повече от един отговор.*

Данните според пола на респондентите показват интересни разлики, по отношение на причините, които двата пола смятат, че са основни по отношение на употребата на наркотици от страна на техните връстници. На първо място, момичетата посочват много повече възможни причини, в сравнение с момчетата, участвали в изследването. До голяма степен обаче, наредбата на причините, както сред момичетата, така и сред

момчетата се запазва. Изключение правят причини като откъсването от действителността, която според много по-висок дял от момичетата е причина за употребата на наркотици, в сравнение с момчетата. Момичетата по-често припознават и самотата като причина за употребата на наркотици, в сравнение с момчетата.

Според учениците в 8-ми и 9-ти клас, най-често посочваната причина заради която техните връстници употребяват наркотици е свързана с приемането им от страна на другите в групата, докато учениците в 10- 12 клас посочват по-често като причина изпитването на временен приятен ефект.

Фигура 51. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Според вас каква е причината връстниците ви да употребяват наркотици?“ по пол на респондента

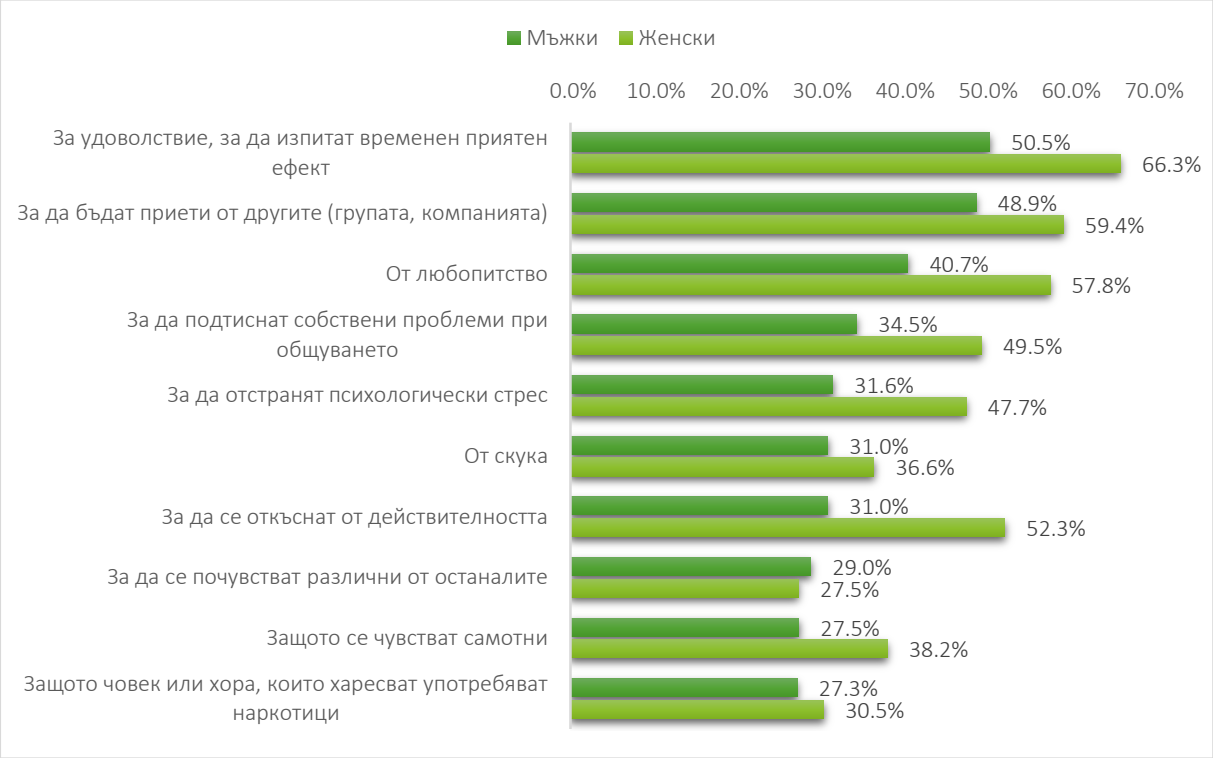

**Сборът от процентите от отговорите на въпроса е повече от 100%, тъй като на респондентите е дадена възможност за повече от един отговор.*

По отношение на последствията и наказанията, които следва да бъдат налагани при злоупотребата с наркотични вещества, с най-голяма подкрепа събира твърдението, че това представлява нарушение на закона и подлежи на административна санкция (60,0%). По-поляризирани са нагласите по отношение на разпознаването на злоупотребата с наркотици като криминален акт, но въпреки това подкрепата за

твърдението, че злоупотребата с наркотични вещества е криминално деяние и следва да бъде наказвано със затвор (42,2%), е отчетливо по-висока спрямо скептичните нагласи (24,5%). 22,2% от учениците от град Варна разпознават злоупотребата с наркотични вещества като болест, която не следва да бъде наказвана.

Легализирането на производството на канабис за медицински цели се подкрепя от 43,0% от анкетираните ученици, като подкрепата отчетливо надхвърля критичните нагласи към подобна възможност (19,5%).

Около една четвърт от учениците от град Варна подкрепят твърдението, че притежанието на канабис в малки количества не следва да бъде наказвано (при 35,2% на противоположната позиция). Мнозинството от учениците са против законово въвеждане на минимални дози от всеки вид наркотик, за чието притежание да не се налагат санкции (52,5%).

Фигура 52. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Какво е отношението ви към следните твърдения?“

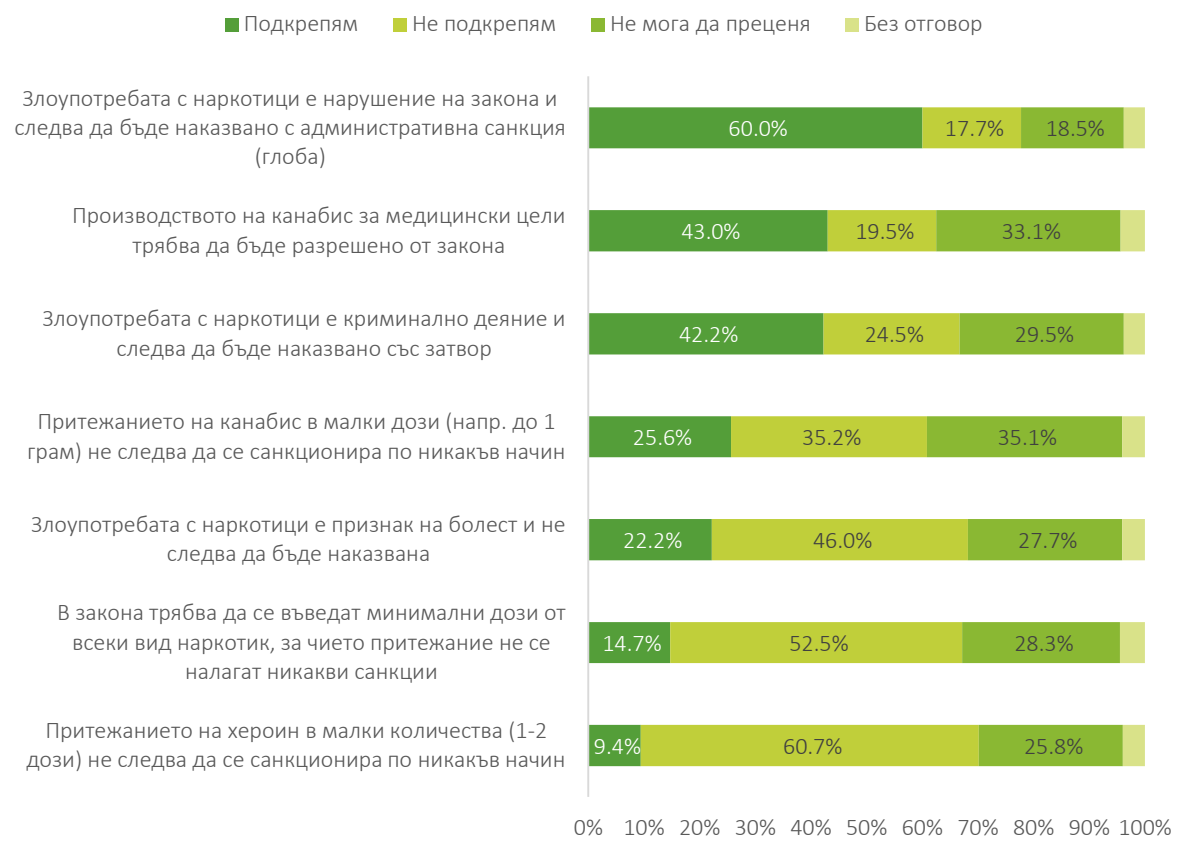

Наблюдават се някои минимални разминавания между мненията на учениците, според техния пол. Така например сред момчетата, почти половината подкрепят твърдението, че злоупотребата с наркотици е криминално деяние и следва да бъде наказвано със затвор, докато сред момичетата това твърдение събира подкрепа сред 36% от участвалите в изследването лица.

Като цяло, учениците в гимназиален етап на обучение одобряват употребата на цигари, като по-голям дял имат лицата, които одобряват употребата им в ограничено количество (37,6%), в сравнение с одобряващите употребата на цигари в неограничено количество (10,4%). Малко по-малко от одобряващите пушенето на цигари при ограничени количества (34,0%) са неодобряващите употребата им независимо от количеството (36,4%). Общо ежедневната консумация на алкохол се одобрява от 40,3% от лицата, като само 6.3% от тях одобряват употребата на алкохол независимо от консумираните количества. По-голям дял от лицата по-скоро не одобряват употребата на алкохол, независимо от употребеното количество (44.4%).

Учениците в голямата си част изразяват неодобрение на употребата на трите вида наркотици (канабис, екстази и хероин), посочени във въпроса. Повече от половината ученици не одобряват употребата на канабис от време на време, независимо от количествата, в които се употребява (56,5%). Употребата на екстази и на хероин не се одобрява в много по-големи дялове, отколкото употребата на канабис. Над 70% не одобряват употребата на екстази, а 77% не одобряват употребата на хероин. Много ниски са процентите на одобрение, дори и при ограничено употребено количество от тези вещества, като и при трите типа наркотици се наблюдават по-високи дялове на лица, които не могат да дадат отговор по въпроса, в сравнение с въпросите, отнасящи се до употребата на цигари и на алкохол.

Сред момичетата, употребата на цигари като цяло среща повече одобрение, отколкото сред момчетата в гимназиален етап на обучение. Употребата на екстази и хероин, макар и да среща големи нива на неодобрение като цяло, има малко по-високи дялове на неодобрение сред момичетата, отколкото сред момчетата, които по-често отговарят, че не могат да дадат отговор или не знаят дали одобряват или не употребата.

Неодобрението по отношение на употребата на цигари и канабис спада с увеличението на възрастта на респондентите, респективно с покачването на класа, в който учи ученика.

Фигура 53. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Какво е отношението ви към:?“

Одобрението по отношение на употребата на канабис спада в зависимост от това дали респондентите са пушили цигари в последните 30 дни, в последните 12 месеца, но не в последните 30 дни или по-отдавна. Сред пушилите в последните 30 дни преди изследването, одобрение (т.е в зависимост от количеството канабис и без оглед на количеството канабис) за употребата на канабис изразяват 43% от учениците. Сред онези, които последно са пушили цигари в последните 12 месеца, но не в последните 30 дни, делът на одобрението спада до 30%, като сред учениците, пушили последно цигари преди повече от 12 месеца около 26% одобряват употребата на канабис изобщо. Одобрение за употребата на канабис има сред 22% от учениците, които никога не са пушили цигари.

Сред пушачите, употребата на цигари среща най-високи нива на одобрение. 75% от лицата, които в последните 30 дни са пушили цигари одобряват тяхната употреба (като сбор от онези, които одобряват употребата в зависимост от изпушеното количество и

онези, които одобряват употребата независимо от изпушеното количество). Одобрението спада сред учениците, които са пушили цигари по-рядко, като сред учениците, които за последно са пушили в последните 12 месеца, но преди повече от 30 дни, 66% одобряват изобщо употребата на цигари. Сред пушилите цигари преди повече от 12 месеца, 49% одобряват изобщо пушенето на цигари, а сред никога не пушилите, одобрението за тяхната употреба изразяват 43,3% от лицата.

Сред учениците, които в последните 30 дни преди изследването са консумирали алкохол, нивото на одобрение за ежедневната употребата на алкохол е 48,3%, като 38,6% одобряват употребата на алкохол при ограничени количества. Сред пилите алкохол за последно преди повече от 30 дни, но в последните 12 месеца се наблюдават по-ниски нива неодобрение на ежедневната консумация на алкохол – 33,9%, от които 31,3% одобряват, но при ограничени количества.

Над три четвърти от учениците от град Варна са категорични, че родителите им имат отрицателно отношение към лицата, употребяващи наркотични вещества. В 4,8% от случаите отношението към подобни лица е толерантно, а в 5,1% нагласите са доминирани от чувство за безразличие. Малко над 10% е делът на учениците, които не са наясно с мнението на родителите си по темата, тъй като никога досега не са я обсъждали с тях.

Фигура 54. Процентно разпределение на отговорите на въпрос: „Какво е отношението на родителите ви към лицата, употребяващи наркотици?

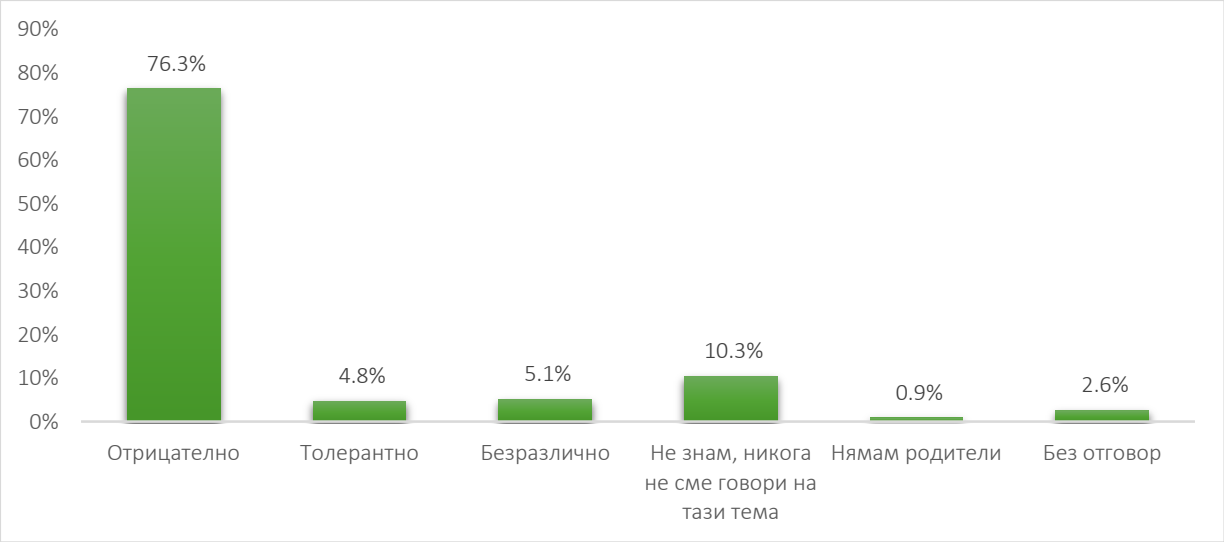

Данните като цяло показват, че момичетата по-често разговарят с родителите си по теми, свързани с употребата на наркотици, затова е логично, че сред тях, по-голям дял знаят какво е отношението на родителите им към лицата, употребяващи наркотици. Така, 82% от момичетата споделят, че отношението на техните родители към лицата, употребяващи наркотици е отрицателно, в сравнение с 73,5% от родителите на момчетата. Сред момчетата, делът на онези, които не могат да отговорят на въпроса, защото никога не са обсъждали темата със своите родители е 14,2%, в сравнение с 6,9% сред момичетата. Не се наблюдават съществени разлики в отговорите на учениците за отношението на техните родители към употребяващите наркотични вещества по възраст, като единствената по-съществена разлика е, че при учениците в 8-ми клас този въпрос е бил обсъждан по-рядко с родителите, отколкото при учениците в по-горните класове.

Рискове за здравето от употребата на цигари, алкохол и наркотични вещества

Следващата част от анализа разглежда до каква степен учениците в гимназиален етап на обучение смятат, че употребата на алкохол, цигари, наргиле, канабис и други наркотици води до риск за здравето.

Като цяло, употребата както на алкохол, така и на наргиле от време на време се възприемат от учениците като по-нискорискови за здравето. От друга страна, употребата на цигари от време на време се възприема от по-голям дял от учениците като умерен здравен риск. Употребата на наркотични вещества като канабис, кокаин, екстази и хероин от време на време се възприема като голям здравен риск от по-голямата част от учениците в гимназиален етап в град Варна.

При оценка на здравния риск при редовна употреба на което и да е от веществата, преобладаващият дял от учениците започва да смята това поведение за голям здравен риск, включително по отношение на веществата, които при нередовна употреба смята за нискорискови, кат алкохол и наргиле.

Фигура 55. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват от време на време/1 и повече кутии цигари на ден?“

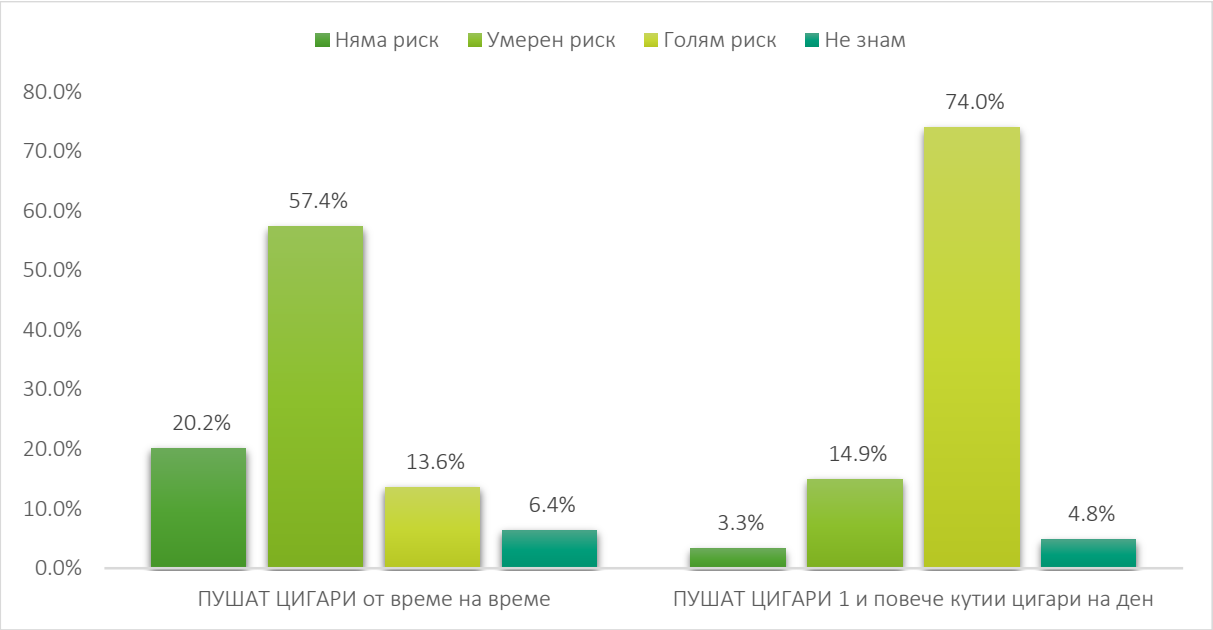

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Употребата на цигари, дори от време на време, се смята за умерен здравен риск от малко над 57% от учениците в гимназиален етап на обучение в град Варна. Според 20,2% от тях нередовната употреба на цигари представлява нисък здравен риск, а според 13,6% представлява голям здравен риск. По отношение на редовната употреба обаче, 74% от учениците започват да оценяват употребата на цигари като голям здравен риск, а почти 15% за като умерен риск. Само 3,3% смятат, че редовната употреба на цигари не представлява риск за здравето. Момичетата са по-склонни да оценяват риска от употребата на цигари от време на време като нисък и умерен, докато по-голям дял от момчетата оценяват употребата на цигари от време на време като голям риск за здравето. Когато обаче въпросът се отнася за риска от редовната употреба, по-голям дял и от момичетата и от момчетата в гимназиален етап на обучение го оценяват като голям. По-малките ученици, тези в 8-ми клас, са по-склонни да оценяват риска от нередовната употреба на цигари като по-висок, в сравнение с учениците от по-горните класове. Въпреки това, по-голям дял от учениците в 8-ми клас оценяват риска от употребата на цигари от време на време като умерен. Сред учениците в 10-ти и 11-ти клас се наблюдават и малко по-високи дялове на ученици,

които оценяват риска от нередовната употреба на цигари като нисък, в сравнение с оценките за здравните рискове, дадени от ученици в 8-ми, 9-ти и 12-ти клас.

По отношение на редовната употреба на цигари се наблюдава относителен консенсус между мненията на учениците в различните класове, като основната част от учениците се обединяват около мнението, че редовната употреба на цигари представлява голям здравен риск. От друга страна, след 9-ти клас се наблюдават малко по-високи дялове на учениците, които смятат редовната употреба на цигари за нискорискова, като за учениците между 10-ти и 12-ти клас, дяла на смятащите употребата на цигари редовно за нискорискова за здравето е средно около 4,8%.

Фигура 56. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които пушат наргиле от време на време/пушат наргиле редовно?“

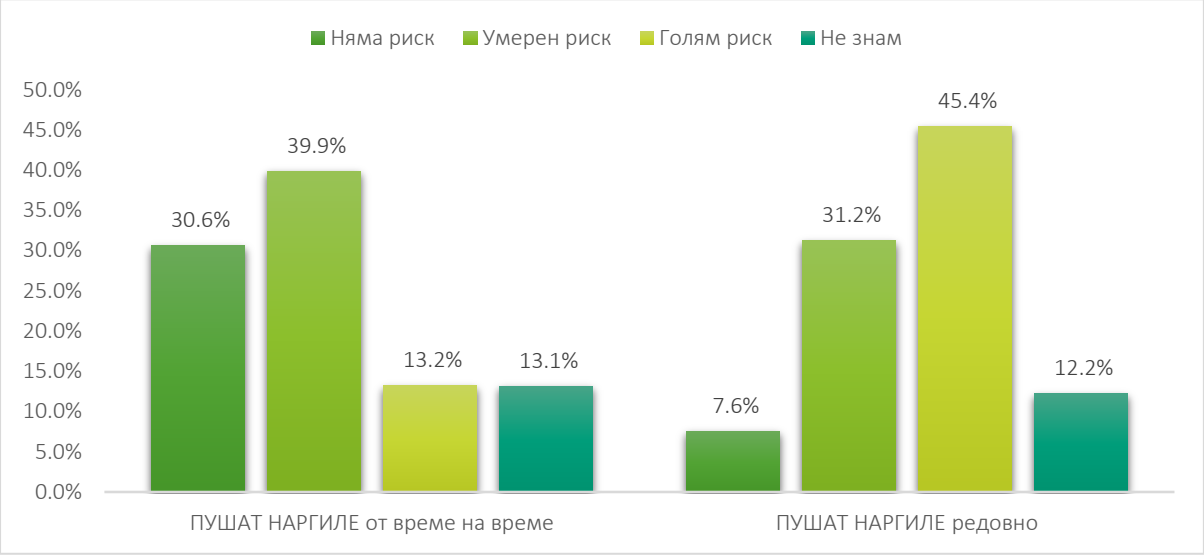

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Сред изследваните вещества, най-голям дял от учениците смятат, че употребата на наргиле от време на време представлява нискорисково здравно поведение. Това са почти една трета от учениците в гимназиален етап, като други почти 40% оценяват риска от нередовната употреба на наргиле като умерен. Малко над 13% смятат нередовната употреба на наргиле за голям здравен риск.

От друга страна, с увеличаването на честотата на употреба, се увеличава и делът на лицата, които оценяват риска от употребата на наргиле като голям. Малко под половината от учениците смятат употребата на наргиле редовно за голям здравен риск, а около 31% – за умерен здравен риск. Само 7,6% от учениците смятат, че редовната употреба носи нисък здравен риск, докато при нередовната употреба, процентът на оценяващите здравния риск като нисък е почти 31%.

По-голям дял от момчетата в гимназиален етап на обучение са склонни да оценяват риска от нередовната употреба на наргиле като голям, в сравнение с момичетата. Сред момичетата около 10% оценяват риска от нередовната употреба на наргиле като голям здравен риск, докато сред момчетата този процент е 16,6%. Момичетата са по-склонни да оценяват риска от нередовната употреба на наргиле като нисък, като това смятат 37,6% от тях, докато сред момчетата процентът на оценяващите нередовната употреба на наргиле като нискорисков е 25%. Когато оценяват риска от редовната употреба на наргиле обаче, мненията на момичета и момчетата много се доближават, като и в двете групи около 31-32% оценяват този риск като умерен, а около 46% го оценяват – като голям.

Сред учениците във всички класове се наблюдават сходни оценки по отношение на здравния риск от употребата на наргиле. При нередовна употреба, най-голям дял от учениците в 8-ми, 9-ти, 10-ти и 12-ти клас оценяват здравния риск като умерен (между 37 и 44% за различните класове), като изключение правят 11-ти клас, при които има малко по-висок дял на лицата, които оценяват риска от нередовната употреба на наргиле като по-скоро нисък. Така твърдят около 40% от учениците в 11-ти клас, а други 36% от единадесетокласници смятат, че риска от нередовната употреба на наргиле е по-скоро умерен.

Над една трета (38,6%) от учениците считат, че употребата на канабис от време на време не крие голям риск. Близо 14% са на мнение, че това се отнася и за редовната употреба на веществото.

Фигура 57. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които пушат канабис от време на време/пушат канабис редовно?“

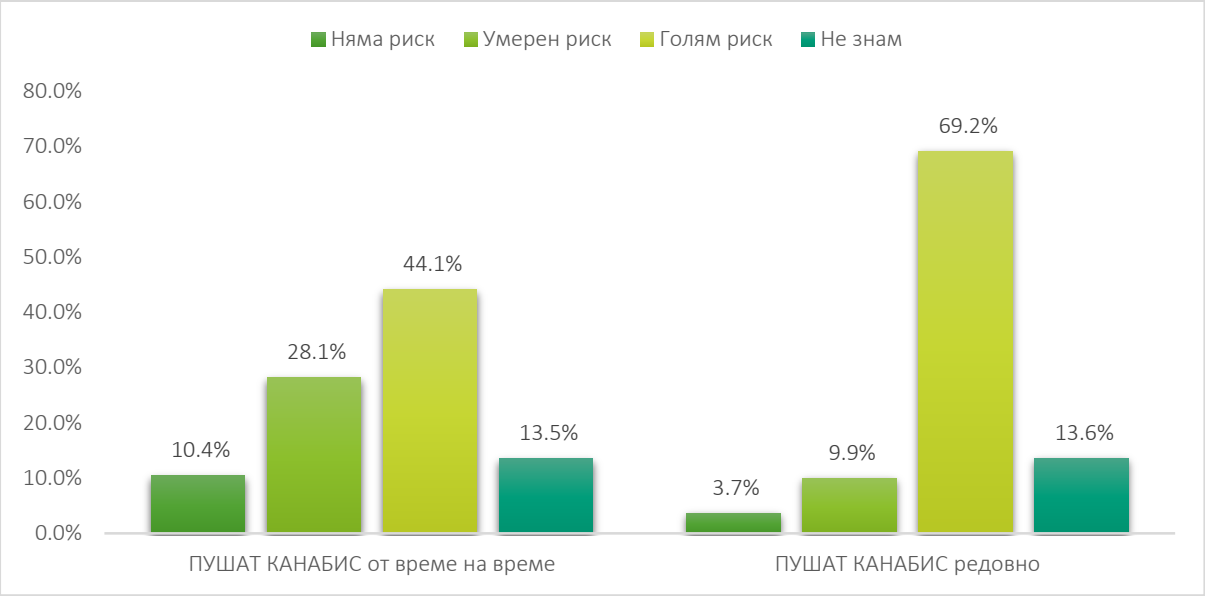

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Момичетата са по-склонни да оценяват риска от редовната употреба като по-голям, в сравнение с момчетата, като между половете няма съществена разлика по отношение на оценката за здравния риск от нередовната употреба на канабис.

Докато само 5,2% от учениците в 8-ми клас оценяват употребата на канабис от време на време като ниско рисково здравно поведение, то делът на учениците оценяващи това поведение като нискорисково се увеличава с увеличаване на класа на учениците – до 7,1 % в 9-ти клас и по-късно до 9,1% в 10-ти клас. В 11-ти и 12-ти клас съответно 14,7% и 18,9% от учениците смятат нередовната употреба на канабис за нисък здравен риск. Респективно, в по-високите класове се наблюдава спад на дела на учениците, които оценяват употребата на канабис от време на време като голям здравен риск.

При редовната употреба на канабис между 64% и 75% от учениците в различните класове оценяват здравния риск като голям. Средно около 10% смятат риск от редовната употреба на канабис за умерен.

Фигура 58. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които пият алкохол от време на време/пият алкохол по 5 и повече питиета дневно поне веднъж в седмицата?“

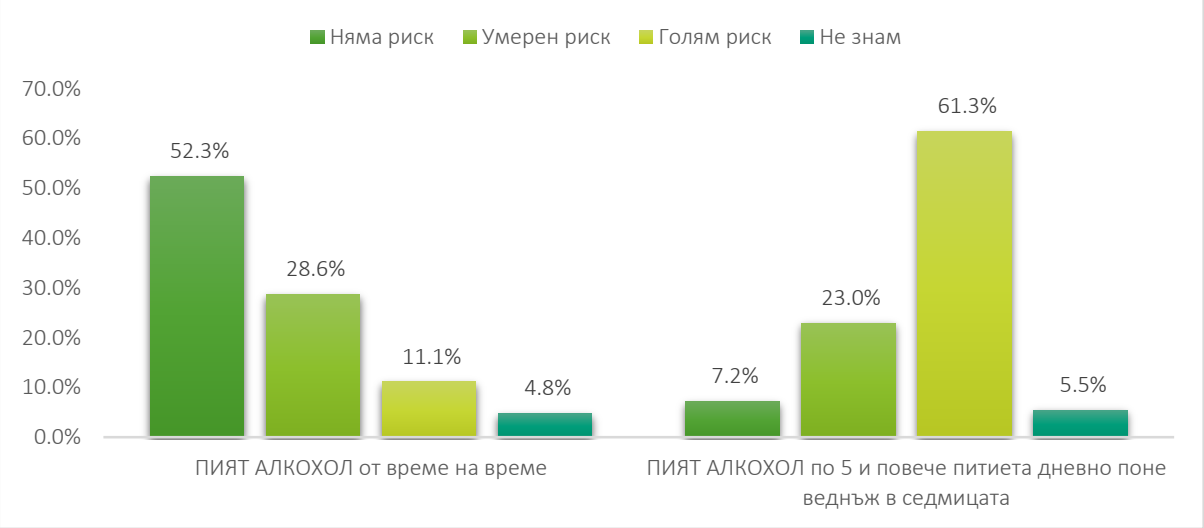

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

При оценките за здравния риск от употребата на алкохол се наблюдава значителна промяна между дяловете на учениците за здравния риск според честотата на употреба на алкохол. Малко над половината от учениците оценяват здравния риск от употребата на алкохол от време на време като безрисково здравно поведение, като под една трета оценяват риска като умерен. Тази пропорция се променя сериозно, когато учениците оценяват риска от употребата на алкохол редовно. При редовната употреба около две трети от учениците оценяват риска за здравето си като голям, а 23% го оценяват като умерен.

При оценките на риска от употребата на алкохол се наблюдава, че момичетата са по-склонни да оценяват риска от употребата на алкохол от време на време като по-малко рисково поведение от момчетата, докато момчетата са по-склонни да подценяват здравния риск от редовната употреба на алкохол, в сравнение с момичетата. Сходно наблюдение може да се направи и върху учениците от 10-ти и 11-ти клас, които в сравнение с учениците в другите класове са по-склонни да подценяват риска от редовната употреба на алкохол, като се наблюдават малко по-високи дялове на лицата в тези класове, които оценяват риска от употребата на алкохол редовно като нискорисково поведение.

Фигура 59. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват хероин от време на време/употребяват хероин редовно?“

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

По отношение на употребата на хероин, учениците оценяват здравния риск като голям, независимо от честотата на употреба. При нередовната употреба на хероин, над 9% от учениците смятат, че има умерен здравен риск, като при редовната употреба делът да оценяващите риска от редовната употреба на хероин като умерен спада до 2,1%.

Не се наблюдават съществени разлики в оценката на риска от употребата на хероин по пол или според клас, в който се намират учениците.

Употребата на екстази, независимо от честотата на употреба се смята за голям здравен риск от по-голямата част от учениците между 8-ми и 12-ти клас в град Варна. Както и при здравните оценки дадени за употребата на хероин, употребата на екстази от време на време се смята за умерен здравен риск от над 12% от учениците, като при редовната употребата на екстази, делът на оценяващите редовната употреба на екстази като умерен риск пада до 3,7%.

Фигура 60. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват екстази от време на време/употребяват екстази редовно?“

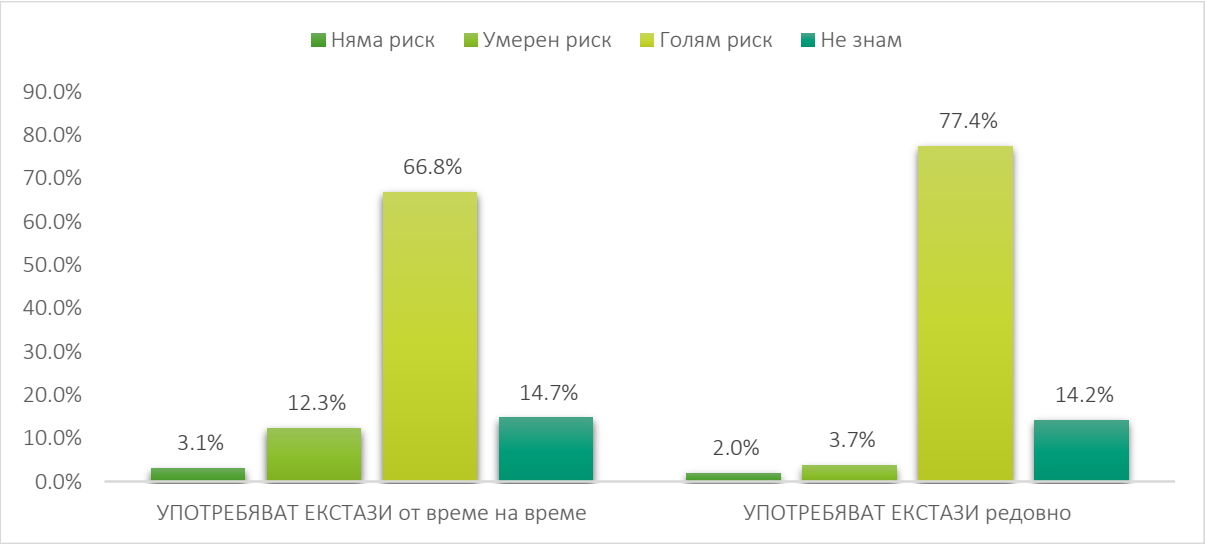

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Въпреки че се наблюдава относителен консенсус в оценките на здравния риск от употребата на екстази, независимо от честотата на употреба по пол и възраст на учениците, то при учащите в 8-ми и 9-ти клас има по-високи дялове на лицата, които не могат да отговорят на въпроса, вероятно защото не са запознати с веществото и какви са неговите ефекти. Делът на неможещите да дадат оценка на въпроса спада с увеличаването на класа, в който учат учениците.

При употребата на кокаин, разпределението на здравните оценки на учениците повтаря разпределението, което има и при употребата на хероин и екстази – наблюдават се високи дялове на оценяващите риска от употребата, независимо от честотата й, като голям здравен риск. 13,5% от учениците смятат, че нередовната употреба на кокаин представлява умерен здравен риск. Запитани да оценят здравния риск от редовната употреба на кокаин, само 3% от лицата оценяват риска като умерен.

Ако се направи съпоставка между оценките за различните наркотични вещества, делът на онези, които не могат да оценят здравния риск, както от редовната, така и от нередовната употреба на кокаин средно е най-малък (10,2%). За сравнение, средно 12,9% от учениците не могат да оценят здравния риск от редовната или нередовната

употреба на канабис, 12% не могат да оценят здравния риск от употребата на хероин и 14,5% не могат да оценят здравния риск от употребата на екстази.

Фигура 61. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че има риск за здравето на хората, които употребяват кокаин от време на време/употребяват кокаин редовно?“

**Разликата до 100% включва неотговорилите на въпроса*

Сред момичетата се наблюдават малко по-високи дялове на онези, които оценяват здравния риск от редовната употреба на кокаин като голям, в сравнение с момчетата. Не се наблюдават съществени разлики в оценките на учениците за здравния риск от употребата на кокаин според класа, в който учат.

Въпроси свързани с училището и обкръжението

Над 60% от учениците, които учат в гимназиален етап на обучение в град Варна биха искали в училище открито да се разговаря по всички изследвани теми. Темата, към която най-голям дял от лицата са проявили интерес да бъде обсъждана в училище е насилието в живота (74,5%), следвана от темата за употребата на наркотици (71,9%).

Фигура 62. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че в училище трябва да се разговаря открито по въпросите, свързани с:“

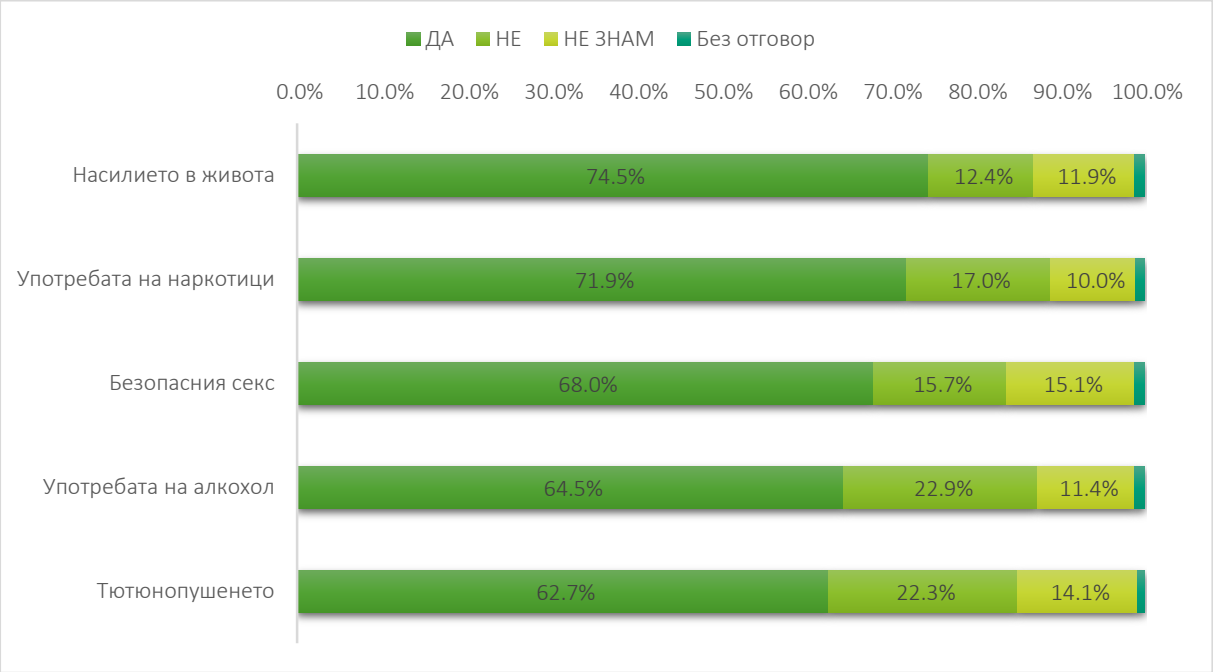

Най-често по теми, свързани с употребата на наркотици искат да говорят ученици, които са заявили, че никога не са употребявали наркотици или различни медикаменти. Сред лицата, които са употребявали наркотици, най-големи дялове на желаещите разговор за употребата на наркотици в училищата има сред лицата, използвали синтетични канабиноиди, както в последните 30 дни преди изследването, така и в последните 12 месеца, но не в последните 30 дни, както и сред лицата употребявали две или повече вещества през последните 30 дни или използвалите халюциногенни гъби за същия период.

Най-голям дял от лицата, които биха искали да говорят по теми, свързани с тютюнопушенето има сред лицата, които не са употребявали цигари в последните 30 дни преди изследването, както и употребявалите цигари само един път в последните 30 дни преди изследването. Сред лицата, които по-редовно употребяват цигари няма силно изразено желание за обсъждане на темата в училище. Лицата, които по-редовно употребяват електронни цигари, както и устройства за нагряване на тютюн обаче имат по-голямо желание за обсъждане на теми, свързани с тютюнопушенето в училище.

За проблемите, свързани с употребата на алкохол биха искали да разговарят както лица, употребили алкохол в последните 30 дни преди изследването, така и такива, които са употребявали алкохол в последните 12 месеца, но не и в последните 30 дни преди изследването. Колкото по-често обаче едно лице е консумирало алкохол в последните 30 дни преди изследването, толкова по-малко би искало то да разговаря по теми, свързани с алкохол в училище.

Фигура 63. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Смятате ли, че в училище трябва да се разговаря открито по въпросите, свързани с:“ по пол на респондента, само за отговорилите с „да“

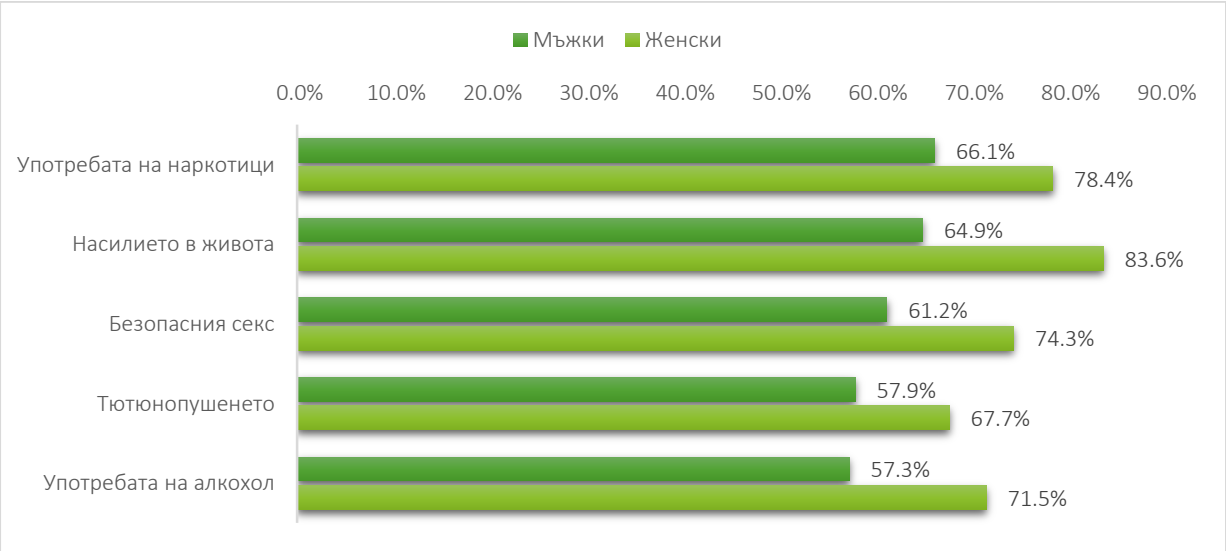

Момичетата по-често биха искали в училище да може да се говори свободно на различни теми, в сравнение с момчетата. Сред най-голям дял от момичетата темата за насилието в живота, както и употребата на наркотици е добре да бъда обсъждана в

училище. Момчетата най-много предпочитат да бъде обсъждана свободно в училище темата за употребата на наркотици, следвана от тази за насилието в живота.

Насилието в живота, безопасният секс, както и употребата на наркотици са теми, които учениците в 9-12 клас намират за по-важни за обсъждане, в сравнение с учениците в 8-ми клас.

Фигура 64. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Разговаряте ли по въпросите за употребата на наркотици с:“

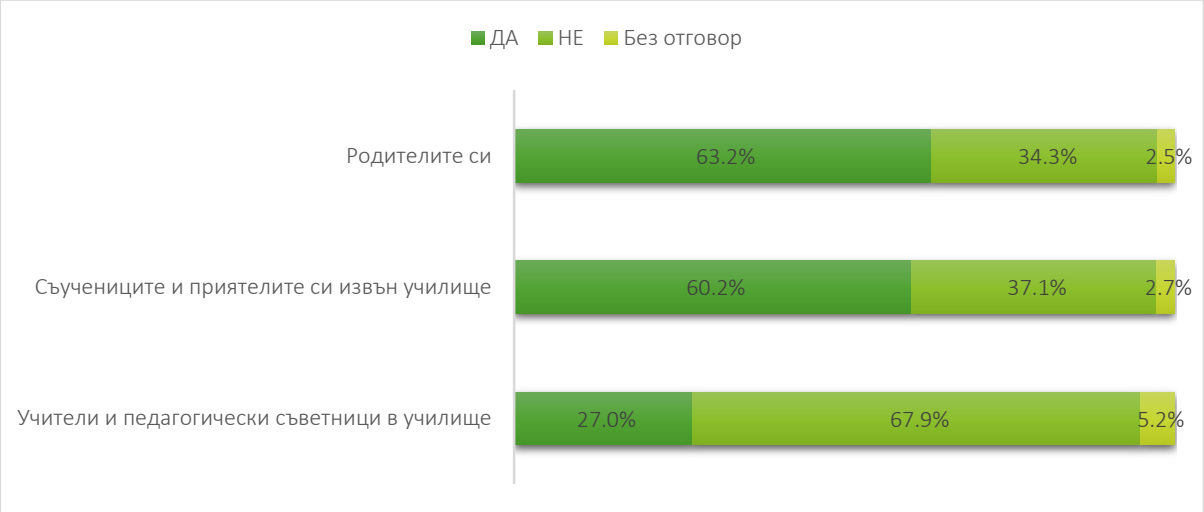

Малко под две трети от учениците в гимназиален етап на обучение в град Варна заявяват, че разговарят с родителите си по въпроси, свързани с употребата на наркотици (63,2%), като малко над 60% споделят, че по тези въпроси разговарят със съучениците и приятелите си извън училище. Когато обаче са запитани за това, дали разговарят по въпроси, свързани с употребата на наркотици със своите учители и педагогически съветници, 27% от учениците отговарят утвърдително. Това означава, че има пропаст между учениците и учителите по отношение на разговора по един от съществените проблеми в днешно време – употребата на наркотици. Когато става въпрос за употреба на наркотици и рисковете, които тя носи със себе си е важно учениците да имат не само информация за това, но и възможността да споделят, да потърсят помощ, да поискат съвет. Изглежда, че по-малко от една трета от учениците могат да разговарят или търсят разаговори със своите учители по такива теми.

Момичетата по-често заявяват, че разговарят както с родителите си, така и със съученици и дори учители по въпроси, свързани с употребата на наркотици, в сравнение с момчетата в гимназиален етап на обучение. В различните класове и възрастови групи също се наблюдават разлики по отношение на това какъв дял от лицата заявяват, че разговарят с някоя от трите групи (родители, съученици, учители) по въпроси, свързани с употребата на наркотици. В 8-ми клас тази тема се обсъжда по-рядко с всяка от посочените три групи – т.е. се говори по-малко по темата с употребата на наркотици като цяло. С увеличаването на класа и делът на учениците, които заявяват, че разговарят с една, две или повече от изброените групи се увеличава, като тази тенденция се запазва между 9-ти и 12-ти клас, когато по теми свързани с наркотиците се говори по-интензивно. Сред учениците в 9-ти и 10-ти клас се наблюдава увеличение на дела на разговарящите по теми, свързани с наркотици, както с родителите, така и с приятелите им. След 10-ти клас делът на разговарящите по темата за употребата на наркотици спада по отношение на разговорите с родители, но се увеличава по отношение на разговорите с приятели. Делът на лицата, които разговарят с учителите си по теми, свързани с употребата на наркотици остава стабилен, независимо от класа, в който учат учениците и варира между 25 и 29%.

Фигура 65. Процентно разпределение на отговорите по въпрос: „Колко учебни дни сте пропуснали през последните 30 дни:“

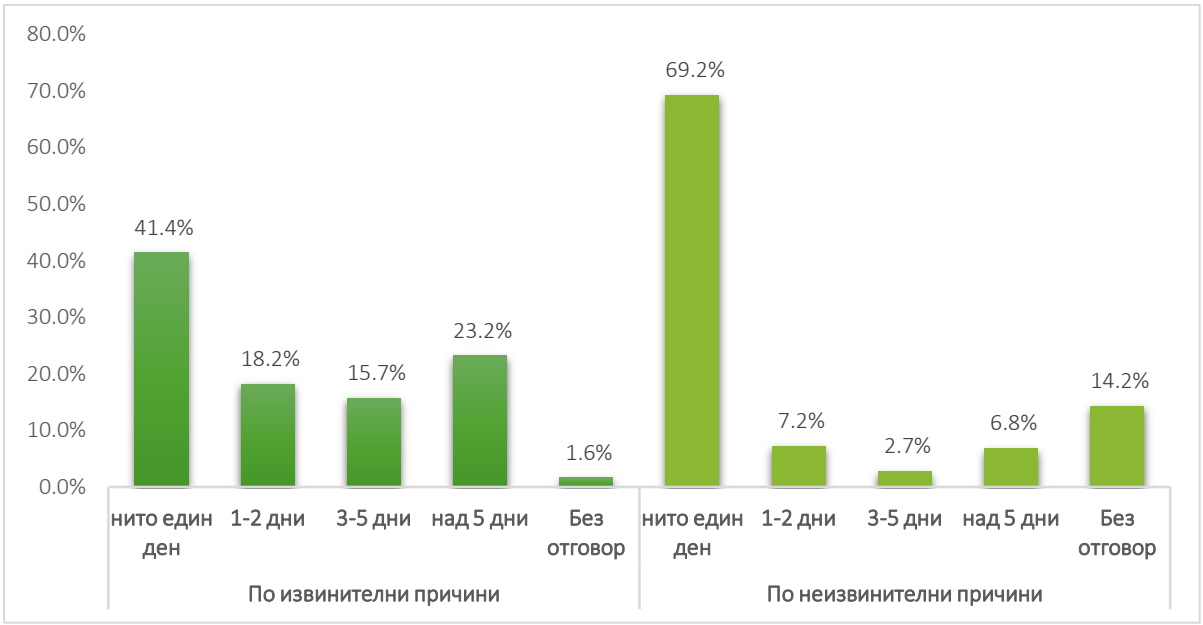

Отсъствията от училище могат да бъдат сигнал за различни проблеми, които се появяват в живота на учениците. Докато отсъствията по извинителни причини са свързани основно с удостоверяване на причината за отсъствие, например от родител, медицинско лице или друго, то причините за отсъствията по неизвинителни причини могат да бъдат всичко – от нежелание за полагане на контрол или тест, до употреба на алкохол или наркотици в учебно време. В този смисъл, дните, в които учениците са отсъствали по неизвинителни причини не показват в колко дни учениците са взимали наркотици например, а служат като допълнителен индикатор по отношение на девиантно поведение или склонност към девиантно поведение.

Сред учениците в гимназиален етап на обучение от град Варна малко над 40% не са отсъствали от училище в последните 30 дни преди изследването, а около 34% са отсъствали между 1 и 5 дни в последните 30. По извинителни причини за над 5 дни в последните 30 са отсъствали малко над 23% от всички ученици.

При отсъствието по неизвинителни причини, над две трети от учениците заявяват, че в последните 30 дни не са имали такива, малко под 10% са отсъствали до 5 дни, а малко под 7% от учениците са отсъствали от училище без извинителна причина над 5 дни в последните 30 дни преди изследването. Освен лицата, отговорили на въпроса, по отношение на неизвинителните причини за отсъствие се наблюдава по-голямо натрупване на ученици, които са отказали да дадат отговор – 14,2%, спрямо само 1,6% отказали да дадат отговор на въпроса, когато става въпрос за извинителни причини за отсъствие от училище.

Данните по отношение на отсъствията показват, че по-голям дял от момичетата отсъстват от училище, както по извинителни, така и по неизвинителни причини, в сравнение с момчетата. Докато по извинителни причини до 5 дни са отсъствали от училище около 31% от момчетата, то този процент сред момичетата е 37%. По отношение на отсъствията по неизвинителни причини, се наблюдават съвсем малко по-високи дялове на отсъствия без уважителни причини сред момичетата, но сред тях се наблюдава и по-висок дял на неотговорилите на въпроса колко от последните 30 дни са отсъствали по неизвинителни причини – 16,4%, в сравнение с 11,7% сред

момчетата по същият въпрос.

Наблюдават се и малко по-високи дялове на отсъствия по неизвинителни причини, независимо от дължината на отсъствието, сред учениците в по-горните класове и особено сред учениците в 12-ти клас, където между 1 и 2 дни по неизвинителни причини са отсъствали 13,4% от учениците, между 3 и 5 дни са отсъствали 3,7% от учениците, а над 5 дни са отсъствали почти 13% от учениците в 12-ти клас. При останалите ученици, делът на отсъствията без извинителни причини е по-нисък от този на учениците в 12-ти клас.

Сред учениците, които някога в живота си са употребявали наркотични вещества се наблюдават по-високи дялове на заявилите, че са отсъствали както по извинителни, така и по неизвинителни причини.

Обобщение

- ⇒ Основните теми, които учениците искат да коментират в училище, са свързани с насилието в живота (74,5%) и употребата на наркотични вещества (71,9%). Учениците най-често коментират употребата на наркотици и въздействието със своите родители (63,2%) и съученици (60,2%).
- ⇒ 57,1% от учениците са отсъствали от учебните часове по извинителни причини, а 16,6% – по неизвинителни причини.
- ⇒ Около 93% от учениците в град Варна посочват, че никога не са употребявали медикаменти без лекарско предписание. Делът на учениците, които са смесвали някога медикаменти с алкохол е 11,9%, като 3,3% са го правили през последните 30 дни преди провеждане на изследването.
- ⇒ 54,6% от учениците в град Варна са употребявали някога продукти за пушене (цигари, електронни цигари, устройства за пушене, нагряване на тютюн или наргиле). През последния един месец са се употребявали по-често електронни цигари (48,8%), следвани от цигари (46,6%), устройства за нагряване на тютюн (36,2%) и наргиле (22,2%). Делът на активните пушачи (4 и повече цигари на ден) сред пушещите цигари е 17,8%.

⇒ През последната година 19,3% от учениците в град Варна са употребявали райска газ, а 9,9% никотинови торбички.

⇒ 76,1% от учениците са употребявали някога в живота си алкохол. Първата употреба на алкохол средно се случва на 13-годишна възраст. 63,6% е делът на употребявалите алкохол ученици, които са консумирали поне едно питие през последния месец. Общият дял на учениците, които са пили през 10 и повече дни месечно е 7,3%. 21,7% са консумирали повече от 6 питиета през последните 30 дни, а 59,3% от употребявалите алкохол признават, че са се напивали през последната година.

⇒ 6,0% от учениците признават, че ще опитат наркотик, ако техен приятел им предложи. Общо 28,4% споделят, че такъв им е бил предлаган през последната година.

⇒ Делът на учениците, които са употребявали някакъв вид наркотично вещество поне веднъж е 18,2%. Учениците най-често употребяват марихуана (81,4% от употребявалите наркотици). 47,5% от употребявалите наркотици признават, че поне веднъж са опитвали комбинация на канабис с алкохол.

⇒ Над 71% от младежите смятат, че наркотиците са проблем за страната, 68% за града им и 61,6% училището им.

⇒ 22,2% от учениците прекарват 6 и повече часа играейки игри, използвайки електронни устройства, през почивните дни. 11,3% прекарват същото време в игра, но през училищните дни.

⇒ През последните 12 месеца учениците най-често са участвали в томболи и залагания в интернет. Участието в томобли най-често е било затворено в рамките на няколко пъти или по-рядко, докато сред участвалите в залагания в интернет се наблюдава и по-висок процент на ученици, които са го правили поне веднъж седмично.